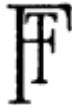

BARTÓKY JÓZSEF

MÉCSVILÁG

BUDAPEST,
FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IROD. INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

KIADÁSA

FRANKLIN-TÁRSULAT NYOMDÁJA.

MESE BEÖTHY ZSOLTBÓL.

Mikor megkaptam a tanítómeséről írt azt az irodalomtörténeti tanulmányt, melyet Beöthy Zsolt előszó helyett az én «Magyar Fabulák» című könyvembe szánt, elmentem Beöthy Zsolthoz megköszönni soha meg nem hálálható jóságát.

— Nos, meg vagy elégedve?! — kérdezte Beöthy mosolyogva.

— Nagyon is! — feleltem.—Sőt, amint ezt Rákosi Jenőnek már megvallottam, nagyon meg vagyok ijedve, mert ilyen irodalmi bemutatás után mindig attól fogok félni, hogy újabb írásaimmal szégyent hozok az én két nagy pátrónusom fejére. Egy dolog ellen azonban tiltakozom. Azt írtad rólam, hogy: pesszimista vagyok. Hát én ezt ünneplésen tagadom. Bizonyságul írtam egy fabulát —Rólad.

— Rólam? —csodálkozott Beöthy Zsolt. — Hát mondd el a fabuládat!

És én elmondtam neki ezt a fabulát:

*

«A Varjú a jegenyefáról odaszólt a rengő szép vetések fölött a magasban zengő Pa-csirtához:

— Ugyan, hadd el már ezt a te unalmas himnuszodat. Ha tudnád, hogy milyen rossz az emberek, bezzeg nem dicsőítenéd így a Teremtőt!

A Pacsirta nem felelt a Varjúnak semmit, hanem elgondolkozott azon, amit az mondott s addig gondolkozott, addig gondolkozott, amíg aztán egy szép napon elindult, hogy hát majd megtapasztalja: igazán olyan rossz az emberek, mint ahogy azt a Varjú káromja?!

A kis Pacsirta, hogy közelebb juthasson az emberekhez, az országúton gyalog ballagott. Amint így ment, mendegélt, lefelől egy igáskocsival találkozott. A kocsis suhogó ostorával szó nélkül feléje csapott s majd leütötte a szegény, kis Pacsirtát.

— No, ez rossz ember! — gondolta magában a Pacsirta. — Hiszen csupa kedvtelésből még azt is bántaná, aki békességgel megyen az úton!

A Pacsirta aztán két gyalogos emberrel találkozott. Kihallgatta őket, hogy miről beszélnek? Hát az egyik egy barátjáról beszélt; lehúzta azt a sárga földig s még a keresztvizet is leszedte róla! A cimborája meg ragyogó pófával csak úgy nyelte a szót s a végén még tódította is a gyalázkodó beszédet.

— No, ezek rossz emberek! — gondolta a Pacsirta magában. — Hiszen ezek úgy be-

szélnek a barátjukról, mintha az nem az ő barátjuk, hanem az ördög barátja volna!

Valami faluhoz ért a kis Pacsirta. A falu szélén, az utolsó soron éppen nagy riadalom volt. A kutyák egy szegény öreg bátyus embert szorongattak. A ruháját már megszagatták s egyik-másik dühös kutya már a lábát is megvérezte az öregnek. A szélső sor lakói mind kiálltak a kiskapuba, vagy kikönyököltek a kerítésen s ugyancsak nevték a szegény, tehetetlen embert.

— No ezek rossz emberek! — gondolta a Pacsirta magában. — Hiszen ezek nemcsak, hogy nem segítik embertársukat, hanem még röhögnek is a baján!

A Pacsirta beballagott a faluba.

A faluháza előtt a gazdák beszélgettek. Szidták a napszámosokat, meg a cselédeket, hogy ilyen lusták, olyan lusták és hogy mégis mennyi bért követelnek! A pálinkásbolt előtt a napszámosok beszélgettek. Szidták a gazdákat, hogy szívtelen fukarok, lenyúzzák a szegény embernek még a bőrét is!

— No, ezek rossz emberek! — gondolta a Pacsirta magában. — Hiszen ahelyett, hogy, mint felebarátok, szeretettel iparkodnának megérteni egymást, gyűlölködést szítanak az ő szívökben!

A nagy kocsmá udvarán bál volt. A leányok s a menyecskék divatosan selyembe és bár-

sonyba öltözve, a kótyagosfejű legényekkel valami veszett muzsikára ugyancsak járták a bolondját.

— No, ezek rossz emberek! — gondolta a Pacsirta magában. — Hiszen idegen ruhában, idegen muzsika mellett olyan szemérmetlenül vigadnak, mintha ez a szegény ország nem mindnyájuk boldogtalan édesanyja volna!

Mikor a Pacsirta idáig jutott, ráesteledett. Hazaszárnyalt hát, leült a fészkére és egész éjszaka szomorkodott magában, hogy: csak-ugyan igaza van a Varjúnak! Szürkületkor aztán egy kicsit mégis elnyomta az álom; de alighogy elszenderedett, valami neszre felébredt. Egy öreg ember jött a mezőre s munkához látott. A Pacsirta nézte-nézte a szép öreg magyart és minél tovább nézte, annál több gyönyörúsége telt benne. Egyszer aztán csak megszólalt a faluban a hajnali harang. Az öreg ember megállt s megemelte a kalapját. A Pacsirta erre hirtelen felszárnyalt a levegőbe s elkezdte a maga istentdicsőítő énekét. Az öreg felvetette a szemét hozzá s úgy hallgatta a Pacsirta zengését.

A Varjú a jegenyefáról odaszólt a Pacsirtának:

— No hát, amit tegnap láttál, hallottál, nem volt elég? Van még kedved himnuszt zengeni?!

— Van! —felelte a Pacsirta. — Amíg egy

ember van a földön, aki napkelte előtt dolgozik, harangozáskor megemeli a kalapját és fölneéz az éneklő madárhoz, én addig hálás szívvel zengem az én himnuszomat!»

*

Mikor a végére értem a mesének, Beöthy Zsolt, aki akkoriban már betegeskedett, mélyen a szemembe nézett s melegen megszorította a kezemet. Mintha könnyes lett volna a szeme. De az is lehet, hogy csak én láttam azt így, az én fölfakadt könnyeimen keresztül . . .

Beöthy Zsolt halálának első évfordulóján elővettem az én fabulámat és ezt írtam még hozzá:

«Egy esztendő elmúlt, új tavasz jött és a kis Pacsirta éneke megint fölzendült. A Varjú a jegenyefáról rászólt:

— Hadd el már a te unalmas himnuszodat! Hiszen az az öreg magyar, akit tavaly még itt láttál, nincs már itt!

— Óh, te szegény, fekete Varjú! —szólt a Pacsirta. — Hát nem látod, hogy azok lelkében, kik példája szerint dolgoznak, itt él az ő lelke s biztató szavával, halhatatlanul most is itt jár ő a magyar mezőkön?!»

BÁLINT ELINDULÁSA.

A kis Bálint először arra eszmélt fel, hogy nagy sírás és jövés-menés van a szobában; kелletlenül fel-felpillantott, de onnét a kemencesutból csak annyit látott, hogy a lámpás világol, a falról meg az ide-odasuhanó árnyékok úgy hajladoznak feléje, mintha mindegyik az ő torkát akarná megkapni; egy fekete árnyék be is suhant a sutba s valami hosszú, hegyes késsel egymás után háromszor-négyszer bele is szúrt a hátába kegyetlenül. A kis Bálint fel-feljajdult, aztán keservesen nyöszörgött, de nem ügyelt reá senki, nem segített rajta senki, s így ez a nagy fekete árnyék ölbe kaphatta s a zsellérház dohos, földszagú szobájából elszaladhatott vele valami rengeteg erdő felé, ahol a fojtogató levegőben a fák mind, mind olyan lobogó, nagy lánggal égtek, hogy az árnyék is tüzet fogott s belejettette zsákmányát a parázs közé.

A kis Bálint a sutban másodszor arra ébredt fel, hogy fázik; hiába vackolta magát beljebb apja ócska subájába, csak fázott, úgy, mintha a parázsról a hóra tették volna ki. Egyszer csak énekszó zendült fel az udvaron. Bálint felvetette a szemét s így leste, hogy igazán ének élnek-e az ablak alatt?

Csakugyan énekeltek valakik. Bálint csendesen feltápáskodott, lemászott a sutról, hogy majd az ablakhoz megy s kitekint. Amint az ablak felé fordult, riadtan látta, hogy a púpos Agáti Veron már ott áll egy széken az ablaknál s úgy les kifelé. Mit keres itt a szobában Agáti Veron?

A kis púpos leány észrevette, hogy Bálint kimászott a kuckóból, feléje fordult s mintha eltalálta volna annak a gondolatát, mentegetni kezdte magát:

— Azért jöttem be, mert innét a székről mindent látok; odakint a sok nagy embertől semmit sem láttam.

A kis Bálint egy darabig meresztgette a szemét, azután bátortalanul megkérdezte:

— Miért énekelnek az udvaron?

— A Pistát temetik. Meghalt.

— A mi Pistánk? — hebegte Bálint — És miért halt meg?

— Mert ráragadt rólad a betegség.

— Én rólam?

— Hát persze. Te lettél előbb beteg, azután ő elkapta tőled. De ő csak két napig volt beteg. Na, gyere ide, innét jól láthatsz mindent.

Bálint mezítláb odalépkedett az ablakhoz; feltérdelt Veron mellé a székre s kitekintett. Csodálatosan szép volt, amit látott: két letakart lócán, égő gyertyák között ott

feküdt a szép kék koporsó, előtte állt a pap, a kántor énekelt, az asszonyok mind sírtak s az emberek mind levett kalappal álltak ott körös-körül. Azután négy, ünneplőbe öltözött süldőlegény felvette a koporsót s nagy méltósággal így indultak Pistával, zengő ének-lések között, kifelé az udvarból a temető felé. A toronyban mind a két haranggal harangoztak. Az énekszó lassan-lassan elhalt, de a két gyerek sokáig ott maradt még az ablak mellett s a harangszót hallgatva, hallgatagon nézett ki a piszkos ablaküvegeken át az udvarra. Az udvarban olyan csendesség volt, mintha kihalt volna belőle mindenki. A felső ház minden ajtaját, ablakát bezárták: a házigazda is kiment a temetőbe a gazdaszszonnyal együtt. Az istálló ajtaját rázárták a lovakra s a tehénre. A tyúkok a sötét ólba terelve azt gondolták, éjtszaka van s aludtak. A malacokat nyilván jól megetették, hogy a temetés ideje alatt ne sivalkodjanak. Csak a zsúpfedeleles alsó ház pitvarának felső ajtaját felejtették nyitva s a zsellérház, mely előtt az imént még a kék koporsó körül tiszteletes komolysággal ott állt az egész Szegfű-utca, borzas fedele alatt ezzel a sötétlő nagy szá-jával most olyan volt, mintha egy rémes sikoltás után megnémult volna attól a rettenetes megtiszteltetéstől, hogy a legnagyobb úr, a Halál járt ott vendégségben.

Még hallott a harangszó, mikor a kis Bálint halkán megszólalt:

— De jó a Pistának . . .

— Miért mondd, hogy jó neki? — kérdezte Veron.

— Azért, mert jó neki. Lám, mindenki sírt. Azután szép kék koporsóba tették, a pap prédikált, a kántor énekelt és az emberek mind levett kalappal álltak körülötte. Pedig míg meg nem halt, senki sem nézett reá; a mostani anyám megverte őt is, igaz, hogy kevesebbszer, mint engem. A gazdasszony meg, ha csak megálltunk elől az udvaron, már reánk kiáltott, hogy takarodjatok hátra, most meg ugyancsak siratta . . .

Veron szótlánul hallgatott egy ideig, azután nehézkesen leszállt a székről s elfogódva indult kifelé, de mintha valamit még akart volna, megállt. Már egészen az ajtónál volt, mikor csendesen megszólalt:

— Bálint, te nem félsz, hogy meghalsz?

— Nem —felelte komolyan a gyerek —Az igazi édesanyám, amíg beteg volt, mindig azért sírt, hogy engem nem tud majd magával vinni a koporsóba, s váltig azzal biztatótt, hogy ha ő meghal, az Isten talán megkönyörül rajtam s engem is meghalat, s azután nem kell idegenek között hanyódní . . . Hát én nem félek-, Talán te félsz?!

— Én se félnék, — hebegte Veron — de mégis félek.

— Hát mitől félsz?

— Attól, hogyha én meghalok, hogy tesznek bele a koporsóba, mikor én nem tudok egyenesen, hanyatt feküdni? Vagy nekem másmilyen koporsót csinálnak?

— Bolond vagy — szólt a kis Bálint. — Aki meghal, az már mind tud egyenesen feküdni a koporsóban. A sok köhögéstől az én édesanyám sem tudott feküdni s azután, mikor meghalt, mégis szépen, egyenesen feküdt a koporsóban . . .

Veron valami bizonytalansággal ugyan, de egy kicsit megnyugtatta pillantott Bálindra, azután szó nélkül kiment a szobából s hazament a harmadik szomszédba. A kis Bálint visszamászott a kuckóba, belevackolta magát megint a rongyos subába s egy darabig azon töprengett, hogy miért sírnak az emberek, ha valaki meghal, mikor a halál jó! Azután a vézna kis testet karjára vette az Álom s elringatta csendesén.

A kis Bálint nem sokáig pihenhetett, a mostani anyja hangos kiáltozása riasztotta fel álmából.

— Oh, miért is vette el az Isten az eszeimet, hogy kenddel összeálltam?! A kend kölykéről ragadt rá a betegség az én gyermekemre. Most már nem kapom utána az árva-

segélyt! Ezt a pénzt kend lopta ki a zsebemből!

— Én?! — mordult fel Bálint apja. — Kiloptam? Én?!

— Persze hogy kend, meg a kölyke; hogy az Isten verje meg a fajtájukat!

— Ne bántsd az én fajtámat! Az én öregapám a legelső gazda volt...

— Az a, de korhely naplopó lett az ivadéka! Aki csak szájjal győzi! Azt hiszi, hogy az égig ér az esze, pedig csak a szája nagy!

Bálint apja felcsattant:

— Hallgass, vagy kirúglak, mint a kutyát!

— Mit?! — üvöltött toporzékolva az asszony; — Engem akar kirúgni az én lakásomból?! Kend könyörögte be ide magát. Persze, azt hitte, hogy olyan bolond leszek majd, hogy rábírom ami kis pénzt megtakarítottam. Úgy-e, jó volna azt elseftelni, elsétálni; mert a dologhoz nem fűlik a foga.

— Nem érted te ezt! Fogd be a szád! Hallgass!

— Ne parancsolgasson nekem! Akkor hallgatok, ha kedvem tartja! Ilyen részeges disznót mindig kapok!

Az asszony csakugyan nem hallgatott el s a dühtől rikácsolva addig pergette a nyelvét, hogy a Bálint apjából, ámbár a temetés tiszteletére most sem pálinkázott be jobban, mint rendesen, utoljára is kibuggyant a féke-

zetlen indulat s az ágy mellől felkapva a gyalog-széket, úgy vágta azt az asszony fejéhez, hogy az asszony hangtalanul leomlott a szoba földjére.

Nagy csendesség lett a szobában. A kis Bálint egy darabig meglapultan várt, azután feltápászkodott s kitekintett a sutból. Az apja a szűrét s a tarisznyáját szedte elő s valami batyuba kötözgette a holmiját. Az asszony egy idő múlva megmozdult, lassan felállott, de nem szólt semmit, csak a fejét tapogatta s fojtottan vinnyogott, azután kiment a szobából s nyilván felment a felső házba a gazdasszonyhoz, akivel folyton marakodtak ugyan, de aki, ha az emberével volt baja, mindig a pártjára állt.

Mikor Bálint apja elkészült a cókómókjával, odaszólt a gyerekeknek:

— Itt a csizmád! Húzd fel!

A gyermek hirtelen felrántotta a csizmáját s az apjához húzódott, ez kézenfogta s azután fiastól, bátyustól, szó nélkül kiment a házból. Amint az udvaron elmentek a felső-ház előtt, Bálint apja félszemmel is jól látta, hogy a két asszony a tűzhely mellől titkoltan utánuk les, de úgy tett, mintha semmit sem látott volna.

Az utcán megkérdezte az apja Bálintot:

— Bírod a lábad?

— Bírom.

- Nem forog veled a világ?
- Egy kicsit.
- De a vasútig csak kibírod?
- Ki.

Mindenki, aki valaha falun élt, tudja, hogy a falusi csizmadiák tudnak olyan gyerekcsizmákat csinálni, melyek a mesebeli mérföldes-csizmákhoz hasonlatosak. Aki felhúzza a mesebeli csizmát, minden lépésével egy-egy mérföldet halad, ezek a bőszárú, nehéz talpú falusi gyerekcsizmák meg olyanok, hogyha a vézna kis lábszárak egyszer nekilódítják őket, szinte maguktól viszik aztán tovább a hozzájuk képest könnyű gyermeket, apró kopogó léptekkel, akárhány mérföldnyire is. A neki-lódított kis csizmák így kivitték a beteg, vézna kis Bálintot a vasúti állomásig. Mikor a temető mellett kopogtak el a kis csizmák, az az egy-két akácfa, melyet a télen, az élők, tüzelőnek nem loptak el a halottaktól, az alkonyodásban szelíden búcsút integetett a kis fiúnak, aki nem fél a haláltól s aki most ott a temető alatt, apja mellett baktatva arra gondolt, hogy meghalt édesanyjának meg a Pistának milyen jó dolga van, mert hiszen sehová sem kell már menniök!

Mikor az állomáson Bálint meg az apja befordultak az ajtón, a templom tornya meredt óraszemével álmélgodva nézett utánuk: hát mi lesz már a világból, ha az emberek mosta-

nában úgy ott tudják hagyni a szülőfalujokat, hogy még csak vissza sem tekintenek?!...

*

A vasúti kocsiban egy szeplősképű, hirtelenszőke emberrel kerültek szembe, aki alig hogy elhelyezkedtek, mindjárt megszólította Bálint apját:

— Mivel seftel kend? Erről a batyuról gondolom, hogy kend is seftel. Hát igaz is, bolond, aki dolgozik, mikor sefteléssel többre megy az ember!

— Hej — sóhajtott Bálint apja — de a szívemből beszél kend! Csak az a baj, hogy nincs mivel kezdeni! Pedig ha én hozzáfoghatnék, hamarosan tele lenne ez a batyu ezresekkel!

— Persze, persze — motyogta a szeplősképű — de hát azért csak neki kell vágni. Azután valahogy kerül, amivel kezdjen az ember.

— Hát hová iparkodik kend?

— Pestre. A szeméttelre megyek fuvarokocsinak, mert a szemeteskocsi minden ház előtt megáll s nem lehessen tudni, melyikből jön ki az ember szerencséje. A sógorom tudniillik tegnapelőtt otthon járt Ceglédre s azt mondta, hogy tíz új kocsisit vesznek fel. Hát engem a másik sógorommal együtt fel is íratott. De az otthoni sógorom

nem jön, mert tegnap beállt otthon a nagymalomba éjjeli őrnek. Óradíjért aludni, szép hivatal, hát már csak Cegléden maradt.

Bálint apja előkotorta a tarisznyából a pálinkásüveget, meg a cigarettadohányt s addig-addig barátkozott a szeplős emberrel, hogy: másnap a kis Bálint már a szemétfuvarozó nagy istállójában volt otthon. Az apja valami priccsen helyezkedett el, a fiának meg a fal mellett, egy üres állás előtt a jászolban csinált vackot. Az üres állás mellett a Bálint apja kezére adott két ló állott: a Sármány meg a Kozák. A Sármány volt a kis Bálint szomszédja. A szomszéd az idegen szagra eleinte fel-felhorkant s karikára meredt szemmel figyelt be a kuckó homályába.

A betegségből alig kilábolt, megfáradt gyermek hamar elaludt és sokáig álomtalan álomban pihent vézna kis teste. Úgy éjfél-tájban, talán valamelyik ló dobogására felneszelt a kis Bálint. A falon a sercegő istállólámpa olykor-olykor meglobogó lángjától hosszú árnyékok suhantak ide-oda. Egy árnyék besuhant a sarokba s lehajolt a jászolba Bálint fölé.

— Látod — így suttogott az árnyék — úgy fekszel itt a deszkajászolban, akár a korpóban!

A kis Bálint boldogan mosolygott.

— Úgy-e, édes szülém, kend szól hozzám?!...

Az árnyék nem felelt. Bálint felé nyújtotta a kezét. Az árnyék felsuhant s a gyerek keze a Sármány odanyújtott fejéhez ért. A Sármány barátságosan rászuszogott a gyerekre s a kis Bálint félálomban sokáig szeretettel simogatta a Sármány hóka homlokát.

Ettől kezdve Bálint és a Sármány jóbarátságban éltek. A gyerek, olyan szeretettel, mintha az igazi édesanyja vezette volna ehhez a jó baráthoz, ott a jászol sarkában olykor órákig el-elsimogatta a Sármány fejét s mikor az első napon rájött, hogy az apja hová dugja el azt a zabot, amit a lovak porciójából azért lopott el, hogy a kocsmában pálinkát kapjon érte, nagy vigyázattal visszalopott egy-egy marékkal. A Sármány nagy röhögéssel örült az ilyen titkos ajándéknak, de a Kozák — pedig eleinte őt is kínálgatta a kis Bálint, —feléje se fűjt. A Kozák sehogysen akart Bálinttal megbarátkozni; ha a gyerek meg akarta simogatni, mindig elkapta a fejét s ha utána nyúlt, hátravágta a füleit. Olyan rossz ez a Kozák — gondolta magában a kis Bálint — mint az az anyám, akit most otthagytunk!

Három-négy nap múlva egy este Bálint apja előszedte a gyerek ünneplőruháját, csizmáját s így szólta a fiához:

—Reggel ezt vedd fel! Beviszlek a városba!

Más gyerek nagyon örült volna annak, hogy a várost megláthatja, de a kis Bálint nem örült, mert folyton arra gondolt, hogy hátha a hétköznapon felvett ünneplőruha azt jelenti, hogy nem kerül vissza többé ide a jászolba, melyben pedig olyan jó volt, akár a koporsóban.

Másnap reggel a kis Bálintot felültette az apja a szemeteskocsira maga mellé, azután elindultak a többi kocsival együtt. A legelső kocsmánál megálltak a kocsik mind. A kocsisok bementek az ivóba, a kis Bálint meg fent maradt a kocsin s a gyepelőt fogta s olykor-olykor félhalkan mondogatta: Sármány! Sármány! Ilyenkor a Sármány hegyezte a füleit, jókedvűen prüszkölt, bólintgatott, a Kozák meg sunyított s rá-rászorította a rudat a Sármányra.

Mikor az emberek bepálinkázva előjöttek, Bálint apja megállt a kocsi mellett, hogy majd rágyújt. Az a hirtelenszőke, beszédes ceglédi ember, aki éjjeli bakterré lett sógora helyébe fuvaroskocsisnak bekommendálta, hozzálépett:

— Adhatna kend egy kis dohányt!

Bálint apja adott neki s félig komolyan, félig tréfásan ezt mondta:

— Ma még adok, de holnap már aligha, mert aki úr, az nem ád mindenféle szemetesnek!

— No, no! Talán felcsap kend úrnak?

— Fel bizony! Seftelni fogok!

— Seftelni? —álmélkodott a hirtelenszőke
— tán aranyat lelt kend a szemétben?

— Aza! Ahogy kend mondta: egy házból kijött az én szerencsém! Egy vicénére leltem, akinek pénze van, az embere meghalt, hát ember kellene neki, meg egy gyerek, aki majd takarítani segít a házban. Ha összeállunk, az asszony majd főz, meg sétál, én meg seftelek, azután én is sétálok! Most viszem a gyereket megmutatni, mert azt mondta az asszony, hogy zsákban nem vesz macskát.

A kis Bálint még jobban elszomorodott: hát mégis el kell hagynia a jászolt!

A kocsik elindultak s bedübörögtek a városba. A kis Bálint alig látott valamit a reggeli fényességben hivalkodó városból. Elbúsultan s a zajtól is elkábultan, félig lehunytt szemmel ült az apja mellett s nem is ügyelt arra, hogy az apja miket mondogat a szemetes-gyerekeknek, aki harmadiknak ott ült mellette a bakon.

— Majd megmutatom már most, hogy ki vágyod, mi vagyok! A tarisznya tele lesz ezressel! Csak seftelek és sétálok . . .

A Réz-utcában a nagy szemeteskocsi az egyik soron megállt minden ház előtt s az egyik kosár szemét után a másik kosár szemetet nyelte be. Az utca közepe táján, egy

nagy piszkos barna ház előtt Bálintot leszál-
lította az apja a kocsiról s a vállánál fogva
odavezette egy caf atos asszony elébe:

— No, ez a fiam! — szólt Bálint apja a
vicénéhez.

A vicéné, lehet, hogy azért, mert tegnap
óta kedvérevalóbb emberre akadt, vagy talán
azért, mert látta, hogy Bálint apja egészen
részeg s így elment a kedve attól, hogy ilyen
emberrel álljon össze, egy-két tekintettel
végigmustrálta a gyereket s azután félig el-
fordulva ezt vetette oda:

— Ezzel ugyan nincs mit kezdeni! Ilyen
penészvirágot nem vállalok a nyakamra!

Bálint apját, mert az asszony reményeit
így megsemmisítette, elfutotta a méreg s fel-
hördült:

— Mit?! Erre mondja, az én fiamra meri
azt mondani, hogy penészvirág?! Maga meri
azt mondani, nyavalyás, condra!

Erre már a vicéné is megeresztette a nyelv-
vét, de minél jobban rikoltozott, Bálint apja,
kapatos fejjel, annál hevesebben védte a
fiát:

— Méghogy az én fiam penészvirág?!
Egész Pesten nincs ennél különb gyerek! Meg
merem én ezt mutatni az egész városnak!
Gyere ide Bálint!

Ezzel a kótyagos ember felkapta a gyere-
ket s egy lódítással felültette a Sármány há-

tára. A kis Bálint megkapaszkodott a Sármány sörényében, az apja meg megkapta a zablaszárat s fennhéjázással hangosan harsogva, hogy így, úgy megmutatja ő az egész Pest városának, hogy az ő fia bizony nem penész virág, — elindult a megtelt szemetes - kocsival.

A szomszéd házban lévő fűszeres-boltból kiugrott a kis inas s úgy bámult fel a szemetes-kocsi lovasára. A suszter-műhelyből már a segédek is utána néztek, az utcai járókelők is mind feltekintettek reá s a sárga villamoskocsik ablakaiból is minden szem feléje villant. A váltóállítgató gyerek úgy rajtafelejtette a szemét, hogy a 8-asnak rosszul állította be a váltót s a kocsivezető még sem szidta most úgy az apja teremtését, mint máskor, mert az ő szeme is megakadt azon a ritkaságon, hogy az ormótlan szemetes-kocsi egyik lován egy ünneplőbe öltözött kis parasztgyerek lovagol.

A kis Bálint pedig szinte átszellemülten ült a Sármány hátán. A kis lovas nem tudta azt, hogy amikor ő, még mint egészen apró gyerek, először kimondta azt a szót, hogy «ÉN», ezzel az egyetlen egy szóval, mint minden más halandó, ő is hadat üzent a kívüle való világnak; a kis Bálint azt sem sejtette, hogy e had-üzenet kimondásakor egyszerre megfogant az ő lelkében is annak a mindenek lelkében

ott szunnyadó ős-emberi, pogány vágyakozásnak a csirája, hogy: legalább egyszer, egyetlenegyszer meghódoltan maga alatt, vagy meghajoltan maga előtt lássa a világot! Es a balga gyermek boldog örömében, bár sohasem hallott fejedelmek és hadvezérek diadalmenetéről, most az ő senyvedő, kis «Ennének a világ felett való diadala ragyogott úgy, mintha megérezte volna, hogy sorsa kegyesebb volt, mint azoké a millióké, akik mint elismerten különbek, csak akkor kerülnek felül egy pillanatra, s csak akkor valakik, mikor a legnagyobb titok sötét kapuján már áthaladtak s így minden élőknél immár bölcsebben, egyenesen fekszenek a koporsóban, mely előtt, -amerre elhalad, riadtan emel kalapot az élő világ! . . .

A kis Bálint nagyon-nagyon boldog volt ott a lovon és a diadalmas érzéssel együtt feltámadt lelkében az élet vágya és szépségének megértése, óh, milyen ragyogó volt most a város, hogy csillogtak a nagy tükörablakok, milyen kedves volt a zsongás, a csilingelés, a dübörgés és milyen felmagasztaló volt minden nyájas tekintet, mely feléje szállt!

A szemeteskocsi a Réz-utcából kifordult a körútra. A nyugati felől egy gépkocsi rohant rettentő rikoltozással feléje. A rosszlelkű Kozák, mintha megriadt volna, úgy rászorí-

totta a rudat a Sármányra, hogy ez szegény majd eldőlt. A kis Bálint megrémült; azt hitte, hogy már most mindjárt halálra zúzza őket a száguldó szörnyeteg s a boldogsággal az imént még csordultig telt szívébe egyszerre belenyilallott a dermesztő halálfélelem.

A gépkocsi idejében megállt s a kis Bálint amint a szemeteskocsival előtte elhaladt, odapillantott a fényesen ragyogó gépkocsi felé. Az autóból két kis úrigyerek karikára nyitott szemmel, mosolyogva nézett fel hozzá. Ezeknek a szeme is úgy sugárzott, mint a kis fűszeresinas, vagy a váltóállító gyermek szeme, ezek is olyan mosolygós, simogató tekintetet vetettek reá, mint az utcai járókelők, de bár a kis Bálint szívébe megint feldobbant a boldogság, ez már nem az a teljes és tökéletes boldogság volt, mint az imént érzett, mert a boldogságnak s az örömnek hamar hervadó piros rózsái között szívében már ott sötétlett a halálfélelemnek sohasem hervadó fekete virága!

... A körút túlsó oldalán a sisakos rendőr leparancsolta a gyereket a lóról. A kis Bálint azután gyalog ment az apja után, a szemeteskocsi mellett. Ment, ment, mendegélt s azok a csodálatos falusi kis csizmák a városi kövezeten elvitték a kis Bálintot abba az emberrengetegbe, ahol hozzá hasonlatosan — boldogságukat túlélve s egyre keseredő lélekkel

mégis rettegve a haláltól — milliók vergődnek s amely rejtelmes rengetegnek egyre sötétebbre vakuló homályából azok a csodálatos falusi kis csizmák — hiába lesi jöttüket a torony meredt óraszemével — sohasem tudják többé visszavinni kis gazdájukat haza, a faluba! ...

KÉT FÉRFI.

Istvánék három esztendő óta laktak a kincstári fűrésztelepen Farkas erdőmérnök-nél, a kocsislakásban. Az erdőmérnök az első naptól kezdve jól bánt mindnyájukkal, Istvánnal is, a feleségével, a két gyerekkel is. Zsuzsival, ha az udvaron látta, barátságosan szóba állt, de ebben nem lehetett semmi feltűnőt találni, mert az erdőmérnök mindenki-vel, minden asszonnyal, s gyerekkel nyájas volt, mindenkihez volt egy-egy meleg szava s olyan szelíden tudott mindenkire nézni. Az elmúlt három esztendő alatt István semmit sem vett észre, ami arra mutatott volna, hogy az erdőmérnök és az asszony . . .

Az utolsó napokban azonban nagy dolgok történtek.

Zsuzsi egy reggel megcsúszott a kútnál s úgy elvágódott, hogy nem bírta a maga lábán bemenni a házba; úgy vitte be István ölben, s felfektette az ágyra. A szegény asszony egész nap kínlódott, estére aztán olyan beteg lett, hogy István elhívta a főerdőr feleségét, aki olyan javasasszonyféle volt, de bizony az se tudott segíteni a betegen.

Másnap reggel István az este kapott parancs szerint, öt órakor mégis befogott s elő-

állott a kocsival. Az erdőmérnök kijött a lakásból, de nem ült fel a kocsira, hanem rászólt Istvánra:

— Ejnye, István, hát miért fogtál be?! Most mondja a gazdaasszony, hogy a feleséged nagybeteg. Csak nem hagyod itt az asszonyodat?! Én majd elmegyek gyalog. A kocsival meg menjen le valaki a doktorért!

Ezzel az erdőmérnök a nyakába vetette a kis hátizsákot, amelyet vén gazdaasszonya hozott ki a tornácra s ámbár mióta a háború legelején valahol Szerbiában belelőttek a lábába, bicegve járt s nem is igen tudott gyalogolni, mégis elindult gyalog a szeli ősi vágást megnézni. István előtt akkor még ez a dolog se volt gyanús, pedig, ha jól meggondolja az ember, az urak nem igen szoktak amiatt gyalogolni, hogy a kocsis felesége beteg!

Az erdőmérnök egész nap odajárt s este, úgy hat óra tájban került haza. Akkorára a szegény Zsuzsi halott volt. Az erdőmérnök, mikor megtudta a gyász hírt, lement a kocsis lakásba s jó ideig ott állt a halott ágyánál. Szólni nem igen szólt, csak nézte a szegény Zsuzsit. István még ebben sem talált semmi különöset, mert hiszen az erdőmérnök portájára lépett be a halál s így érthető, hogy odajárult a rettenetes úr áldozatához. Az ilyen tiszteletadás nem is a halottnak szól, hanem a halálnak.

Ezen az éjszakán István néhány öreg-asszonnyal virrasztott a halott mellett. Odakint nagy szél zúgott s ríkatta a fákat. Egyszer csak az erdőgondnoksági épület előtt, a haranglábon, riasztó szavával megkondult a vészharang. István kiszaladt a ház elébe, hát ott azt látta, hogy az erdőmérnök kongatja félkézze a harangot, a másik kezében meg viharfáklya lobog. Néhány pillanat alatt az egész telepről összeszaladtak az emberek. Mindenki azt gondolta, hogy valami tűzveszedelem ütött ki valahol.

— Emberek! — kezdte az erdőmérnök — most telefonálta az igazgatóság, hogy az ellenség betört az országba s nekünk innét katonai parancsra el kell mennünk. Senki se maradhat itt. A fuvarosok azonnal fogjanak be; mindenki szedje össze, ami elvihető holmija van, rakja fel a kocsikra. Az állatok lábön mehetnek. Egy kocsi jöjjön ide az irodához. Heggel négy órakor kongatni fogok, akkor indulni kell!

Az erdőmérnök egy csomó fáklyát adott az embereknek s azok hirtelen elszéledtek, ő maga előbb az irodába ment, összeszedte a fontosabb írásokat, aztán lement a kocsislakásba, ahol István már csak egyedül virrasztott s meghagyta, hogy István is szedje össze, amit tud. István gépiesen engedelmeskedett. Egy kis idő múltán megjött a fuvaroskocsi,

felrakták előbb az írásokat, azután az István holmiját, a vén gazdaasszony cókmókját, s aztán, utoljára egy-két hirtelenében meg-
rakott útitáskát az erdömérnök lakásából.

Hajnali négy órakor az erdömérnök megint megkongatta a kis harangot és fáklyafény mellett elindult huszonnégy kocsival a magyarok szomorú karavánja. Nem volt ott se jajgatás, se káromkodás, de a hajléktalanná lett emberek megdermedt fájdalom szótlan-
ságában olyan volt, mint az imádsággá lett átkozódás, mely zordon némaságával azt hirdeti, hogy: ez az átok megfogán!

Az erdömérnök kioktatta az altiszteket, hogy merre menjenek, kinél s hol jelentkez-
zenek s aztán a harangláb mellett állva, sokáig szótlánul elnézte a gyászos és kísérteties menetet. Azután Istvánhoz fordult, aki a háta mögött állt:

— István! Reggel megcsináljuk a koporsót, délelőtt megássuk a sírt, eltemetjük szegény feleségedet s aztán mi is megyünk a két gyerekekkel. Még utólérjük az embereket, mert a fuvaroskocsik csak lépésben haladhatnak.

István még e mondásban sem talált semmi aggodalmast. De amikor a fenyődeszkákból együtt tákolták össze a koporsót és az elhagyott telep csöndjében együtt viaskodtak a kövekkel és a fagyökerekkel, amíg a sírt megtudták ásni — István lelkében akkor va-

lami rettenetes gyanú támadt! Miért nem ment el ez az ember a többiekkel? Akármelyik altisztet itt hagyhatta volna?! Miért küldött le két szép fehér párnát a magáéból, a halott feje alá!? Miért segít ez neki a koporsóba tenni Zsuzsi holttestét? Kérdések, amelyekre válasz helyett a gyanú egyre újabb és mindig gyöttrőbb kérdésekkel felelt.

Délfelé kivitték a koporsót a temetőhelyre s leeresztették a sírba. Mielőtt elföldelték volna, az erdőmérnök levette a kalapját, összekulcsolta a kezét s hangosan elmondta a Miatyánkot s aztán örök nyugalomért kívánt a megholt testének s örök világosságot a mennybe szállt léleknek. A két árván maradt gyerek zokogott, István szeme is tele volt könnyel, de könnyein keresztül is látta, hogy a gazdája szeme is harmatozik.

A rettenetes gyanú ettől kezdve egész úton kegyetlenül gyötörte Istvánt.

Az erdőmérnök maga hajtott, István pedig hátul ült a két gyerekével s meredt szemekkel nézte a semmit. Mintha a kocsis rázás miatt a felzaklatott lelkű ember minden megszületett gondolata menten darabokra hullott volna, sehogy sem tudott tisztába jönni a dologgal. Az események képét és a megtörténések rendjét hibátlanul látta, de bárha szívós kitartással turkálta is fel az elmúlt esztendő legapróbb dolgait, semmi bizonyosság

sem akadt, amelynek ereje a keserű gyanút a bosszúállás jogának szinte megszabadító érzésével cserélhette volna ki. Mikor rájuk sötétedett, olykor úgy érezte, hogy ebből a bizonytalanságból csak úgy lehetne megszabadulni, ha most hátulról elkapná az erdőmérnök nyakát, megfojthatná és azután világgá bujdosnék.

Az első éjtszakát valami útszéli korcsma színjében töltötték. Máshol nem volt hely; ott aludtak a kocsiban, ahogy lehetett. Másnap korán elindultak s egész nap mentek. István kínlódását nem enyhítette sem az éjtszaka, sem a hosszú út. Egyre tépelődött s fájó gondolatai úgy vergődtek a bizonytalanságban, mint sebzett madár a tövises bokorban.

A két gyerek már elfelejtve a tegnapi szomorúságot, gondtalanul élvezte a kocsikázást. István mintha ott se lettek volna, nem is ügyelt rájuk, ő folyton csak azon törte a fejét, hogy ez az ember, aki itt ül előtte a kocsin, egy megkívánt csókért csakugyan meggyalázta-e az ő becsületét s hol, mikor és hogyan csábította magához az asszonyt?! A vérszívó gyanú sötét madara olykor-olykor olyan erővel vágta bele éles karmait az agyvelejébe, hogy fel-felhördült. Az erdőmérnök egyszer hátrafordult s rá szólt:

— Erősítsd meg magad, István! Majd megsegít az Isten!

István erre-összeomlott világának romjai alól sötéten hörgött valamit:

— Isten?! Hiszen, ha volna . . .

Az erdőmérnök úgy tett, mintha nem halotta volna meg ezt a vad, keserű kifakadást.

Sötét este lett, mire beértek Szedresre.

A szedresi kincstári-ispán háza már tele volt menekültekkel, az erdőmérnöknek, Istvánnak és a két gyereknek már csak úgy tudtak hálóhelyet adni, hogy az ispán fiatal felesége a vizitszobába bevitetett három szalmazsákot, egyet az erdőmérnöknek, egyet Istvánnak s egyet a két kis gyereknek. A lovakat a tehén-istállóba szorították be valahogy. István szeretett volna a gyerekekkel együtt az istállóban aludni, de ott már nem volt semmi hely.

A gyerekek álmosak voltak, hamar lefeküdtek, István is kénytelen-kelletlen bement velük a szobába s leült a szalmazsákra.

Az ebédlőből minden szót áthallott. A szedresi ispán, a felesége és az erdőmérnök beszélgettek, nem is gondoltak arra, hogy a vizitszobába a tornác felől a mindenesleány már bevezette Istvánékat. Különben István felől beszélgethettek is nyugodtan, mert ez nem igen ügyelt a hangokra, inkább magát emésztette keserű fájdalmában. Egyszer azonban felkapta a fejét, mert a maga nevét hallotta. Az erdőmérnök beszélt:

— Hogy én miért maradtam utolsónak, mikor akármelyik erdőőrt ott hagyhattam volna, hogy István kocsisom meghalt feleségét eltemessék?! Bocsánatot kérek, de könnyen megeshetett volna, hogy az ellenség ott éri a temetkezőket, nem volt tehát jogom másra hagyni azt, ami az én kötelességem volt!

— A maga kötelessége? Ezt nem értem! — szólt az ispán felesége.

— Igen, igen, én azt tartom, hogy kötelességem volt felebarátomat bajában istápolni, s különösen kötelességem volt jó, hű cselédemmel baját megosztani s őt el nem hagyni.

— Tudod pajtás, — szólt most az ispán — lehet, hogy elméletileg igazad van, de talán azért még sem kellene annyira komolyan venni mindent!

Az erdőmérnök nem felelt mindjárt, de aztán valami bús zengéssel hangzott föl a szava:

— Nem kell komolyan venni mindent? A felebaráti szeretet krisztusi parancsát kétezer esztendő óta hirdetik, a magyar törvény azt mondja, hogy a cseléd a gazda háznépének tagja. Hát se az isteni parancsot, se a törvény parancsát nem kell komolyan venni? Mit kell hát komolyan venni? Csak azt, ami nekem magamnak jó, hasznos vagy kellemes?!

Erre az ispán megint mondott valamit, de István már erre nem figyelt, mert jó gazdájának szavából megértette, hogy az ő piszkos gyanúja egészen alaptalan volt. Óh hát semmi sem igaz abból, amivel szegény Zsuzsi tiszta emlékét illetve s a jó Isten, megbocsátva a pokoli kínoktól kicsikart felhördülést, íme, megszabadította a veszett kínoktól! Előbb a megnyugvás meleg érzése öntötte el a meggyötört ember lelkét s csak mikor így lassan megcsillapodott, az elmúlt időkre s a jövődre gondolva, akkor kezdte érezni igazán, hogy: feleségének váratlan halála milyen csapással sújtotta! De bár kebeléből fel-felszakadt egy-egy nehéz sóhajtás, bánatát hangos kitérősek nélkül, azzal a megnyugvással viselte, mellyel a föld népe a halál előtt alázasosan fejet hajt. A fekete gyászfellegen azonban, mely lelkére ráborult, át-átnyilalt az éles önvád, hogy oktalan gyanújával feleségét és gazdáját egyaránt megbántotta s esztelenségében káromlásra fakadt. Es mert egyszerűségében nem tudta magát másokhoz mérni, s így nem vigasztalódhatott azzal, hogy ő sem volt rosszabb mint embertársai, akik minden nemes cselekedet mögött alávaló indítékot szimatolnak s akiknél az istenkáromlás könnyebben áll, mintáz imádkozás. István lelkét egyre jobban elfogta a megbánás fájdalma. Nagyon, de nagyon alávaló-

nak érezte magát s míg szemei rámeredtek arra a vékonyka fénycsíkra, mely az ebédlő ajtajának felső szélén szűrődött be a sötét szobába, az arcán felpiroslott a szégyenkezésnek lelkében lángalobbant tisztító-tüze. Úgy szeretett volna ráhajolni a Zsuzsi sírhantjára s úgy szeretne volna töredelmes szívét valahogy megmutatni a Mindenhatónak s annak is, aki a legnehezebb órákban, Krisztusnak tanítása szerint, mellette állott! De minél mélyebbről fakadt érzések táplálták ezt a vágyát, annál kevésbbé tudta töprengéseiben a vezeklés kellő formáját és módját megtalálni. Hosszú elmélyedéséből Istvánt megint gazdájának hangja verte fel, aki az ebédlőben keserű szívvel ilyen formán beszélt:

— Az nem bánt, hogy nekem mindenem odavesz! Ezt kiheverhetem, de azt, hogy az ellenség kezébe jutottak ami erdeink, azt nem bírom elviselni! És ha az Isten elnézi azt, hogy rablók kezén maradjon ami földünk, akkor az én hívő lelkem is fellázad s nem leszek jobb a kocsisomnál, akit az istentagadásig elkeserített feleségének halála . . .

István a sötét szobában hirtelen felállott a szalmazsákról s fojtottan felhördült. Most eszmélt csak fel arra, hogy a maga bajával bajlódva, az erdőkre nem is gondolt idáig! Hát, ezután, ha zúg az erdő, más hallgatja a zúgását?! A gyepes úton más népek kocsija

halad?! Az avar más emberek lába alatt zizeg s a patak vizében rabló ellenség itatja meg a lovát?! Istvánnak ökölbe szorult a keze, s valami zordon elszántsággal felvetette a fejét, de amint tekintete ráesett az ebédlő ajtaján felül beszüremkedő fényességre, mintha égi sugár lett volna az, egyszerre fellobogott lelkében annak a hitnek bizonyossága, hogy: az Isten, aki őt az istentagadásig keseredett kétségbeeséséből az imént kimentette, nem, az nem engedi, nem engedheti meg, hogy az ellenség kezén maradjanak ami erdeink, ami mezőink, s megholt kedveseink síri nyugalmat bitangok lába dobogása verje fel! István úgy szeretne volna most gazdájához bekiáltani a másik szobába: higyj uram! lám, az én alacsonyságomban is megsegített az Isten, hát, hogyne segítené meg ezt ami szégyény boldogtalan országunkat . . .

Az ebédlőben az urak felállottak az asztaltól és jó éjtszakát kívángattak egymásnak.

István visszafeküdt a szalmazsákra. Egy pár pillanat múlva az erdőmérnök csendesen lábujjhegyen bejött a sötét szobába s egy gyufa hirtelen világánál megkereste a maga szalmazsákját s ruhástól ledőlt.

Lassanként elcsendesedett az egész ház. Egy idő múlva azonban Zsuzsi nagyobbik árvája felriadt álmából s nyöszörögve felsírt:

— Édesanyám, édesanyám. . .

István áthajolt a gyerekekhez, megsimogatta s aztán mintha valami világosság gyulladt volna fel vezeklésre vágyó lelkében, szelíden, halkán, de úgy, hogy áldott lelkű szomorú gazdája is meghallhassa, így szólt a gyerekekhez:

— Aludj Miska szépen! Édesanyád felment az égbe és hírt ad arról, hogy itt e földön is van még jó ember és könyörögve szót teszen mi érettünk az Úr Isten előtt és meglátod Miska, a mindenható Úr-Isten megsegít bennünket s nem hagyja, hogy ami érdeinket elbitangolják! ....

A gyerek elaludt. Megint csendesség lett és ez a nagy csendesség azt hazudta a kívül ólálkodó fekete éjtszakának, hogy bent a sötét szobában mindenki nyugodtan alszik: pedig ott bent két férfiember titokban sírt. . .

FEHÉR VILÁG.

Mindenesetre könnyebb volna ezt a dolgot valami elképzelt alak tetszésem szerint formált történeteként elbeszélnem, — de mert az egészben csak az ér valamit, hogy amit elmondok, az egyáltalában nem kitalálás, ezúttal kénytelen vagyok szerénytelenül magamról beszélni.

Február elején, egy pénteki napon ebéd után, a szokásos tíz percnyi szundikálás helyett a nagy karosszékben úgy elnyomott az álom, hogy mire fölbredtem, egészen beesteledett. Az utcán már égtek a villanylámpák s az ablakon átsugárzó fényük egészen megvilágította az én szobámnak fehér menyezét s az egyik fehér ajtó felső részét. Magam sem tudom, hogy miért, jó darabig ülve maradtam még a karosszékben s egy kicsit kábultan néztem a menyezetnek és az ajtónak fehér ragyogását. Egy idő múlva a feleségem szobájában megszólalt a muzsikáló-óra. Mintha addig sohasem hallottam volna, úgy hallgattam az öreg óra ezerszer hallott finom, zengő zenéjét s mikor elhalt a kis dal, úgy éreztem, mintha az elszálló utolsó hanggal a szívemből is elszállott volna valami. Megborzongtam egy kicsit, azután egyszerre

nagy forróság öntött el. Kábult fejjel átmen-tem a feleségem szobájába. A feleségem rám-nézett, megsimogatta a homlokomat s tele-fonált a doktorért. A doktor úr megjött, meg-vizsgált s azt mondta, bogy: ez bizony, egy kis spanyolnátha lesz; jelentéktelen dolog az egész, hanem azért csak feküdjem le az ágyba. Egész éjszaka gyötört a láz, de egy percre sem vesztettem el az öntudatomat. Nem fáj semmi, azt azonban éreztem, hogy a szívem verése rendetlen, kihagyó s másnap már tisztában voltam azzal, hogyha rövidesen nem csökken a lázam, a szívem nem bírja ki a megpróbáltatást és én meg fogok halni. Valószínűleg sokkal nagyobb ha-tást érnék el, ha a halál megérzését meg-rettentő módon ecsetelném, az igazságnak megfelelően azonban csak azt mondhatom, hogy egyáltalában semmi megdöbbenőt és semmi borzalmat nem találtam abban, hogy nekem most már el kell innét mennem. Valami, azt mondhatnám, a halál fenségéhez méltó komoly s mégis szelíd nyugalom szállta meg a lelkemet; úgy éreztem, hogy én a számomra kimért időben híven elvégeztem mindent, aminek elvégzésére elhívtam és így lelkem békeességében megtérhetek atyáim-hoz. Egyik-másik embertársam bizonyára azt fogja erre mondani, hogy elbizakodottan ítélt meg magamat, de bocsánatot kérek,

— a halálos ágyán az ember mégis csak a maga lelkiismeretére hallgat s igazán nem törődhetik a mások véleményével.

A csendes megadás szelíd nyugalmával vártam az elkövetkezendőket, s titkolt meghatottsággal figyeltem, hogy feleségem milyen művészi tökélyel színészkedik és az igazság közvetetlenségének milyen remek utánzásával akarja velem elhitetni, hogy nem, ő egyáltalában nem aggódik, hiszen erre a világon semmi oka nincsen! S a legnemesebb hazugságok szeretetreméltó mesterei: az orvosok, mosolyogva biztattak, hogy holnap, vagy holnapután már semmi bajom sem lesz! A szívem pedig egyre rendetlenebbül és fáradtabban vert. Nem csinált valami világra szóló nagy dolgot abból, hogy ő már most be fogja fejezni eddig szünet nélkül végzett életmű munkáját ... Es hétfőn éjjel után, úgy két óra tájban, igazán olyan szerényen és feltűnés nélkül, mint azt az én sokszor szidott jó szívemtől elvárhattam, a kötelesség-érzet utolsó erőfeszítésével még kierőszakolt egy-két erősebb dobbanás után — megállt.

Nem tagadom, néhány pillanatig bizonyos meghatottsággal néztem a magam megholt testére és elsóhajtottam a gyerekkori imádság utolsó szavait: «Jó Istenem, viselj gondot alvó gyermekedre!» A következő percben aztán egy nagyon hosszú, tágas, világos

folyosó végén, egy nagy fehér ajtó előtt találtam magamat. Arról nem tudok számot adni, hogy hogyan kerültem oda? Azt sem tudom megmondani, hogy honnét, de valahonnét távoli zene hangjait hallottam. Nem lármás harsonák és kürtök rikoltoztak, nem is hegedűk sírtak, inkább olyan volt ez a halk zene, mint érchangú hárfák szelíd zengése. A kezemet az ajtókilincsre tettem és olyan nyugodtan, mint aki tudja, hogy jó helyen jár, — benyitottam.

Jó ideig megbűvölten, némán álltam a küszöbön és csodálkozással néztem szét a szobában. A szokatlanul nagy szobában, mintha minden szép fehér tavaszi felhőkből való lett volna, fehér volt minden, a falak, az ajtók, az asztal, a függönyök, a székek, sugárzóan fehér volt a bentlévők arca és ruhája, de az a fehérség, ami itt ragyogott, nem a halál merev, hideg, fagyos, hanem a tiszta élet meleg, élő s éltető fehérsége volt, melynek annyi változata van, mint a tavasz zöld színének. A fenyő, a hársfa, a búzavetés mind zöld, de mind másféle. Így láttam én itt a fehérnek százféle változatát. Mikor elkápráztatott szemem megszokta a fehérnek azt a csodálatos színpompáját, akkor láttam csak meg, hogy azok, akik az asztal körül ülnek, az én meghalt szeretteim: az édesanyám, az édesapám, öregszüleim, a szépapám, az

egyik dédapám, a bácsik és nénik, az öcsém, unokatestvéreim. Úgy ültek ott, mint a régi jó világban, az én gyerekkoromban még szokásban volt: a család tagjai vacsora után együtt maradtak az asztal mellett, s kedvesen, csendesen elbeszélgettek mindenféle dolgról, amíg el nem álmosodtak.

Nagyon esetlenül, ügyetlenül állhattam ott a küszöbön, mert mindenki mosolyogva nézett rám, mint mikor a család mosolyogva nézi, hogy milyen arcot fog csinálni a kis gyerek, akinek először adnak cukrot a szájába és lassanként rájön, hogy a cukor édes és jó! Egy kicsit kínos helyzetemből az édesanyám mentett ki. Felkelt az asztaltól, hozzám lépett, megcsókolt, megsimogatta a fejemet és szelíden szólt:

— Úgy-e, fiam, csodálkozol, hogy a halál egy cseppet sem borzasztó?!

Józsi bácsi, aki földi életében sem vette komolyan a halált, nevetett:

— Úgy-e, milyen ostobák odalenn az emberek?! A halál az igazlelkű embernek nem borzasztó, és az emberek ahelyett, hogy ilyen egyszerű módon biztosítanak maguknak a szelíd elmúlást, egész életükben csak rémítik magukat és egymást a halállal!

Édesanyám odavezetett az asztalhoz. Én mindenkit őszinte nagy örömmel köszöntöttem, szépen sorban. Valamennyien szívesen

üdvözöltek, de nekem mégis úgy tetszett, mintha valahogy még sem olyan melegséggel fogadtak volna, mint amilyennel én öleltem és csókoltam meg őket. Az üdvözlés után leültem az asztalhoz, az édesapám és az édesanyám közé. Elfogódottan, felmagasztalt elkomolyodással ültem ott, de titokban mégis azon járt az eszem, hogy mit vétettem én, hogy nem fogadtak kitörő hangos örömmel?! Édesapám észrevette, hogy valami motosz-kál a fejemben.

— Látom, hogy valami bánt, hát fiam mondd meg: mi bánt?

— Megmondom őszintén — feleltem egy kicsit elfogódva, — én úgy éreztem, mintha nem úgy fogadtatok volna, mint az ember azt fogadja, akivel tíz-húsz-harminc esztendő múlva újra találkozik. És most azon tűnődöm, mivel szolgáltattam én erre okot?

— Oh, te oktondi, — szólt nevetve az édesapám, — hát persze, hogy nem fogadhattunk úgy, mintha esztendők óta nem láttunk volna, hiszen mi téged mindennap láttunk és mindennap veled voltunk! Mi mindenről mindig tudtunk, ami veled és a tieddel odalent történt! Ezért nem is kérdezősködtünk azokról a véreinkről, akik még a földön élnek!

Csodálkozva néztem az édesapámra, ki nek fehér volt a haja, de mégis láthattam,

hogy nem ősz, hanem most is olyan, mint amilyen akkor volt, mikor elég fiatalon meghalt.

— Igen, igen, — mondta az édesanyám és szelíden megfogta a kezemet, — dehát azt ti odalent nem tudjátok, hogy mi a szívetekben és lelketekben mindig ott vagyunk s mert az élet forgatagában alig-alig gondoltok reánk, ti magatok fosztjátok meg magatokat attól az örömtől, hogy velünk legyetek...

Remegve csókoltam meg az anyám kezét s kezdtem emlékezni, hogy olykor tudattalanul éreztem, hogy: ha valami nagy öröm ért, mintha velem örült volna, s mikor bánat ért, mintha a feleségemmel együtt, ő is meg-megsimogatta volna a homlokomat! Mély megindultság vett erőt rajtam és fájdalmasan zokogtam, hogy földi életemben, mint a többi ember, én sem gondoltam arra, hogy akiket szerettünk, holtuk után is mindig velünk lehetnek ...

— Valahányszor megnézted az órát, — szólt anyai nagyapám, — mindig lestem, hogy vájjon eszedbe jut-e, hogy én tanítotlak meg kisgyermekkorodban az óralap számainra, meg arra, hogy a kismutató, meg a nagymutató állása mit mond?

Teréz néném is megszólalt:

— Feleséged sohasem vette észre, hogy valahányszor virágot tett abba a divatból ki-

ment virágtartóba, mely az én kedves holmijaim közül hozzátok került, én mindig meg-simogattam a kezét . . .

Csordultig volt a szívem, s könnyes szemekkel néztem kedveseimet, amint ott ültek a nagy asztal körül; és ezer, meg ezer, ott lent a földön régen elfakult emlék ébredt fel a szívemben. Amint szemem az öcsém derűs kék szemével összevillant, gyermekkorunknak minden kedves órája eszembe jutott; az a mosoly, melyet Pista bácsi nagy harcsabajusza nem tudott egészen elrejtteni, arra a szünidei napra emlékeztetett, mikor az ő nagy, nekem térden felül érő vadászcizmáit felhúzva, felmáztam az öreg, szürke hátsalóra és hat kopó által kísérvé, valami királyi vadászatra induló lovag komolyságával léptetem ki az udvarból, de sehogysem jutottam tovább az alsó-kert végénél, mert az öreg szürke semmi áron sem akart tovább menni.

Az egyik unokaöcsém, akit — emlékszem — kiskorában folyton korholt a nagyanyám azért, hogy ha jött, ha ment, maga után mindig nyitva hagyta az ajtót, felkelt az asztal mellől, s átment a szomszéd szobába, de nem húzta be maga után az ajtót, önkéntelenül odapillantottam: s íme száz, meg száz egymásba nyíló, fehér felhőkől való szoba, végeláthatatlan sora tárult elém. Ezek a szo-

bák is mind, de mind, fehér fényben ragyogtak s minden szoba tele volt régi módi szerint öltözött fehér alakokkal.

— Ezek mind ami elődeink! — szolt a szépapám, aki mint reám maradt könyveiből láttam, szerette a régi bölcsészeket. — Majd megismerkedsz valamennyivel és a velük való beszélgetésekből rá fogsz jönni, hogy minden nemzedék boldogabban élhetett volna a földön, ha jobban ismerte volna az elmúlt időket és megértette volna azt, amit ezek az elmúlt idők —jövendöltek! De hát senki sem tehet arról, hogy a bagoly nappal nem lát! Sajnos, odalent ilyen baglyok voltunk mindannyian, akik itten családi szeretetben és békeességben együtt vagyunk, sok százezren atyafiak!

Szinte megszedültem attól a gondolattól, hogy hány nemzedék múlt már el én előttem a földről! Azután arra gondoltam, hogy milyen mérhetetlen ostobaság az, hogy az emberek a földön a boldogságot, a zajos és lármas forгатagokban keresik és még a másvilágot is úgy képzelik el, hogy az valami nagy nyilvános, fényes palota és gyönyörű mulatókert, ahol mint valami farsangi ünnepélyen, zengő zeneszó mellett, zajosan vigadnak, dévajkodnak, bohóskodnak az össze-vissza jövő-menő ismerős és ismeretlen emberek, holott, lám, igazi boldogságot még a más-

világon is, csak az egyszerű, meleg családi élet biztosíthat!

A balkéz felőli, széles, nagy ablak előtt, egy alak suhant el. Odanéztem és megismer-tem, hogy Mészárosné volt, ami jó öreg szakácsnőnk, aki még tegnapelőtt kedveskedve maga hozta be nekem, a betegnek főzött erős húslevest. Beköszönt, én is intettem neki. No, gondoltam magamban, hát ő is megkapta a ragályt és ma éjtszaka, legfeljebb egy negyed órával én utánam ő is meghalt! Oda-léptem az ablakhoz, hogy majd szólok hozzá, de mire odaértem, már eltűnt. Édesanyám odajött hozzám, mellém állt, a vállamra tette a kezét, kitekintett az ablakon s lenézett a földre. Én is kipillantottam, de egészen elkábított annak a tiszta fehér fényességnek tündöklése, amely beragyogta az égi világot, önkénytelenül le-lehunytam a szememet. Édesanyám így szólt:

— Gyöngé szemeid még, úgy-e, fájnak az örökkévaló isteni igazság és a megváltó szeretetnek ebben a sugárzásában? De, nézz le, fiam, mégis a földre!

Kissé kihajoltam az ablakon, lenéztem, de a rettenetes mélységtől megszedült a fejem és eleinte semmit se láttam. Apránként azonban elmúlt a szédülésem és a magasból láttam a földi világot, de csak úgy futólag, egy pillanatra. Egyszer egy piszkos keleti város-

ban a szálló erkélyéről láttam, hogy valaki egy száraz, lerágott marhacsontot vetett oda az utcán heverő gazdátlan kutyáknak. Ezek rárohantak a koncra, egy közülök talán el is kapta, a többi negyven-ötven kutya aztán egymás hegyén-hátán marta, tépte, harapta egymást, ahol érte. Amíg én is a földön éltem, sokszor eszembe jutott ez a kép és igazán nem lepett meg, hogy most is ez a jelenet jutott az eszembe, mikor lepillantva, a vallás, a tudomány, a műveltség s az emberszeretet égis felragyogó csarnokai által díszített tereken — marakodó embertársaimat láttam. Mindezt azonban csak egy pillanatig néztem, mert a szemem hirtelen rátalált az én földi otthonomra s többé nem érdekelt, hogy milyen a földi világ a másvilágról nézve. Azt láttam ugyanis a magasságból, hogy a feleségem az ágyam szélén ül, hideg kezemet a kezébe fogja és leírhatatlan fájdalmas tekintettel néz rám. Es hallottam, hogy nem az önzés magáért reszkető fájdalmának a természet törvénye ellen fellázadó sikoltásával, hanem valami csodálatosan suttogó, hívó hangon, a nevemet mondja. Ebben a hangban, mintha benne lett volna a gyermekeim hangja is, akik pedig nem is tudták, hogy nagybeteg voltam. Egy pillanatig szinte megbüvölve néztem ezt a jelenetet, aztán tanács-

talamil az anyámra néztem. Édesanyám megértette a nézésemet és így szólt:

— Menj vissza fiam, ne hagyd még magára . . .

— Hát még vissza lehet mennem?

— Ha a feleséged és a gyermekeid így hívnak és az édesanyád mutatja meg az utat, mely visszavezet: akkor igen!

Édesanyám kézenfogott és vezetett a szobából kifelé. Kimenet odaköszöntem az atyámfiaimnak, de nem úgy, mint aki elmegy és búcsúzik, hanem csak úgy, mint a gyermek köszön az öregebbeknek, ha vacsora után, holdvilágos este egy kis órára kimegy még a kertbe játszani.

Az ajtóban a feleségem apja jött felénk. Kedves, jóságos szeméből kiolvastam, hogy miért jött. Mielőtt szólhatott volna, siettem megnyugtatni:

— Megyek már vissza, sietek!

Hirtelen megöleltem az édesanyámat és a feleségem édesapját, akit én is úgy szerettem, mint az apámat, aztán erről megint nem tudok számot adni, hogy hogyan kerültem vissza, de mikor a feleségem, azon a suttogva hívó hangon harmadszor mondta a nevemet, felvettem a szememet, a szívem elkezdett megint dobogni és lassacskán feléledt bennem az élet . . .

Három-négy nap múlva annyira össze-

szedtem magamat, hogy eltudtam beszélni a feleségemnek, hogy: hétfőn éjtszaka hol jártam és mi mindent láttam. A feleségem mélyen megindulva hallgatta szavaimat és egy szóval se mondta, hogy mindez csak a lázas beteg képzelődése, vagy álom volt, — hiszen ő tudta, hogy hétfőn éjtszaka, úgy két óra felé csakugyan nem vert az üterem, nem dobogott a szívem s mint valami kiégett vulkán, olyan hideg volt a homlokom. És azt is tudta, hogy Mészárosné, akiről én nem is sejtettem, hogy megbetegedett, csakugyan meghalt akkor éjtszaka, úgy két óra tájban . . .

A FEKETE KUTYA.

Mikor Ő Excellenciája harmincötödik szolgálati évét betöltötte, beadta nyugdíjazási kérvényét. A miniszterelnök riadtan sietett Ő Excellenciájához.

— Az Istenért, csak nem gondolod, hogy mi ebbe belenyugszunk? Aki állami igazgatásunk egyik legfontosabb ágának az élén, mindig légmentesen távoltage magát a pártpolitikától, a közvélemény osztatlan elismerése szerint egyik legerősebb oszlopa lett közéletünknek, annak nem lehet s nem szabad visszavonulnia! Igazán jeles munkálkodásod jutalmául köztisztelet vesz körül; ellenséged nincsen s tisztelőd az egész ország!

Ő Excellenciája rendületlenül megmaradt elhatározása mellett.

— Kérlek, — így válaszolt mosolyogva a miniszterelnöknek — most már bizalmasan megsúghatom neked, hogy én — gyógyíthatatlan beteg vagyok!

A miniszterelnök meglepetten nézett ő Excellenciájára.

— Igen, igen, én gyermekkorom óta — gyógyíthatatlan idealista vagyok! Azért hivataloskodtam én úgy, hogy harmincöt esztendő alatt napsütésben sohasem üldögél-

tem, a korzón sohasem sétáltam, a Margitszigeten csak este jártam, olyankor, ha valami díszvacsorára okvetlenül el kellett mennem, a Szépművészeti Múzeumot eddig csak kívülről láttam, messziről; színházba, hangversenyre sohasem volt időm elmenni s ahhoz sem jutottam sohasem, hogy rendes időben ebédeljek s vacsorázhassam. Mindezt nem panaszképpen mondom; hiszen a legszigorúbb titoktartás pecsétje alatt, négyszemközt megvallhatom, hogy: gyönyörúségem telt ebben a munkában, de azt a fegyencnek való életet, melyet eddig éltem, csak azért bírtam ki, mert mindig arra számítottam, hogy a köteles szolgálati idő eltelte után elkezdek — élni: kiülök a napra a korzón, pontos időben ebédelek, este színházba megyek, szóval emberhez méltó életet élek! Utódot neveltem magamnak, itt van Szalay. Így tehát én a közérdek károsodása nélkül elmehetek. Azt hiszem, ha mint beteg idealista dolgoztam harmincöt esztendeig, jogot szereztem arra, hogy szép, nyugodt, csendes öregségben éljek, ameddig lehet . . .

És Ő Excellenciája, aki a közvélemény osztatlan elismerése szerint állami életünk egyik legerősebb oszlopa volt s akinek hálás tisztelője volt az egész ország, derűs lélekkel s alig titkolható benső örömmel csakugyan ott hagyta azt a nagy méltóságot, melyre egy

emberélet önfeláldozó munkálkodása emelte föl.

Egy hét múlva hivatalosan közzétették, hogy Ő Excellenciája nyugdíjba vonult és hogy valami nagy-keresztet kapott kitüntetésül. Mikor az öreg inas reggel behozta az újságokat, Ő Excellenciája átfutotta valamennyit. Minden újság elbúcsúztatta három-négy sorban. A lapok többet foglalkoztak az utód kérdésével. Valamennyi újság azt írta, hogy utódjául Galambos képviselőt kell megnyernie a kormánynak. Ez a tisztelt úr valamikor kiváló obstrukció rendező volt, különben pedig analfabéta tökfilkó! Szalayról, akit Ő Excellenciája gondos figyelemmel utódjául nevelt, úgylátszik a lapok azt sem tudják, hogy a világon van! Persze, Szalay nem volt politikus, ő csak dolgozott.

Aznap délelőtt a miniszterelnökség szolgálja nagy, pecsétetes levelet hozott. A levélben a miniszterelnök hivatalosan arról értesítette Ő Excellenciáját, hogy hervadhatatlan érdemei elismerésül nagy rendjel adományoztatott neki s egyben megragadta az alkalmat, hogy szerencsekívánatait tolmácsolja. No, — gondola magában fölriadvá Ő Excellenciája, — most meg kell szöknöm a gratulálok áradata elől! . . . Eddig ha kitüntetést kapott, pedig ilyenben volt mindig bőven része, Ő Excellenciája a hivatalában fogadta az üdvözlőket,

mert szegényes berendezésű magánlakása bizony egyáltalában nem volt alkalmas ilyen célra. A szökés diákos gondolata annyira tetszett Ő Excellenciájának, hogy érkezéséről nyomban táviratozott Száldobosra, annak az egykori iskolatársának, aki ott nyolc-tíz évvel ezelőtt birtokot vásárolt s aki azóta folyton unszolta, hogy egyszer már látogassa meg!

A szakácsnő nagy csodálkozására a rendes időben elfogyasztott egyszerű ebéd után Ő Excellenciája csakugyan elutazott. Az egy cseppet sem bántotta, bogy az állomáson nem várt reá a szolgálattelvő tisztviselő s nem állt különkocsi rendelkezésére; ilyen dolgokra sohasem adott semmit, hanem az tagadhatatlanul bosszantotta egy kicsit, hogy ugyanaz a vasutas, aki két héttel ezelőtt fehér keztyűben hétrét hajolva fogadta, most, hogy véletlenül találkozott vele, nagy kényszeredve csak úgy köszönt neki, hogy két ujjával odabökött a sapkájához. Miért köszön az ilyen ember, ha nem köszön tisztességesen?!

Az elsőosztályú szakaszban ismeretlen urak voltak Ő Excellenciája útitársai. Az az úr, aki szemben ült vele, egy kocsiderékra való újságot vett s amint megindult a vonat, neki fogott az olvasásnak. Egyik újságot a másik után falta, Ő Excellenciája, akaratlanul is figyelve, észrevette, hogy az olvasó úr,

azoknak a cikkecskéknek, melyek közéletünk kiváló alakjának visszavonulásáról s a megüresedett nagy állás betöltéséről szólnak, következetesen csak a címére vetett egy-egy futó pillantást s szemei rögtön a következő közlemény soraira siklottak át. — Közéletünk visszavonuló alakjának ajkai körül valami olyan mosoly vonaglott, amit a szakértők a beteg idealista gyógyulása jelének vehettek volna.

A szárdobosi állomáshoz közeledve Ő Excellenciája kiállt a vasúti kocsi folyosójára. Az egyik szakaszból beszélgetés hallatszott ki.

— Megáll Szárdoboson a gyorsvonat?

— Persze, hogy megáll.

— Ja, igaz, hiszen idekapcsolták be a mardarasi vicinálist!

— Na, azért ugyan nem állna meg a gyorsvonat, hanem azért áll meg, mert egy itteni birtokosnak hatalmas barátja van Pesten, ki ide szokott kijárni vadászgatni. Hát, ha éppen tudni akarod, ennek a kedvéért áll meg itt a gyorsvonat!

— Ki az a nagy hatalmasság?

A választ már nem hallotta meg Ő Excellenciája, mert a vonat olyan nagy zajjal fékezett, hogy a beszélgetők hangját egészen elnyomta.

Az állomáson a gyerekkori pajtás szemmel láthatóan igen szívesen fogadta a régen várt

vendéget. Az állomásfőnök is tisztelgett. Ez úglátszik körültekintőbb ember volt, mint az a bütykös ujjú pesti vasutas, mert a fehér keztyűjét nem húzta ugyan fel csak az egyik kezére, de hát ezzel is kifejezést adott annak a gondolatnak, hogy az ördög nem alszik s Ő Excellenciája, ha kedve szottyan, még visszakerülhet a hatalomra!

A két vasderes vígan röpítette a könnyű hintót hazafelé. A kiszabadult fegyenc boldogan élvezte volna a szép alkonyodást, a friss levegőt, de valami fúrta az oldalát. Utoljára is megkérdezte a pajtását:

— Te, ki van itt olyan birtokos, akihez vadásztatni jár ki Pestről valami előkelő barátja!?

— Nincs itt a környéken pajtás, rajtam kívül más birtokos ember, hozzám pedig senki sem jár ki vadászni; ami nyúl van ezen a vidéken, azt mind a jegyzőnk, meg a doktorunk puffantja le. Előkelő barátom pedig csak nekem lett volna, de hát tíz esztendő óta eddig hiába csalogattalak, soha sem volt ráérő idő!

Ő Excellenciája már most tudta, hogy ő az a nagy hatalmasság, aki megállást parancsolt a gyorsvonatnak! Az igaz, hogy ő soha vadászember nem volt, az is igaz, hogy még soha sem volt Száldoboson, de még az is igaz, hogy a gyorsvonat csakugyan a madarasi vicinális tiszteletére áll meg, — de hát a gyanú

görgetege nem gyorsvonat, — s ha azt egy rúgással meglódítja valaki, nincs az a hatalom, amely feltartóztathatná!

A meleg családi körben gyorsan suhantak az órák s bizony éjfél felé járhatott már az idő, mikor a házigazda bekísérte vendégét a szobájába.

— Jó éjszakát! Olvasd meg, hogy hány szöglete van a szobának, így beteljesedik az álmod. Ha pedig a fekete kutya meglátogatna, add át neki üdvözlötünket.

— Miféle fekete kutyáról beszélsz?

— Hát itt nálunk olyan babonások a parasztok, hogy minden tisztességes kastélynak megadják a maga kísértetét. Szerintük itt egy fekete kutya kísért. Mi ugyan tíz esztendő óta várjuk ő kutyaságát, de eddig nem mutatta magát. Ezt azonban hiába mondjuk a parasztoknak, mert ők azt tartják, hogy mi azért tagadjuk el a kísértetét, mivel ez fogadást tétetett velünk, hogy nem vallunk reá.

— Nos, ha engem meglátogat az éjszaka, megígérem én is neki, hogy nem árulom el én sem!

Nevetve fogtak kezét. Ő Excellenciája lefeküdt, régi rossz szokása szerint egy kicsit olvasott még valamit, aztán a falnak fordult és elaludt. Meddig aludt, meddig nem, azt nem lehet tudni, elég az hozzá, hogy egyszer csak azt vette észre, hogy egy fekete kutya

ül az ágya előtt a szőnyegen. Ő Excellenciája sokáig szótlánul nézte a kísérteties látogatót s úgy tetszett neki, mintha ő már látta volna valaha valahol ezt a fekete kutyát! A fekete kutya, mintha elunta volna a várakozást, egyszer csak megszólalt:

— Parancsodat várom!

— Az én parancsodat várod? Nekem nincs már jogom senkinek sem parancsolni!

— Azt tudom, hogy ott hagytad nagy hivatalodat, de nekem parancsolhatsz; hiszen nem vagyok én ember, hogy mindjárt elforduljak attól, aki már nem ül a hatalom székében!

Ő Excellenciájának eszébe jutott a pesti vasutas bütykös újjá, de gondolta, ez még se jelenti az egész világot. Lám, a száldobosi állomásfőnök fehér keztyűbe bujtatott balkeze, mintha tiltakozott volna már az ellen, amit a jobbkez keztyűtlenségével mondott. A beteg idealista ezt mondta tehát a kutyának:

— Talán nagyon is feketén ítéled meg az embereket?

— Hát hozok én neked fehér bizonysgot!

Ezzel a fekete kutya eltűnt s néhány pillanat múlva visszajött a — házigazdával. A házigazda fehér lepedőbe volt burkolva, mint valami kísértet. Behunyt szemeiből valami kékes láng fényessége sugárzott ki.

A házigazda leült az ágy szélére és hallgattott.

— Te, ez a fekete kutya, — így kezdte a beszédet Ő Excellenciája, — azt mondta, hogy ...

— Tudom pajtás, hogy mit mondott, — szólt a kísértet, — s kénytelen vagyok megvallani, hogy igaz, amit mondott. Nem tagadom, nekem sem kellemes, hogy most jöttél le hozzám, mikor már senki se vagy és semmi se vagy. Amíg hatalmas voltál, büszkélkedhettem volna a látogatásoddal, de a letűnt nagyságok csak bajt szereznek az ismerőseiknek, mert az új hatalmasok gyanúba fogják az embert, ha a régiekkel sűg-bűg!

Ő Excellenciája elképedve hallgatta gyermekkori pajtását, aki még egy darabig ott ült az ágya szélén, aztán — egy szempillantás alatt egyszerre eltűnt s csak a fekete kutya maradt ott az ágy előtt a szőnyegen, Ő Excellenciája megint sokáig szótlánul nézte a fekete kutyát, amely olyan ismerősnek tetszett most is neki, aztán nagy vártatva megszólalt:

— Még sem tudom én elhinni, hogy igazad volna, te fekete kutya! Nem, nem, még sem olyanok az emberek, mint ahogy te mondd! Hogy meggyőzzelek, hát parancsolok neked valamit! Szaladj hamar és hozz ide rögtön a sok közül olyan három embert, akikkel én jót tettem s akik ezért őszinte vonzalommal

szívükben, a legigazabb hálával gondolnak reám! Majd ez a három ember ... De vigyázz, azok közül hozz három embert, akikkel én jót tettem! Mert olyan jó embereim is vannak ám, akik soha se kértek tőlem semmit s akiknek én se tettem semmit, de most nem ezekről a nemeslelkű személyes jó barátaimról van szó! Ezekkel én tisztában vagyok és tudom, hogy ők soha sem hagynak el. Akkor is, mikor elmondtam nekik, hogy nyugdíjba megyek, láttam a szemükből, hogy arra gondoltak: miképen tudnák az életemet nyugodtabbá és derűsebbé tenni?! Mondom, nem ezekről az igazi barátaimról van szó, akik tudják azt is, hogy elszöktem az üdvözlések elől, hanem azokról az emberekről, akikkel én tettem jót s akik akkor azt mondták, vagy írták, hogy halálos holtukig hálásak lesznek!

A fekete kutya felpattant a szőnyegről s nagy vinnyogással úgy kiszaladt a szobából, mintha kiverték volna.

Ő Excellenciája várta-várta, sokáig várta, hogy majd csak megjön, de bizony a fekete kutya — nem jött vissza ....

Ő Excellenciája reggel rossz kedvvel ébredt; a feje is megfájdult. Reggeli előtt sétára indult a kertbe. A parkban két kertész-bojtár ásott. Az utat szegélyző bokrok miatt nem vették észre, hogy valaki a közelökben jár és így feszélyezés nélkül beszélgettek.

— Láttad már, — szólt az egyik, — azt aki tegnap jött?

— Láta a fene! Hát miféle nagy állat ökelme?

— Hát valami kegyelmes úr, aki már most, azt mondják, penzióba tette magát s csak úgy él, dolog nélkül!

— Könnyű neki! Bizonyosan lopott az ország pénzéből annyit, hogy gond nélkül megélhet!

Ő Excellenciája szinte megszédülve tá-molygott vissza a kastélyba. A terrazon már várták a reggelivel.

— Jó reggelt, jó reggelt! — harsogott a házigazda, — nos, mit álmodtál? Tisztelgett-e a fekete kutya?

Ő Excellenciájának nem volt már tréfás kedve s csendesen csak annyit mondott:

— Nem, nem láttam a fekete kutyát!

Harmadnap Ő Excellenciája visszautazott Budapestre. A lakására érkezvén, kérdésére az öreg inas jelentette, hogy távolléte alatt — senki sem kereste.

— Senki?! — gondolta magában Ő Excellenciája, — ezért ugyan kár volt hazuról elszöknöm az üdvözlők serege előtt! . . .

Az íróasztalon három levél várta a kegyelmes urat. Az egyiket a hátszegi postamester írta, aki arra kérte Ő Excellenciáját,

hogy a kereskedelemügyi miniszter úrnak szóljon egy jó szót öccsének kinevezése ügyében. Hiszen, csak egy szavába kerül! . . .

— Hátszeg messze van! — gondolta magában a kegyelmes úr. — Ez a jámbor ember nem tudja még, hogy: az én szavam már nem jár!

A második levelet a szabó írta. Ez csakugyan gratulál s «örömmel ajánlja további szolgálatait». Hiába, a szabók okos emberek; azok tudják, hogy a letűnt nagyságok sem lehetnek el nadrág nélkül!

A harmadik levelet Sehal Sándor fűszerkereskedő írta. Ez is gratulált, Ő Excellenciája odaszólt az öreg inashoz, aki ott tett-vett valamit a szobában:

— Úgy-e, ez a Sehal fűszeres itt lakik valahol?

Az öreg inas nagyot nézett.

— Igen, igen, kegyelmes uram, vagy huszonöt esztendő óta nála vásárolunk. Itt van, szemben velünk a boltja: a fekete kutyához.

Ő Excellenciája egy kicsit megdöbrent, aztán szótlantul, csendesen odament az ablakhoz, s átnézett a tulsó oldalra. Csakugyan ott büszkélkedett Sehal Sándor cégtáblája s a boltbejáró ajtaja felett, csakugyan ott állt a fekete kutya, mereven, mozdulatlanul, úgy, mintha ő semmiről semmit sem tudna s

nem ő lett volna az a fekete kutya, mely az élet sodrában alatta jövő-menők közt egyetlen egy olyan embert sem tudott találni, akit a parancs szerint tegnapelőtt éjtszaka a szaldbosi kastélyban ő Excellenciája elé vezethetett volna. Közéletünk visszavonult kiváló alakja, kinek hálás barátja és tisztelője volt az egész ország, sokáig nézte-nézte a fekete kutyát, de az a világ minden kincséért sem nézett volna fel ő Excellenciájához az emeletre. A bádogból való fekete kutya, szégyelte magát az emberek helyett és nem tudott a szemébe nézni a kegyelmes úrnak, aki gyógyíthatatlannak tartott betegségéből három nap alatt úgy kigyógyult, de úgy kigyógyult, hogy a szíve s a lelke halálos holtáig haldoklott ettől a nagy egészségtől!

AZ ABONYI HARANGOK.

Kilenc óra felé járt már az idő, mikor az igazgató úr becsöngette a titkárját.

— Az aláírni-valókat kérem!

A bársonytalpú titkár kisurrant s néhány pillanat múlva egy csomó írással jött vissza, öméltósága nekifogott, hogy majd aláírja az írógéppel írt leveleket. Néhányszor oda-firkantotta a nevét, azután egyszerre letette a tollat a kezéből és végig-végigsimította a homlokát. A titkár, aki észrevette, hogy öméltóságának valami baja lehet, jókodni akart s fuvolahangon megszólalt:

— Talán a kettős világítás sérti Méltóságod szemeit? Parancsolni méltóztatik talán, hogy a csillárt eloltsam?

Öméltósága igent intett a fejével; a titkár odasurrant a nagy csillár kapcsolójához, egyet csettintett rajta s egyszerre elsötétült a nagy dolgozószoba. Az íróasztal sötétzöld-ernyős lámpája erősen rávilágított az aláírásra váró levélcsomóra, de a tágas dolgozószobára ráborult sötétséggel nem tudott megbirkózni. Öméltósága egy pár pillanatig még pihent, meg-megsimogatta a homlokát, azután hirtelen elővett egy szivart s rágyújtott. A titkár a gyufa fölvilanó lángjánál úgy

látta, hogy Őméltósága szokatlanul halavány.

— Hát, folytassuk!

Őméltósága megint aláírt hét-nyolc levelet. Aztán valami bizonytalan mozdulattal hirtelen odavetette a szivarját a hamutartó mellé s székében hátradőlve, behunyta a szemét. A titkár néhány pillanatig némán s mozdulatlanul állott, majd nesztelenül, óvatosan beletette az égő szivart a hamutartóba s halkán megszólalt:

— Méltóságod ma bizonyosan több szivart méltóztatott elszívni? Talán a nikotin . . .

Őméltósága bizonyosan tudta, hogy kevesebbet dohányzott, mint máskor, de erről nem szólt semmit, csak fölállt az íróasztal mellől és a nagy díván felé indult.

— Kérem, hagyjon magamra, pihennem kell egy kicsit . . .

A titkár kisurrant a szobából, az igazgató úr pedig leült a díván sarkába, behunyta a szemét, a balkezeivel egy párszor akaratlanul meg-megsimogatta a szíve táját s nagyokat sóhajtott. Miért, miért nem, mikor ezek a mély sóhajtások fölfakadtak a kebeléből, az abonyi vásártérre gondolt, ahol sok, nagyon sok esztendővel ezelőtt a parasztgyerekekkel métát játszottak s olyanokat szaladtak, hogy el-elfulladt a lélekzetük. Én Istenem, de boldog világ volt még akkor! Egész nap játszo-

tak a vásártéren s estefelé jóformán sohasem a szatócsbolton át ment haza, hanem mindig a hátsó szomszéd, a Szödi Pistáék kerítésén mászott be loppal a házuk udvarába, hogy a kiszakadt nadrágot, mielőtt az apja észrevenné, édesanyja titokban megvarr-hassa ....

Öméltósága a hatalmas nagy bankpalotá-nak a pénz győzhetetlen hatalmát hivalkodva hirdető aranyos kupolája alatt a legpazarab-ban berendezett dolgozószobában egészen ellágyult; megint gyermeknek érezte magát, aki senki, semmi, de aki ártatlan, tiszta és boldog! Egyszerre réges-régen meghalt édes-anyjának munkában megtört kedves alakja suhant elébe, s amint a méltóságos úr megint a gyermekkori rajongással hajtotta fejét az édesanyja ölébe s így hallgatta szinte fél-álomban az esti harangszót, — szelíd mosoly derült fel az arcán, s mintha most érzett bol-dogságát itt, ebben a fényes, ragyogó kör-nyezetben kérkedve akarta volna mindenki-nek megmutatni, felvetette a szemét és aztán riadtan felhördülve dőlt vissza. Fehér palást-ban a Halál állott előtte!!

Öméltósága nem merte még egyszer fel-vetni a szemét, egészen hátracsuklott a diván sarkába, percekig hangtalanul remegett, az-tán vinnyogva könnyörögni kezdett:

— Könyörülj meg rajtam, hagyj még itt

a földön, szeretnék egy kicsit igazán éini! Nem vagyok még negyvenöt éves sem! Hiszen eddig nem éltem! Amióta elkerültem Abonyból, azóta én nem éltem, csak tülekedtem. Az iskolában semmi gyönyörűséget sem találtam abban, amit tanultam s csak azért tanultam, hogy a társaimnak elébe kerüljek! Azután azért törtem magam, hogy valaki legyen és legyen valamim! És amikor már valaki lettem, azért hajszoltam magamat, hogy a valakiknek fölébe kerüljek és mikor összeszedtem egy kis vagyont, azért versengtem, hogy gazdagabb legyek mindenkinél! Pedig a pénzt se becsülöm, s a munkát se szeretem! Óh, tudom, vannak, akik többet dolgoznak, mint én, — vannak, akiket hivatásuk, kötelességük a hazáért, családjukért, valami komoly, nagy, szent célért, önfeláldozó munkára serkent, — de én nem ismertem mást, csak azt, hogy: Én. Olyan voltam, mint azok a lovak, melyek nem tűrik el, hogy más kocsi haladjon előttük, s ha a gazda vissza akarja tartani őket, összetörik a kocsit az árokban, szétszaggatják a hámat, véresre sebzik magukat, de nem bírják elviselni, hogy más járjon előttük! Abonyban láttam ilyen lovakat. Nem sok van, de van. Ember meg, de mennyi van ilyen! Mi ez? Mi hajtja az embert, micsoda örülség hajszolja? Magam sem tudom miért, de én is

ilyen voltam, pedig a hajsza elért sikerének sohasem volt időm örülni, s a nagy tülekedésben nem értem rá arra, hogy éljek . . .

Öméltósága itt megállott s egy darabig várta, hogy a Halál mond-e valamit, de az nem szólt. Öméltósága tovább vallott:

— A feleségem lelkét — ha ugyan van lelke ennek a divat bábnak — még ma sem ismerem, s amikor elvettem, csak azt tudtam, hogy mennyi a hozománya. Gyermekeim is van, kettő; alig ismerem őket; sohasem lovagoltak a térdemen, sohasem játszottam velük, sohasem meséltem nekik. És ha rám néznek, meleg szeretet helyett, valami rettenetes kérdés mered rám a szemükből, amire én felelni nem tudok! En csak hajszolni tudom magamat, és este aztán elernyedő idegeim izgató szórakozásért ordítanak! Mindig tudtam, hogy ez az én életem nem élet és folyton készültem arra, hogy élni fogok . . . Mindig azt terveztem, hogy egy szép napon abbahagyom ezt az emésztő hajszát, kiállók a tülekedők sorából és csendes, nyugodt, boldog életet fogok élni: van egy kis birtokom, azt terveztem, odamegyek a családommal együtt és egész nap a mezőket járjuk, este a csillagos eget nézzük, jó könyveket olvasok, néhány jó ember barátságát iparkodtam megnyerni és az egész környéknek segítője leszek! Szóval szeretnék élni, így

élni! Ha megkönyörülsz rajtam, még ma elkezdeném . . . Még ma!

Az igazgató úr várt egy darabig a válaszra, aztán félénken felpillantott, lassan kör ül jártatta a tekintetét a nagy szoba sötét-ségében s fellélekzett. — Úgylátszik — gondolta magában, — a Halál megkegyelmezett, elment . . .

Az igazgató úr idegei lassanként megcsihadtak, de azért egy darabig sehogysen tudta összeszedni magát, s a lelke hánykolódva vergődött. — Az egyik pillanatban a csodálatos látomás hatása alatt új életretámadásának ujjongó öröme dobogtatta meg a szívét, a másik pillanatban meg arra gondolt, hogy egy kis múltó rosszullét miatt milyen gyerekesen együgyű gondolatai támadhatnak az embernek! Nevetséges! Igazán nevetséges!

A dolgozószoba ajtaja csendesen megnyílt és valaki belépett a szobába. Az igazgató úr a sötétben nem látta, hogy ki az, aki így bejelentés nélkül bejön hozzá s ijedten arra gondolva, hogy talán gúnyos gondolatát számon kérni a Halál jött vissza, szinte riadtan szólt:

— Ki az? Mit akar?

Kardos, az igazgatóhelyettes szólalt meg:

— Én vagyok! A titkár mondta, hogy rosszul lettél. Gondoltam, benézek hozzád. De mit kuksolsz itt a sötétben?!

Az igazgatóhelyettes felgyújtotta a csillárt s egyszerre nagy világosság lett a szobában. Az igazgató úr szeméit eleinte bántotta a fény, de aztán felfrissült, feléledt, éppen úgy, mint a megrögzött korhely, aki egy-két órai nappali alvás után, mihelyt felgyulladnak a lámpák, megint vígan indul tivornyázni.

— Köszönöm, hogy bejöttél! Egészen elszontyolodtam a sötétben. Egy pár nap óta meg-megszédülök. Most is elszédültem egy kicsit, kóválygott a fejem s a sötétben meg valósággal kísértetet láttam!

— Valami szépasszony volt legalább ez a kísértet? — kérdezte Kardos úr.

— Nem, a Halál járt nálam! . . .

Öméltósága itt hangosan, szokatlan élénkséggel, idegesen s úgy, mintha maga-magát akarta volna ezzel az iménti ellágyulásért megszégyeníteni, felkacagott, s aztán nevetve folytatta:

— És képzeld, én úgy megijedtem a Haláltól, hogy felfogadtam: itt hagyok csapot, papot, elmegyek falura lakni a feleségemmel s a gyerekeimmel, egész nap a mezon járok, este a csillagos eget nézem ....

Kardos úr nevetve közbevágott:

— Hallod, pajtás, sokkal egyszerűbb lett volna, ha ijedtedben azt ígérted volna meg neki, hogy innét egyenesen a Lipót mezőre mégy!

Az igazgató úr Őméltósága erre a szóra valami kimondhatatlan rettegést rejtegető tekintettel nézett Kardos úrra, elhalványodott, s úgy érezte most, hogy valami végzetes nagy bűnt követett el maga ellen azzal, hogy léhán, tréfálkozva és kacagva beszélt arról, amit még az imént olyan halálosan komolyan érzett! Ez a bűnbánó érzése azonban — ámbár a szíve mélyéből fakadt fel s szerette volna is megmarasztani, — különösképpen igen hamar elmúlt, szinte elsuhant s mikor Kardos a Nánási-részvényekről kezdett beszélni, az igazgató úr megint egészen a régi volt, csak a szívetáján érzett valami ürességet.

— Holnap délelőtt — újságolta Kardos úr — a kezünkben lesz a Nánási-részvények többsége és úgy kidobjuk a Központi Bankot onnét, mint a pinty! A kopasz Hellert tudom, megüti a guta, mert sikerült egészen titokban tartani mindent, s csak a holnaputáni közgyűlésen robbantjuk ki a dolgot!

Az igazgató úr boldogan mosolygott. Hiszen nagy diadal, hogy a Központit kidobják a Nánásiból és a kopasz Hellert a guta fogja kerülgetni!

Kardos úr megnézte az óráját.

— No, de most már gyerünk! Megígértük Lolának meg Adának, hogy velük vacsorázunk!

Az igazgató úr a feleségére és a gyerekeire gondolt, de elhessegette magától ezt a gondolatot, hiszen a felesége bizonyosan az Operaházban van, vagy valami estélyre ment, a gyerekek pedig vagy a leckével bajlódnak, vagy már le is feküdtek.

Mikor leérték az utcára, az igazgató úr megszólalt:

— Az autókat küldjük haza, hiszen ez az, ez az — az orfeum nincs messze.

Az igazgató úr egy percre meghökkent, mert nem jutott eszébe az orfeum neve. — Azt mondják, nem jót jelent, ha az ember a neveket kezdi elfelejteni . . .

A nagy kávéházak, amelyek előtt elhaladtak, mind tele voltak férfival, asszonnyal. — A mulatóházak, a mozik s a kabarék előcsarnokában mindenütt nyüzsgött a nép s a jámbor kíváncsiak félreszorításával, mintha életük függene attól, hogy bejussanak, szinte megvadultán tülekedtek ama szánandó léha lények, akiknek az otthona nem otthon, akiknek a családi élet csak nyűg, akik nem tudják, hogy egy-egy igazán jó könyv, egy-egy igazán jó barát, milyen kincs, s akik, mert folyton egymást nézik, sohase néznek fel az égre, s a maguk lármájától sohase hallják meg ennek a földnek a szívedobogását.

Az igazgató úr valami megértéssel nézte a lelki szegények tülekedését. — Hiába — gon-

dolta magában — hát mégis csak ez az élet, ez a nyüzsgés, ez a zsongás; hiszen ha nem ez volna az élet, ez a sok ezer ember nem élne így?!

Az egyik utcasarkon egy szikár, vézna kolduló férfi állt, valami rongyos lebernyegben. Az arca olyan sovány volt, hogy az igazgató úr, amint ráesett a tekintete, az első pillanatban azt gondolta, hogy a Halál les rá. — Aztán, mikor a koldus megszólalt, megnyugodott és a zsebébe nyúlt, hogy ad majd neki valamit. — A télikabátja külső zsebében azonban nem talált pénzt és mert a hideg szélben kigombolkozni nem akart, úgy tett, mintha nem vette volna észre a didergő nyomorultat és valami új dolgot pendítve meg, Kardos úrral beszélgetve, tovább ment. — Az egész környék jötevője . . .

A mulatóházban a portástól kezdve a főpincérig mindenki nagy hajlongásokkal fogadta a bőkezűségükről ismert jó vendégeket. — A különszobában már vártak rájuk a legutolsó divat szerint felcicomázott hölgyek. — A szerecsen-utcai mosónő leánya, meg a Szóndy-utcai gesztenyéskofa leánya, a nagyváros pizsoktengerének e tiszavirágai, akik itt már mint «táncművésznők» szerepeltek, hódítóan bájos mosollyal üdvözölték barátait. Az igazgató úr barátnőjének a vállán valami drága, hófehér prémpalást pompázott.

— Kérem, Ada, ezt tegye le!

A leány csodálkozva nézett a barátjára.

— Ha nem tetszik magának, miért vette meg nekem?

Az igazgató úr nem mondta meg a leánynak, hogy erről a fehér palástról mi jutott az eszébe, s csak ennyit mondott:

— Már nem tetszik! Holnap kap szebbet!

A fürge pincérek felhordták a vacsorát.

Az igazgató úr gépiesen evett, szinte falt, s nagyokat ivott, mintha valamiért szeretne volna magát minél előbb elkábítani. — Kardos úrnak nagyon jó kedve kerekedett. — Behívatta a cigányt. — A kis banda persze nyomban ott termett és rárántott valami eszeveszett néger nótára. — Az igazgató úr nem hallotta a muzsikát, szórakozottan nézte a cigányokat. — Furcsa, hogy ez a primás úgy hajlong, úgy billegeti magát, mintha ettől függne az üdvössége, a bölgős úgy markolássza a nagyböggő nyakát, mintha meg akarná azt fojtani, a kontrások meg behunyt szemmel szundikálva úgy rángatják a vonót, mintha ők már meghaltak volna . . .

A primás észrevette, hogy a méltóságos igazgató úrra semmi hatása sincsen a néger nótának, hát abbahagyta és egy kis pihenő után rágyújtott arra a nótára, amit a méltóságos igazgató úr régen, még nagyságos úr korában el-elhúztatott, s amelyet azóta a

banda, valahányszor a méltóságos úr elébe kerülhetett, mindig eljátszott:

Nagyabonyban csak két torony látszik,
De Majlandban harminckettő látszik,
Inkább nézném az abonyi kettőt,
Mint Majlandban ezt a harminckettőt!...

A primás — a cigányprimások mind nagy emberismerők — észrevette, hogy a méltóságos úrnak, mint már esztendőök óta, most is hiába húzza ezt a nótát! Egy hang sem csendül meg ettől annak a szívében és talán nem is tudja, hogy valaha ez volt a nótája! No, — gondolta a cigány nagy megvetéssel — hát ebben az emberben sincsen már lélek, s a magyar nótából átment valami érzelgős pesti nyavalygásba.

A gesztenyesütő leánya, meg a mosónő leánya ellágyultan, halkán dúdolták a nyálkás szöveget, de a méltóságos úr tovább is csak úgy ült ott az asztalnál, mint aki se lát, se hall. A szeme ide-oda révedezett s mikor koccintott, amikor ivott, akkor sem tudta, hogy mit csinál. Hanem azt mégis észrevette, hogy a Kardos barátnője a szemével az ő barátnőjének úgy intett, mintha azt kérdezte volna tőle: Hát a te barátodba mi ütött?!

Az igazgató úrban ettől felriadt valami gondolat: Mi ez? Hát már ez is észreveszi, hogy nekem valami bajom van? Ugyan mit

gondol ez a leány, hogy mi a bajom? Tudja-e, hogy úgy érzem magamat, mintha valami fekete sártengeren járnék egy szál deszkán és ez a deszka lassan sülyed, sülyed . . . Miért érez az ember ilyen furcsákat? Miért nem hallja az ember a muzsikaszót, ha muzsikálnak? Miért nem érzi az ember az ízét az itálnak, amit megiszik? Mi remeg bent az ember szíve mélyén, s miért kergetik az ember gondolatai egymást úgy, hogy egyet sem tud közülök megragadni? Ezek a gondolatok is úgy vágatnak, mintha mind elébe akarna kerülni a másiknak. Egészen úgy, mint az abonyi bolond lovak, egészen úgy, mint a városi bolond emberek! Hajrá, csak hajrá, szünet nélkül, folyton, mindig hajrá, — akkor is hajrá még, mikor a kerékszeg már kiesett s az összetört rúd véresre döfte a magát oktalanul hajszólo, eszeveszett állat oldalát.

Az igazgató úr úgy érezte, hogy véresre szúrt testtel áll életének összetört szekere mellett, de aztán egyszerre elébe lebbent a kopasz Heller alakja, amint tönkretetten, az út árkába omolva, elterül. Valami vad öröm lángjától fölhevülten az igazgató úr fölkapta poharát s Kardos felé fordulva, fölkiáltott:

— Éljen Heller! Éljen Heller! Ha tud!!...

Kardos kacagva koccintott, a cigányok tuszt húztak. Mintha a káröröm fölvilla-nyozta volna, az igazgató úr szinte fölélédt.

Tréfált, mosolygott, pajzánkodott, de minél vígabbnak látszott, a lelke mélyén annál nagyobb undorodással figyelte magát. Hát mi vagyok én? Aljas komédiás? És miért csalom magamat és a világot? Undorodom magamtól azért, mert gyáva, poltron vagyok s nem tudok jobb életet kezdeni. Pedig most is tisztán látom, hogy ez nem élet, tisztán látom, hogy ez csak vad hajsza valami cél* talán cél felé! Es nem tudok más lenni már s nem merek már akarni sem! Báb vagyok s nem tudok már ember lenni! Pedig ma megígértem a Halálnak ... Az igazgató úr, hogy kiverje a fejéből az ilyen gondolatokat, idegesen fölkapta megint poharát s odafordult a Kardos barátnőjéhez:

— A maga egészségére, kedves . . .

Az igazgató úr szinte megdermedt attól, hogy: nem jutott az eszébe a Lola neve! Idegesen remegő kézzel végig-végigsimította homlokát s lehunyta a szemét. Szédült. — Tudom pedig bizonyosan, — gondolta magában, — hogy nem a bortól szédülök, hanem megint úgy vagyok, mint az este, fönt a dolgozószobámban. Bizonyosan megint a Halál jöttét érzem . . .

Az igazgató úr homlokát egyszerre hideg verejték verte ki; hirtelen fölállt és kisietett a szobából. És a homályos, kis előszobában — úgy látta — csakugyan ott állott a Halál!

— Könyörgök, ne itt, ne itt! — suttogta az igazgató úr a Halál felé. — Ez nagy botrány lenne! Gyerünk haza!

Az igazgató úr magára kapta a kabátját, kitámolygott az orfeumból. A sápadt, fakó pincér, akit az előszobában elnyomott az álom, nem vette észre, hogy a méltóságos úr elment; a portás meg odalent azt gondolta, hogy a méltóságos úr a kelleténél többet ivott s úgy tett hát, mintha nem vette volna észre, hogy öméltósága támolyogva jár.

A mulató kapuja előtt egy csomó egyfogatú bérkocsi állott. Az igazgató úr beült a legelsőbe s behúzódott a sarokba, hogy a Halál elférjen mellette.

— Gyorsan, gyorsan!

A piszkos, rozoga bérkocsi csakhamar elindult. A kocsirázásra az igazgató úr egy kicsit föleszmélt.

— Mindjárt otthon leszünk! Ott aztán végezhetsz velem! Már nem félek! Már szívesen megyek! Csak azt nem szeretném, ha botrány lenne a dologból. Mégis így, az utcán, itt ebben a rossz, piszkos kocsiban . . . Azt mondhatnák, sokat ittam s részeg voltam, mikor megállítottad a szívem dobogását. . .

— Ne félj, — szólt a Halál — hiszen én nem vagyok itt! Te csak képzeled, hogy itt vagyok! Az este sem jártam nálad!

A méltóságos úr ott a szűk kocsiban térdre

rogyott a Halál előtt, összetette a kezét, s így könyörgött:

— Ne, ne akarj megcsalni! Nem vagyok gyerek, s tudom, hogy te vagy a Halál! Érzem, látom, hogy itt vagy! Nem is kérek egyebet, csak azt, hogy kegyelmezz addig, amíg hazaérünk! Mindenre kérlek, ami szent előtted! . . .

A Halál hangtalanul felnevetett és szó nélkül megszólalt:

— A mi szent előttem? Hát te előtted mi volt szent? Semmi! Se égen, se földön, semmi, de semmi! Még a hajszolt pénz sem. Mindig tudtad, hogy az csak eszköz a kezekben, csak azt nem tudtad soha, hogy mi célra való! Az élet boldogságára? Hát boldog lettél? Boldog vagy? Úgy-e, most már érzed, hogy lélek nélkül nincs boldogság, s azt is érzed, hogy öszszeszikkadt lelked utoljára felvillanó életszikráját ott a dolgozószobádban felharsant kacagásod kioltotta örökre . . .

Az igazgató úr felzokogott, s odaborult a Halál elébe.

— Csak addig várj, amíg hazaérünk! Aztán szívesen megyek. Nem kívánom, s nem is bírom tovább az életet!!

— Dehogyan bírod tovább! —suttogta a Halál. — A testednek semmi baja sincs! Erős vagy, ép vagy! Nekem még nem kellesz. Várnom kell, míg a tested is megéri!

Addig élj tovább! Ne félj! A tested jól fog élni, s boldognak fogod érezni magadat! Azt fogod hinni magadról, hogy akit eddig megtagadtál, te vagy az Isten, s ha a hitetlenek kipárnázott cellába zárnak, s a padlón mégis véresre vered a fejedet, akkor is boldognak fogod érezni magadat, mert abban a nagy, vad hajszában, hogy előre kerülj, mégis győztél, hiszen te vagy az Isten s az Isten a legelső, a legeslegelső! . . .

Az igazgató úr félájultan hörgött:

— Szabadíts meg! Ettől féltem mindig! Csak attól rettegetem, hogy megőrülök! Szabadíts meg! Ne késlekedj! Hiszen, ha hazaérünk, talán a portásom vagy az inasom már észreveszi rajtam, hogy megzavarodtam!

Az igazgató úr a hátulsó zsebéből előrántotta a browningját.

— Könyörgök, ha ép is a testem, ezzel megölhetsz! Siess! Siess!

A Halál vonakodott:

— De hát mit szólna a világ?! Egy gazdag, irigyelt ember; itt a piszkos kocsiban; így hirtelen!! Mit mondanának? Azt mondanák: idegkimerültség, pillanatnyi elmezavar? Vagy mit mondanának?

Az igazgató úr vad erővel elkapta a Halál csontos, hideg kezét, beleerőszakolta a fegyvert s aztán így a halántékának szegezve azt, habzó szájjal hörögte:

— Nem bánom, akármit mondanak! Parancsolom, hogy ölj meg! Hiszen, ha Isten vagyok, Halál, neked is engedelmelkedned kell! Parancsolom: ölj meg!!

... A pisztoly dörrenését elnyomta a kocsizörgés. Hanem az abonyi harangok hangját — nem tudta elnyomni. A méltóságos úr odahajtott a vérző fejét az édesanyja ölébe, aki csodálatos módon egyszerre csak ott ült a kocsiban s aztán, míg szelíden el nem szenderedett, így hallgatta, hogy az abonyi nagytoronyban az öreg harang milyen búsan mondogatja: bim-bam, bim-bam, a kistoronyban meg a lélekarang — fehér galambszárnyon égfelé szálló imádság-formán — milyen szépen zengi: gingalló, gingalló, gingalló . . .

TÖRVÉNY.

Mikor Fra Gentile nagynehezen felállt a párnás székről, illedelmesen Tamás érsek is felállt ülő-helyéről.

— Maradj fiam — szólt a bíboros, — maradj csak! Akármilyen jók is ezek az újmódi magyar kocsihintók, bizony az én derekam mégis érzi, hogy épen ötödfél nap rázattam magamat, Budáig. Maradj csak ülve fiam, én egy kicsit fel s alá járok, de közben is szólhatunk egymással.

Tamás érsek engedelmesen visszaült a helyére, a bíboros meg fel s alá sétálgatott a kamarapalota tágas szobájában és így beszélt tovább:

— Tudom én, hogy milyen furcsa nép vagytok ti magyarok, de azt is tudom, hogy ha tud bánni veletek az ember, mindnyájan kezesek lesztek! Szent István királyotok óta háromszáz esztendő kevés volt nektek arra, hogy itt mindenki elfelejtse a pogányságot, s jóformán minden magyarban most is van még valami pogányság. Szerencse, hogy van egy varázslat, amivel minden magyart tűzbe lehet vinni s minden magyart meg lehet juhászítani: «az ország törvénye!» Hát már most csak a kérdés, hogy ki hogy tudja job-

ban megmagyarázni: melyik törvény a törvény? Én egészen bizonyos vagyok a dologban! Egy hónapot sem adok s meglásd, Caroberto mellé áll az egész ország!

— Adja a Mindenható! — fohászzkodott fel Tamás érsek olyanformán, mint aki nem egészen bizonyos abban az egy hónapban.

— Azt, aki meghajlik, magunkhoz öleljük, aki nem hajlik, az törük! A papokat is ráncbaszedjük! Mondhatom, fiam, jól kezdted ezekkel a megveszett budai papokkal; majd megnézem őket. Hozzád hasonlatos erőskezű püspök kell minden székbe! Hazahoztam Borsa Pétert. Püspököt csinálunk belőle. Ez jó fogás lesz nemcsak a papok előtt, hanem a főurak előtt is: a nevezetes, minduntalan lázongó Borsák közül, íme egy püspök lett s Caroberto hű embere!

Tamás érsek halkán megszólalt:

— Nehéz emberek ezek a Borsák! Kettő most is velünk van, de sohasem tudhatjuk, mikor fog össze megint az egész Borsafamília! Nem igen lehet ezekbe bízni!

A bíboros megállt az érsek előtt s nagykö-molyan mondta:

— Én ebben a Borsa Péterben úgy megbízom, mint önönmagamban! ötödik eszten-deje él mellettem. Mondhatom igazán alázatos és hű szolgája Istennek s egyházának. Földi dolgokkal nem törődik semmit; a pápa

szavára tűzbemegy s megöleti az édestestvérét is! Azt, hogy magyar, régen elfelejtette: ő Istennek szolgálja és semmi más! Nem árt-hat már ennek az itthoni levegő!

— Mégis szerencse, hogy az anyja nincs most Budán! — szólt az érsek.

— Felőlem itt is lehetne! Ezt a Pétert meg nem változtatja már semmiféle asszonyi beszéd. Ennek nincs már más anyja, csak az Anyaszentegyház. Ez már a mienk egészen! Mikor a Pápa őszentsége az ünnepélyes konzisztóriumban a magyar királyságot Carobertónak ítélte és egyházi átkot hirdetett minden pártütőre, szembenállott velem az ifjú Borsa. Figyeltem. S az arcáról leolvastam, hogy büszke és boldog, mert ímhol a Pápa Őszentsége királyt adott a magyaroknak. Most, hogy eljöttünk, őszentsége meg is áldotta őt s egy olvasót adott neki ajándékba. Péter ezt az olvasót valamennyi Borsa valamennyi vagyonáért oda nem adná. És amint jöttünk, láttam, — hiszen szemben ült velem a hintókocsiban, — nem nézett ez se jobbra, se balra, öfelőle zúghatott a Balaton, jajgathattak a bakonyi erdő fái, ő csak pergette az olvasót és úgy imádkozott, mintha a mennyországba akart volna menekülni ebből a ti hideg országotokból! ... Meglásd Tamás fiam, ebből a fiatal Borsából híres nevezetes püspök lesz és beírja a nevét a ti

históriátokba! örökös érdeme Gergely érseknek, hogy ezt a Borsa fiút papnak fogta.

*

Az öreg kulcsár olyan áhítatos örömmel csókolgatta ifjú urának kezét és papi ruháját, mintha valami szent lépett volna be a budai Borsa-ház zörgetésre megnyitott kapuján. Borsa Péter meg-megsimogatta a vén jobbágy hosszú ősz haját és jóságos szóval meg-megcirógatta hű szívét; aztán, mikor a jó öreg annyira-amennyire kiörülte magát, szelíden megszólalt:

— Hát, már most vezess az édesanyámhoz!

Az öreg jobbágy arcáról elszállt az öröm sugározása és elfogódva szólott:

— A nagyasszony hazament. A múlt héten hazament Biharba ...

Borsa Pétert nagyon meglepte ez a híradás.

— Hiszen üzentem, hogy most jövök és mégis hazament? Valami baj van talán odalent?

— Nincs ott semmi baj — válaszolta akadózva az öreg, — de azért csak hazament.

— Nos és semmit sem üzent nekem!

— Nem, uram!

— Nem mondott volna semmit?!

— Csak annyit, hogy: te így is megérted az ő üzenetét!

Borsa Péter végig-végigsimogatta homlokát s elgondolkodva körüljártatta a szemét a régen nem látott ismerős kis udvaron, mintha az öreg oszloptól, a rácsos ablakoktól, az egyetlen girbe-görbe szilfától s a lánchos kúttól kérdezte volna, hogy: mit üzent hát az anyja, üzenet nélkül?! Az öreg oszlopok, az ablakok, a vén szilfa, a kút s az udvaron minden, de minden, ami egykor itt tanuja volt annak, hogy Ferenc barát oldalán milyen buzgón tanulgatott a kis Borsa-fiú, az emlékek nyelvén mondott is valamit, de Borsa Péter, mint aki kábult, mély álomból ocsúdik, nem értette meg mindjárt a szavukat. A lelke mélyén aztán az eddig szunnyadó sejtelmek egymást riogatva felriadtak s vadon erdő mélyén, úttalan utakon tévelygő riadt árvák módjára sikoltozni kezdtek. Borsa Péter megdobbant, szinte megdermedve állt így egy ideig, aztán, mintha bizonyosságot keresett volna, halkán megkérdezte az öreg kulcsárt:

— És te is tudod, hogy miért ment el az édesanyám?

Az öreg jobbágy szemében valami mély tűz csillant meg s fojtott hangon bár, de akadozás nélkül felelt:

— Azért, mert nem akar egy levegőben lélekzeni azzal, akivel, uram, te most megjöttél Rómából és aki az ország törvénye el-

len, a szent koronával megkoronázott király helyébe, a pápa királyát akarja a nyakunkba varrni.

Borsa Péter behunyta szemét s így hallgatta az öreg kulcsár szavát.

— Nem mondta a nagyasszony, de láttam, hogy azt is igen restelte már, hogy eddig is amazokkal tartottál s mindig arra várt, hogy ott hagyod őket s hazajössz, magad, egyedül...

A vén kulcsár itt elhallgatott s ifjú urára nézett. Az megérezte a tekintetét, lassan felvetette a szemét s így összenéztek. Az öreg besüppedt barna szemek mélyén olyan rejtelmes, hamvába sohasem hamvadó ősi tűz parázslott, aminek gyújtó szikrája valaha valami pogány táltosnak erdőszélen égő áldozati máglya-tüzéből született. Borsa Péter, mintha lelkében a hamu alól egyszerre kifénylett volna ez a tűz, úgy érezte, hogy az öreg magyar szeméből élő öreg édesanyja, harcban régen elesett, megholt édesapja, porladó elei és elmúlt időkben elmúlt keserű magyarok szeme néz vele szembe. A fiatal pap, szinte megtörten, lehorgasztotta a fejét, lassan odalépett az udvar végében a vén kulcsár ajtaja mellé kitett karoslócahoz, leült és maga elé meredt. Szemei az udvar kerekfejú kövei között silány éltükért gyötrődő senyvedő fűszálakat nézték, de ő maga-magát nézte. Hát ő lett volna az, aki az egyház ta-

nításainak magasságaitól s mélységeitől megvarázsoltan, mint az anyaszentegyház alázas szolgája, háláimat rebegett az Ég Urához, hogy ímhol Krisztus Urunk földi helytartója királyt adott a magyaroknak s rettenetes átkot hirdetett minden pártütőkre, akik a pápa engedelme nélkül királyt mertek választani és koronázni?! Hát ő lett volna az az ifjú, aki néhány esztendő alatt, míg a lelke a mennyek országában járt, elfelejtette Magyarországot és mindent, ami ezen a földön van?! . . . Két nehéz könnycsepp csordult ki Borsa Péter szeméből s nagy sóhajtás szakadt fel a szívéből. Most már tudta, hogy mikor mellette haladtak, mit zúgott feléje a háborgó Balaton, most már tudta, hogy miért sírtak a szélben a Bakony erdejének százados fái és a fehérvári koronázó templom harangjai miért zokogtak utána?! Óh, ha az édesanya nem várja ölelő karokkal a fiát, szótlan is többet mond száz szónál, ezer serkentésnél, millió biztatásnál és egy vén jobbágy sötét szeme többet mesél a históriából, mint az egész római bibliotéka!

Borsa Péter úgy érezte, hogy eddig rettenetes bűnökben fetregő lelke most megtisztult és szabadon felvetette szemeit az égre. A körülépített kis palotaudvarra alig nézett be valami a mérhetetlen égboltozatból. Itt másmilyen az ég — gondolta magában az ifjú

pap, — nem olyan, mint Rómában: itt is kék az ég, de keményebb, sötétebb, mintha innét messzebb lenne a mennyország . . .

Az öreg kulcsár, aki eddig szótlanul állt ifjú ura előtt, s nem tudván mihez kezdeni, a süvegét gyúrte-gyömösözte hol az egyik, hol a másik kezében, most megszólalt:

— Úgy-e éjtszakára meghozzák a szolgák a holmidat uram a palotából? Vagy én menjek érte?

— Nem, nem —szólt az ifjú pap, —előbb mégis vissza kell mennem és majd aztán . . .

Borsa Péter nem mondta végig, amit elkezdett, köszönt az öregnek és elment. Az öreg kulcsár kikísérte urát s az utcán utána nézett s aztán megnyugodva totyogott vissza a házba, mint aki bizonyosan tudja, hogy mi lesz: «majd aztán ...» Bizony szomorú lenne, hogyha két magyar egymásnak a szemébe nézne s még sem értenék meg, hogy mi lesz: «majd aztán ...»

*

Mikor Borsa Péter a nagy palota felé menet a tárnokmester háza szögleténél kifordult a Kamara-utcába, két budai ember jött vele szembe. Azok bizony idegennek nézték a fiatal papot s az egyik megszólalt:

— No, komám, nyilván ez is azzal az olasz rókával jött, királyt tenni a nyakunkra!

Borsa Péternek a fejébe szaladt a vér, elpirosodott, de nem állt meg, nem szólt semmit a két budai embernek, de ha azok hirtelen visszafordulva, utána néztek volna, alighanem észrevették volna, hogy a fiatal pap, mintha kard lett volna az, úgy odakapott az olvasójához . . .

A bíboros várószobájában, mikor Borsa Péter benyitott, nem volt senki idegen. A fiatalabbik olasz titkár a dél felé néző nyitott ablaknál állt.

— Ki van a bíborosnál? —kérdezte Borsa.

— Az esztergomi érsek.

— Még mindig bent van?

— Most hívták be Johannes testvért.

. A titkár megint az ablakhoz fordult, kitékintett és kisvártatva megszólalt:

— Furcsa ez a magyar föld! Nézd, innét valami végtelen síkot, valami határtalan üres semmit lát az ember. Még azt sem látni, hol ér össze a föld az égboltozattal, mert valami komor sötétbarna felhőforma fekszik végig a földön. Mi az? Por, vagy felleg?

Borsa Péter ziháló melléből felszakadt a szó:

— Felleg! De azok porából, akik itt ezért a furcsa földért meghaltak! Felleg! De amiből villámok születnek! . . .

Az ifjú olasz pap csodálkozva nézett Borsa Péterre, mint aki igazán nem érti, mi baja

az ő szelíd Péter testvérének. Meg is kérdezte volna tőle, hogy mi ütött hozzá, de a bíboros ajtaja megnyílt és kilépett Fra Gentile bíboros Tamás érsekkel, meg az idősebbik olasz titkárral.

— Óh, Péter fiam — szólt nyájasan a bíboros, — jó, hogy itt vagy már. Épen küldeni akartam utánad; jöjj velünk, fiam!

A bíboros elől ment az érsekkel, Borsa Péter hátul az idősebb titkárral.

A széles lépcsőn lefelé menet, az egyik fordulónál Johannes megállott, hogy a bíboroséktól egy kicsit elmaradjanak és aztán sűgva mondta:

— Lemegyünk a vártömlöcbe. A bíboros látni akarja azokat a megveszett papokat, akik itt Budán a múltkoriban kiátkozták a pápát. Igen, kiátkozták a pápát, egészen a szertartás szerint, a gyertyákkal. . .

Borsa Péter majd ledobbant. Az olasz pap tovább suttogta:

— Azt tartották ezek a veszetek, hogy ha őszentsége beleszól a magyarok dolgába, ezzel olyan istentelenséget követ el, hogy a magyar papoknak jussa van őt kiátkozni. Hát most mind a börtönben pusztulnak el!

Borsa Péter tovább ment Johannessel, de maga sem tudta, ébren van-e, vagy álmodik, csak támolygott a lépcsőkön lefelé és mikor elértek a földalatti nagy tömlöcbe, szé-

dülő fejjel, a nyirkos falnak nekivetette a hátát, hogy valahogy meg tudjon állni a lábán.

Valami húsz-huszonöt ember volt a tömlőc zugában. Éhségtől, betegségtől elgyötörtén, elkeshedt rongyokban, magukkal tehetetlenül feküdtek a rothadt szalmán. Jóformán csak a szemük mutatta, hogy még élnek.

Tamás érsek megszólalt:

— Hát uram, íme ezek azok! Negyvenen voltak, a többit már elásták a bitó alá! Erős példa, de kell a példa!

A bíboros odafordult a nyomorultakhoz és így szólt hozzájuk:

— Nem hirdethetek nektek bocsánatot, mert a ti bűnötökre nincs kegyelem és bocsánat, sem a földön, sem az égben! De ha bűnbánó alázattal megtelik a lelketek és tanúságot tesztek arról, hogy megtértetek, én imádkozni fogok tiérettetek és megkérem Őszentségét is, hogy ő is imádkozzék tiérettetek, bűnösökért . . .

Mialatt a bíboros beszélt, a félig-halott nyomorultak megmozdultak, fel-felmordultak, egy hosszú szakállas meg, aki talán a legöregebb lehetett köztük, feltápászkodott és szinte hörögve szólt:

— Nem kell az imádságtok! Most is azt mondjuk, hogy azt, aki nekünk a mi törvényünk ellen királyt tesz a nyakunkra, verje

meg az Isten, veretlen ne hagyja, tűz égesse lelkét, föld kivesse testét! . . .

A bíboros sápadozva visszatorpant, Borsa Péter pedig, aki az első hangra megismerte egykori kedves tanítómesterét, Ferenc barátot, hirtelen odaugrott a senyvedő öreghez, elkapta a kezét, csókolgatta, aztán a rongyait csókolgatta s bűgő szeretettel keblére ölelte.

A bíboros riadtan rákiáltott kedvencére:

— Péter megbolondultál?!

Borsa Péter hirtelen szembefordult a bíborossal és felharsant a szava:

— Nem vagyok bolond! Magyar vagyok! S én is azt mondom, hogy azt, aki nekünk a mi törvényünk ellen királyt tesz a nyakunkra, verje meg az Isten, veretlen ne hagyja, tűz égesse lelkét, föld kidobja testét!

És Borsa Péter, akinek szavában táltosok oltári tüzének lángja lobogott, kirántotta övéből a pápa ajándékát s pogány erővel úgy vágta a bíboros lába elé, hogy az olvasónak illatos rózsafából faragott gömbölyű szemei százfelé gurultak.

. . . Borsa Péterből így hát nem lett püspök s a nevét se írta fel semmi história, — de az édes anyja szégyenkezés nélkül, büszkén sirathatta el megholt gyermekét: hiszen, ahelyett, hogy híres-nevezetes férfiúként aranyos püspöki palástban, Szent István szent koronája nélkül királykodó király tanácsa-

ban ült volna széket: amiatt a varázslatos valami miatt, amit «az ország törvényé»-nek neveznek, a vesztőhely árkában földelték el kedves egy fiát s ímhol ott fekszik mindazokkal a névtelen pogány hívőkkel s hívő pogányokkal együtt, akik előtte s utána oda jutottak s "akiknek halóporából, mikor az esti szellő végig-végig sóhajt az alföldi síkon, olyan felhőforma támad az ég alján, amiről az idegen nem tudja: por-e, felleg-e? . . .

A CÉH MACSKÁJA.

Kallósné asszonyom az első szobában, mécsvilág mellett, a céhláda rézfogóit tisztogatta. Szó sincs róla, ez nem volt törvényes kötelessége, de hát mégis elvárják a céhmes-terek, hogy az atyamester felesége is gondot viseljen a céh holmijára. A céh macskája, mint akinek csakugyan kötelessége a céh vagyona-
ra ügyelni, a padkáról nagy figyelemmel leste az asszonyság minden mozdulátát. Azonban Kallósné asszonyom, aki különben igen fürge asszony volt, most feltűnően lassan dörzsölgette a rézfogókat és a szegfeje-
ket, ugyanannyira, hogy a macska elunta nézni a piszmogást, s minthogy igazán nem kellett attól tartania, hogy az asszonyság valami egeret ereszt bele a tiszteletreméltó s jeles szabócéh ládájába, nesztelenül felkelt vigyázó helyéről, odalopakodott a nyitott ablakhoz, két muskátlicserép között kiugrott a tornácra s ott óvatosan végigsuhanva, befordult a konyhába. Itt azután, ha volt esze, megérthette, hogy az asszonyság szántszándékkal azért húzta az időt odabent, hogy míg atyamester uram haza nem jön, Juliska leányasszony, meg Sós Gergely, az első le-
gény, zavarás nélkül beszélgethessenek egy

kicsit. Minthogy a céh macskájának —éppen úgy, mint Kallósné asszonyomnak — semmi kifogása se volt a fiatalok szerelme ellen s a nyílt tűzhelyen rotyogó fazekakból felszálló pompás illatok egészen megnyugtatták, hogy a szerelem nem fog a vacsora rovására esni, szépen elhelyezkedett a padkán és elszundikált. Úgy látszik, a jó hivatalba jutott macskáknak kétszázötven esztendővel ezelőtt is nagyobb gondjuk volt a vacsorára, mint a hivatalos dolgokra! Azt máskülönben sem vehetjük rossz néven, hogy a céh macskáját a fiatalok beszélgetése egy cseppet sem érdekelte, hiszen most is a rendes, szomorú nóta járja, hogy: atyamester uramnak sehogysem tetszik a fiatalok dolga!

— Oh, tudom én, —szólt a legény, —nagyon jól tudom, hogy atyamester uram miért van ellenem! Azért, mert még nem voltam vándorolni s azt gondolja, azért akarom a céh atyamesterének leányát elvenni, mert akkor a törvény szerint vándorlás nélkül is mester lehetek!

— Igaz, igaz! — rebegte Juliska leány asszony. —Azt mondja az édesapám az édesanyámnak mindig, ha ő mellettünk szól, hogy kelmed nem is szeret engem igazán s csak azért venne el, mert az ő leánya vagyok!

— Az a szerencse, hogy hiába mond ilyeneket! — mosolygott Gergely. —Mert én na-

gyón jól tudom, hogy a leányasszony tudja, hogy igazán szeretem s azt is tudja, hogy csak azért nem akarok vándorolni menni, mert nem tudnék már én egy napig sem el lenni a látása nélkül!

Juliska leányasszony egy szóval sem mondta, hogy kételkedik Sós Gergely szavában, csak felsóhajtott:

— Csak az a baj, hogy édesapám nap-nap után mindig jobban elkeseredik kelmed ellen!

— Aztán miért?

— Emiatt a Szőcs miatt!

— No, ebben pedig megint nincsen igaza atyamester uramnak! Hát nézze, aranyos lelkem, hogy áll ez a dolog voltaképen?! Ez a részeges papucscsináló itt az ötödik szomszédban, valami vándorlólegénytől meghalotta, hogy némely külső országokban a szabót kecskének csúfolják s azóta, ahányszor csak látja, mindig rámekeg atyamester uramra! Atyamester uram ezért rettenetesen haragszik. Jó; hát haragudják, nem bánom! De ne mutassa! Mert ezzel csak lovalja ezt a bolond papucsost! Hát mondja, aranyos, nincs igazam?!

— Oh, hogy lehetnék én bíró édesapám és kelmed között?! En csak azt mondhatom, hogy tegnapelőtt is rettenetesen haragudott édesapám, mikor kelmed a vacsoránál erről beszélt. Édesapám azt mondja, hogy kelmed,

akármilyen jó is a beszélőkéje, egyáltalában sohasem lesz komoly ember s mindig tréfán jár az esze!

— Hát pedig — ha jól felvágták is a nyelvet, — semmi bolondot sem mondtam tegnapelőtt este se! Atyamester uram azt mondta nagy haragosan, hogy ő felmegyen Bírák Uraimékhoz és panaszt tesz a mekegő papucsos ellen, én meg azt mondtam, hogy ezt ne tegye atyamester uram, mert Bírák Uraimék azt találják kérdezni, hogy: ha atyamester uram nem kecske, miért veszi magára a mekegést?! Ilyen kérdésre aztán mit felelhet az ember?! Hát, úgy-e ebben is igazam volt?! Higyje el, édes lelkem, én csak a javát akarom szolgálni atyamester uramnak s esküszöm, nem is nyugszom addig, amíg annak a rezesorrú részeges korhelynek a torkára nem forrasztom a mekegést! De az ilyen dologgal alkalomra kell várni! Hát én várok, s tudom, atyamester uram is meg lesz elégedve velem. Aztán, hogy én vidám, tréfaszerető legény vagyok?! Istenem, Istenem, hiszen annak csak örülni kellene, hogy még jókedvű ember is akad a világon!

Sós Gergely csakugyan pajkos, tréfás, vidám legény volt. Most azonban, alig hogy elmondta ezt magáról, hirtelen felpattant a gyalogszékről s úgy beugrott a konyhából a műhelybe, mintha, — no, nem kecske —

hanem kőszáli zerge lett volna. Az utcai kisajtót ugyanis úgy bevágta maga után Kallós atyamester uram, hogy még a harmadik szomszédban is arra gondoltak, hogy talán a török löveti Győr várát! Sós Gergellyel együtt a céh macskája is beugrott a műhelybe; nem azért, mintha megijedt volna atyamester uram haragjától, hiszen ő tudván tudta, hogy: a céh macskája szent és sérthetetlen, hanem azért, mert megijedt a nagy durranástól. Sós Gergely nagy hirtelen meggyújtotta a mécesest, valami féligvarrott kabátot kapott elő és úgy tett, mintha azon dolgozott volna.

Kallós atyamester uram döngő léptekkel robogott végig a tornácon s feleségének, aki elébe sietett, a méregtől fulladozva, szinte rekedten mondta:

— Megöl ez a disznó! Megöl ez a disznó!

— Megint utánad mekegett?

— Megint; és még hozzá: kinyitotta az ablakot, derékig kihajolt és így mekegett a gazember!

Az asszonyosság és a leányasszony vigasztalgatták volna a dühös embert, de azon nem fogott semmi vigasztalás. Nagy mérgesen ott hagyta az asszonynépet a konyhában és hogy egyedül, kedvére kitombolhassa magát, berontott a műhelybe. Az ajtót bevágta maga után, aztán, mikor Gergelyt meglátta, meg-

torpant s felsikkantott, mint valami szilaj bölény.

— Mit keres itt kend, idő után?

Sós Gergely ártatlan arccal felelt:

— Ezt az izét ízéltem . . .

A bős atyamester kikapta a legény kezéből az ízelt izét s úgy vágta a sarokba, hogy csak úgy porzott.

— Engem akar lóvá tenni kend?! Engem?! Tudom én, hogy mibe sántikál kend! De abból ugyan nem eszik! Fel is út, le is út! Hordja el kend magát, mert úgy kirúgom innét. . .

A céh macskája, azt sejtven, hogy itt valami nagyobb veszedelem készül, egyet gondolt és a maga bőrének oltalmazását így remélve, szelíd, hízelkedő dorombolással oda-dörgölődött a mester csizmaszarához. Atyamester uram pedig, — rúgásról lévén szó — oktalan mérgében a csizmája orrával úgy gégén rúgta a céh macskáját, hogy az fél-ölnyire felrepült, aztán lepuffant, nem is nyekkent, csak kinyúlt!

Kallós atyamester uram elsápadt s mintha az ő gégéjét rúgta volna meg valaki, el-elakadt a lélekzete, karikára meredt szemmel nézte egy darabig a néhai macskát, aztán megtántorodott, rogyadozó léptekkel kiment a műhelyből, betámolygott az első szobába, mindenestől felfeküdt a vetetlen ágyra s —

legjobban szeretett volna nyomban meghalni! Mert az bizonyos, hogy: ha az atyamester agyonrúgja a céh macskáját, akkor csakugyan legjobb mindjárt meghalni, mert az ilyen szégyenletes bajból nincsen más menekvés! Sós Gergely lesz az első, aki bosszúból, fellármázza a céhmestereket! És mit szólnak majd ehhez a dologhoz a tiszteletreméltó mesterek?! Az is lehet, hogy Bírák Uraimék elé viszik a dolgot, mert hiszen a céh macskája a céh vagyona! És mivel védje ott magát az ember: azzal, hogy Szöcs uram mekegése hozta ki a hitéből?! Vagy azzal, hogy, mikor a jóra való macskát még fejszével is nehéz agyonverni, ki gondolhatott volna arra, hogy a hivatalbeli macska ilyen kényes s egy rúgás is elég neki?! S aztán mit szólnak majd ehhez a városbeli népek? Egész Győr városa ezen a történeten fog röhögni bizonyosan; még talán nótát is csinálnak a gyilkos szabóról: a kecskéről, aki felöklelte a macskát?! Rettenetes, akárhogy forgatja is az ember, mindenképpen rettenetes ez a dolog!

Az asszonyosság, meg a leányasszony hiába dörgölték ecettel az atyamester uram szívetáját, hiába raktak vizesruhát a fejére, hiába melegítettek fedőt a gyomrára s téglát a talpára: atyamester uram a nagy lélekbeli fájdalom miatt rendíthetetlenül meg akart

halni! Az asszonyság az inasgyereket a tudós borbélyért is el akarta szalajtani, de a haladokló a világért sem akarta azt megengedni, mert azt gondolta, — akkor még általában így gondolkoztak az emberek, — hogy orvosi segítség nélkül hamarabb s könnyebben hal meg az ember!

Sós Gergely pedig annakutána, hogy atyamester uram kitámolygott a műhelyből, egy darabig még ott lapított, gondolkozott, nézte-nézegette s meg-megtapogatta a döglött macskát s egyszer csak, mintha valami nagy dologra szánta volna el magát, a két hátulsó lábánál fogva, mint valami meglőtt nyulat, felkapta a macskát s kiosont vele a házból.

Kallós atyamester uram halálos ágyán vergődve, nyilván nem vette észre, hogy az utcai kisajtón csendesen kisurrant valaki, mert hiszen ha meghallotta volna az ajtó nyitását, mindjárt tudta volna, hogy imhol Sós Gergely éjnek éjtszakáján megyen már a tiszteletreméltó céhmestereket felverni a céh macskájának halála hírével s ettől a bizonyosságtól aztán szegény atyamester uramat bizonyosan menten megütötte volna a guta!

*

Minthogy Kallós atyamester uram hasztalan erőlködött egész éjtszaka, de csak nem

tudott meghalni, hát reggel feltápászkodott az ágyból, leült a karos-lócára és maga elé meredve, így várta a halál szabadító angyalát. Ehelyett azonban a törvényszolga állított be:

— Bírák Uraimék parancsolatjára a céhmacska irányában rögvest igyekezzék atyamester uram Bírák Uraimék elébe! Már várják kegyelmedet!

A törvényszolga egyebet nem szólt, kifordult a szobából s elment. Kallós atyamester uram majd ledobbant a lócáról. Menjen? Ne menjen? Talán inkább a padlásra menjen és ott felakassza magát a ruhaszárító kötélre? Vagy elinduljon hazuról és a városháza helyett a Duna felé menjen?!

Az asszonyság és a leányasszony maguk sem tudták, hogy biztassák-e atyamester uramat Bírák Uraimék elébe, vagy pedig marasszák. A tanácstalan kétségbeesés kegyetlen vergődéséből Sós Gergely mentette ki őket, aki, alighogy a törvényszolga elment, beállított az első szobába. Atyamester uram, az asszonyság s Juliska leányasszony is csodálkozva néztek a legényre, aki vándorláshoz volt öltözve, a hátán volt a bátyúja s a kezébe fogta a vándorbotot. Sós Gergely, mielőtt bárki, bármit mondhatott volna, megszólalt:

— Atyamester uram, engem is beparan-

csoltak Bírák Uraimék a macska dolgában! És itt esküszöm az élő Istenre, hogy atyamester uramat kirántom a bajból, tisztára mentem a becsületét és Bírák Uraimék által olyan ötven botot méretek erre a részeges disznó papucsosra, hogy mikor ráverik az ítéletet, idáig fog hallani az ordítása!

Kallós atyamester azt gondolta, hogy álmodik. Sós Gergely pedig tovább beszélt:

— Csak két dolgot kötök ki. Az egyik az, hogy kegyelmed engem ne faggasson addig, amíg vége nincs a dolognak, a másik meg az, hogy amíg nem kérdezik atyamester uramat, semmit se szóljon, amit pedig én mondok, meg ne tagadjja, hanem hagyja helyben s rám ne cáfoljon a világ minden kincséért sem!

Atyamester uram még most sem tudta, hogy ébren van-e, vagy álmodik, de fölébredt benne az életösztön s a föltételek elfogadásának jeléül szinte akaratlanul kezét adott a legénynek. Aztán elindultak Bírák Uraimék elébe.

Mikor a korhely papucsos házához közeledtek, gyötrő aggodalmak által megkínzott álmatlan fejjel atyamester uram azt gondolta magában, hogy: no, most mindjárt kiviláglik, nemcsak álmában megyen-e ő a bírák elébe?! Mert, ha ez a disznó megint utána-mekeg, akkor bizonyosan ébren van! A disznó papucsos azonban nem mekegett

utánuk s minden sértegetés nélkül haladtak el a háza előtt. Kallós uram már-már szinte megnyugodott, hogy csakugyan álmom ez az egész dolog, de amikor a városháza tornácára felérkeztek, mindjárt tudta, hogy: ébren van! Bírák Uraimék ajtaja előtt ugyanis a sok odaparancsolt mindenféle népek között ott állt Szőcs uram s olyan szemtelenül vigyorgó pofával nézett atyamester uramra, hogy ilyen pimasz pofát álmában igazán nem láthat az ember! Kallós atyamester uramnak azonban nem volt ideje arra, hogy azt találgassa, hogyan került ide ez a papucsos, mert alighogy megjöttek, mindjárt bevezették őket a törvényházba. A régebben várakozók között fel is zaj dúlt valami kis mormogás, hogy: lám, még a bíró előtt sincsen teljes és tökéletes egyenlőség s minél magasabbról zuhan bele valaki a bűn fertőjébe, annál hamarabb előveszik a dolgát, a többi apró ember aztán órákig elácsoroghat, míg törvényesen hozzájut a maga huszonöt, ötven vagy száz botütéséhez!

p Főbíró uram, aki nagy komolysággal ült elől Bírák Uraimék között, a papucsosnak adta a szót:

— Nohát mondja el kelmed a panaszát! De ne cifrázza!

Ezt Főbíró uram olyan keményen mondta, hogy Bírák Uraimék megértették, hogy Fő-

bíró uram is tudván tudja, hogy ez a Szőcs papucsos olyan részeges, izgága ember, aki semmi tiszteletre sem méltó! Szőcs uram azonban önérzetesen kihúzta magát és elkezdte harsogni:

— Hát az este — szép holdvilágos este volt — alig, hogy lefekszem, egyszerre csak megverik az ablakot. Odamegyek, kinyitom, kinézek és kiszólok: No mi az? Erre ez a Sós Gergely, — jól láttam — elibém áll és azt mondja: «Kallós atyamester uram mérgében agyonrúgta a céh macskáját!» Csak nem? — mondám kételkedve. — «De igen!» — mondja ez a legény, — «itt is van a dög, atyamester uram tisztelettel küldi kendnek pecsenyének!» Ezzel a szóval aztán hozzámvágtá a dögöt. Egy kicsit félrekaptam a fejemet, a dög hát bezuhant a szobába. Én felkaptam s az ablakon megint kihajolva, hozzávágtam ehhez a legényhez. A legény elkapta a macskát a lábánál fogva, megforgatta s még egyszer hozzámvágtá, aztán én is megint hozzávágtam s hirtelen betettem az ablakot. Hát ezért a megcsúfoltatásért azt követelem, hogy Bírak Uraimék veressenek nemcsak a legényre, hanem a főbűnösre, az atyamesterére is, száz botot! Alább nem adhatom! Nem én!

Kallós atyamester uram majd leesett a lábáról, mikor a papucsos panaszát meghal-

lotta. Hát megveszett ez a bolond Sós Gergely, hogy ilyen rettenetes dolgot művelt és még hozzá őt is belekeverte, mintha ő küldte volna pecsenyének a döglött macskát! Sós Gergely észrevette, hogy Kallós uram nagyon fészkelődik, odasúgta hát neki:

— Csitt! Hagyjon rám mindent!

Főbíró uram, aki nagy komolysággal hallgatta végig a papucsos panaszát, egy darabig nem szólt, csak a balkezének egyenesre feszített mutatóujjával kétszer megsimogatta a bal füle tövét. Bírák Uraimék, akik nagyon jól ismerték Főbíró uramat, ebből megértették, hogy Főbíró uram vélekedése szerint: ez az eset nem valami közönséges mindennapi dolog! Főbíró uram egy kicsit gondolkozott még, aztán odaszólt Sós Gergelyhez:

— Hát már most mondja meg kend, hogy voltaképpen hogy, miképpen és miért történt a dolog, s az atyamester kendnek, a macskára nézvést, mikor és miféle parancsot adott?!

Sós Gergely bátran felelt:

— Nagy tisztelettel tisztelt Főbíró uram és tisztelendő Bírák Uraimék! Én csak annyit mondhatok, hogy abból, amit Szócs uram itt elmert mondani, egy szó nem sok, de annyi sem igaz!

A papucsos felhördült, de Főbíró uram-

nak egy szúrós pillantására elhallgatott. Gergely pedig beszélt tovább:

— Szöcs uram az egészet nyilván csak bosszúból eszelte ki, mert haragszik atyamester uramra, mivelhogy atyamester uram egyszer őt, mikor a rendesnél is részegebb volt s nagyon ordítózott az utcán, csendre intette. Aztán, ha igaz volna a panasz, ökelme tanút is állítana! De nem tud! Én meg be tudom bizonyítani, hogy az az igaz, amit én mondok!

— Nohát bizonyítsa be kend az igazát! — vetette oda Főbíró uram.

Sós Gergely, akinek, úgylátszik, csakugyan föl vágták a nyelvét, egészen nekibátorodott:

— Hát, legelőször is azt kell nézni, hogy atyamester uram az este semmiképpen sem volt rosszkedvű, vagy haragos. Éppen fordítva! Mikor az este megjött a városból, bejött a műhelybe és hogy engem ott talált, azt mondta nekem: No, Gergely fiam, beszéltem egypár tiszteletreméltó céhmesterrel, hát Szent Mihály-napjára megcsinálhatod a remekedet, aztán akkor mindjárt megtarthatjuk a leányommal az eljegyzést is!

Kallós atyamester uram kékült-zöldült, hogy ez a bolond Sós Gergely milyen kelepcebe csalta őt, de szólni nem mert, mert világosan látta, hogy ha most kifakad, nemcsak

a céh macskájának a halála miatt kerül a világ szájára, hanem azért is, hogy ez a legény eddig is bolonddá tartotta. Sós Gergely pedig bátran beszélt tovább:

— Ebből is nyilvánvaló, hogy atyamester uram az este igenis jókedvében volt! Ennél fogva azt tartom, nincs is egész Győr városában olyan ostoba ember, akivel el lehetne hitetni, hogy a tiszteletreméltó szabócéh atyamestere családjának ilyen örömnapiján agyonrúgta volna a céh macskáját és még hozzá leendő vejét uszította volna Szőcs uramra, akiről mindenki tudja, hogyha részeg — pedig mindig az — nem ismer sem Istent, sem embert!

A papucsos nagy dühösen neki akart ug-rani a legénynek, a Főbíró azonban egy szúrós tekintettel megint megjuhászította. Főbíró uram aztán már most a jobbkezének egyenesre feszített mutatóujjával kétszer megsimogatta a jobb füle tövét, amiből Bírák Uraimék nagy megkönnyebbüléssel megértették, hogy Főbíró uram vélekedése szerint: ez a dolog nem is olyan szövevényes, mint amilyennek eleinte látszott, sőt nyilvánvaló immár egészen, hogy ezt az egész bolond panaszt ez a részeges papucsos nyilván bosszúból, kótyagos fejjel eszelte csak ki, mert hiszen atyamester uramnak igazán eszeágában sem lehetett, hogy tegnap este agyonrúgja

a céh macskáját s éppen a leendő veje által vitessen végbe valami ostobaságot! Ilyen tökéletlenséget józanelméjű emberről józan elmével ítélő bíró csakugyan nem hihet el!

A papucsos, Főbíró uram s Bírák Uraimék komoly tekintetéből megsejtette, hogy ez a Sós Gergely fölibe kerekedett. Mindenre elszántan, kérdés nélkül, odarikkantotta tehát Sós Gergelynek:

— No, és ha tegnap vőlegény lett kend, miért állott kend ide most Vándorló ruhában, batyuval? Mi?!

Főbíró uram fölkapta a fejét. Bírák Uraimék is meghököltek. Az ám! Ebben lehet valami! Kallós atyamester uram pedig, aki az imént befelé még igen haragudott, hogy ez az agyafúrt legény Bírák Uraimék előtt menyasszonyának mondta leányát s ilyen móddal jóformán kikényszerítette az ő apai beleegyezését, — most igen megrettent. No, gondolta, ha most rajtacsípi a legényt, vele együtt, ő is szépen belekerült a csávéba! Sós Gergelyt azonban nem rezzentette meg a papucsos hirtelen kérdése s teljes lelki nyugalommal így felelt:

— Azért vagyok én így, ahogy vagyok, mert fölfogadtam magamba, hogy ha Bírák Uraimék nem hisznek az én szavamnak, világra megyek, mert atyamester uram leányát nem érdemli meg az olyan legény,

akinek a szavára a törvénytevők nem adnak semmit! Meg aztán, az igazat megvallva, azért is elmennék, mert máskülönben főbenjáró bűnbe eshetnem, mivel, hogyha Szócs uramat gyalázkodó hazugságáért most büntetlenül hagynák, bizony keserűségemben egyszer alighanem olyan törvényt tartanék fölötte, hogy aztán magamis megbánnám!

Sós Gergelynek ez a bátor felelete — ezt maga is észrevette, — valahogy nem tetszett Bírák Uraiméknak. Kallós atyamester uram rettegését sem nyugtatta meg. A papucsos pedig egyenesen vérszemet kapott ettől a kertelésforma beszéd-től s anélkül, hogy Főbíró uram engedelmet adott volna neki, nagy harsogva odaszólt a legénynek:

— Ez mind lári-fári! Hát, ha én hazug vagyok, mutassa meg hát kend, hogy hol van a céh macskája!? Hát, hadd lássuk, él-e vagy sem?!

Főbíró uramnak megrezzent a feje, Bírák Uraimék is megrezzentek. Az ám! Erre eddig nem gondoltak! Hát él-e csakugyan a céh macskája? Ez itt a fő-fő kérdés!

Kallós uram behunyta a szemét. Most immár egészen bizonyosan tudta, hogy ebből a dologból tisztességgel semmiféle módon sem lehet kimászni s ebbe szégyenszemre bele kell pusztulni! Sós Gergely pedig nagykomolyan odafordult a papucsoshoz:

— Aztán tudja-e kelmed, hogy milyen volt ami céhünk macskája?!

— Hogy tudom-e?! — kapott a szón a papucsos. — Az egész utca ismerte! Nagy, fehér kandúr volt, a hátán volt két fekete folt, egy meg a balpofáján. A jobb füle csipkés volt, mert egyszer a Sarudiék kutyája elkapta és megpiszkolta!

Sós Gergely nagykomolyan végighallgatta a papucrost, aztán levette a hátáról a batyut, szépen letette maga elébe a földre, lassan, tempósan megnyitotta és kivette belőle épen, elevenen, egészségesen a céh fehér kandúr - macskáját!

— A törvényszolga, aki ideparancsolt, azt mondta, hogy a céh macskája irányában jöjjenek. Hát gondoltam, ha már miatta van baj, hát elhozom őt is!

Ezzel Sós Gergely a feketefoltos fehér macskát illedelmesen letette Főbíró uram elébe a bírói asztalra. A papucsos, mintha kísértetet látott volna, meghökölt. Főbíró uram akaratlanul elmosolyodott, Bírák Uraimék meg bizony elnevelték magukat. A macska pedig olyan komolyan ült ott az asztalon, mintha világéletében sohasem ült volna máshol, csak a bírák asztalán. Úgy látszik, a jó zsíros hivatalba jutott macskák, ámbár az egérfogással nem sokat törődtek, kétszázötven esztendővel ezelőtt is jól tudtak reprezentálni!

Főbíró uram egy darabig mosolyogva nézte a komoly macskát, aztán szemének egy inté-sére elkomolyodtak Bírák Uraimék is és annak rendje-módja szerint egy értelemmel úgy ítékeztek, hogy erre a gyalázatos, rágalmazó, izgága, kötekedő, részeges Szőcs uramra verjenek a hajdúk ötven botot! Persze, a papuc-sos lármázott, káromkodott, ordított, hadonászott, de bizony a törvényszolgák egy-kettőre lefogták, kivitték és átadták a töm-löctartónak.

Főbíró uram még nagykomolyan odaszólt Sörös bíró uramhoz;

— Menjen Sörös Boldizsár uram és ol-vassa azt az ötvenet!

Bírák Uraimék egy kicsit megint moso-lyogtak a bajusz alatt, mert Sörös Boldizsár uram arról volt ismeretes, hogy az ötvenig való olvasást a harmincegyedik és a harminc-hetedik között, miért, miért nem, valahogy mindig elhibázta s nehogy ebből az igazság-nak legyen kára, az olvasást mindig újra kez-dette a harmincegyedikkel, minek folytán az, aki az ő szeme előtt került a deresre, az ötven botot mindig ráadással kapta meg.

*

Kallós atyamester uramnak még akkor is zúgott a feje, mikor az ítélet után kijutott a tornácra. Nekidőlt egy oszlopnak és úgy

lehegett. Sós Gergely, balkeze szárán a céh macskájával, hallgatagon állott előtte. Atyamester uram aztán nagysokára megszólalt: . — Hát már most mondja meg kend, mi volt hát ezzel a macskával?

— Hát, atyamester uram —szólt Sós Gergely, nehogy valaki meghallja, halkán, — mikor tegnap gégen tetszett rúgni ezt a macskát, nem adta ki ez a páráját, hiszen a macska a legszívósabb állat a világon, csak meglódult az agyveleje és elalélt: aztán addig vagdaltuk a testét egymáshoz ezzel a disznó papucsossal, hogy az agyveleje megint a helyére lódult és az éjtszaka azután egészségesre ápolhattam!

Kallós atyamester uram erre nem szólt semmit, de tekintete akaratlanul az udvar végében levő tömlöcök felé fordult. Sós Gergely megsejtette, hogy atyamester uram mire gondolt és így szólt:

— Sohse sajnálja, atyamester uram, ezt a korhely papucsost! Százszor rászolgált ő az ötven botra, ha mással nem, legfőképen a mekegéssel! Aztán ilyen az igazi igazság! Ha az igazság úgy járna, mint a kilőtt puska-golyó, egyenesen, akkor el lehetne ugrani előle, de szerencsére az igazság úgy jár, mint a sístergő istennyila, ide-oda cikázik és aztán puff, mégis oda üt le, ahová le kell ütni! Most is jó helyre ütött le. Aztán, ha én is

segítettem egy kicsit, hát: ez az én bűnöm. Elviselem.

Gergely itt megállt egy pillanatra, aztán a macskát a két tenyerébe véve, atyamester uram felé tartotta:

— Ímhol atyamester uram — kezdte a szót nagykomolyan, — itt vagyon a céh macskája! Már most tessék hazavinni, mert hiszen nekem tegnap azt mondta atyamester uram, hogy hordjam el magam, fel is út, le is út!.. .

Kallós atyamester uram a szemébe nézett a legénynek, szelíden a vállára tette a kezét s csendesen megszólalt:

— No, no, hiszen helybenhagytam mindent, amit Bírák Uraimék előtt mondtál, nem cáfoltam rád semmiben sem . . .

Sós Gergely barna szeme szögletében megcsillant az öröm könnye és mert ott a tornáccon még sem borulhatott atyamester uram nyakába, hát nagy szeretettel magához ölelte a céh macskáját.

Aztán boldogan indultak hazafelé.

A tornác végén egyszerre megállt atyamester uram, mert a tömlöc elébe kitett deresen olyat bődült Szócs uram, hogy ugyancsak felhallott a hangja idáig. Kallós atyamester uramnak a sok mekegéssel elkeserített szívéből, — minthogy nem kecske volt ökegyelme, hanem ember, — felharsant a legtisztább

öröm: a káröröm és az udvar vége felé fordulva, háromszor is odarikoltotta:

— Miau! Miau! Miau!

Persze atyamester uramat a papucsos nagy bömbölése miatt nem hallotta meg senkisem, csak Sós Gergely meg a macska. Sós Gergely csendesen mosolygott, a macska meg riadtan kapta fel a fejét s gyanakodva nézett atyamester uramra. Mi ez? — gondolta magában a tegnapi gégnrúgásra is emlékezve, a céh macskája — Atyamester uram, talán csak-ugyan az én hivatalomra vágyik?!

Úgy látszik a hivatalban levő macskák, ámbár az egérfogással akkor se sokat törődtek, kétszázötven esztendővel ezelőtt is nagyon ügyeltek arra, hogy: valami váratlan fogással valaki valahogy ki ne vesse őket a jó hivatalból!

ÖZÖNVÍZ ELŐTT.

Az öreg méltóságos asszony köszvényes lábaival maga vánszorgott le a negyedik emeletről a mosókonyhába s maga vitte le Berágnénak az uzsonnát.

— Édes jó Berágné, meghoztam az uzsonnát: tea és zsíros kenyér. Szívesen hoztam volna kávé s vaját, de nincs s maga is tudja, hogy milyen rettenetesen drága minden!

Berágné oda se pillantott a tálcára, csak morgott valamit s fojtott haraggal lötykölte tovább a ruhát a jól megszódázott vízben. Az öreg méltóságos asszony nem mert többet szólni; nem merte megkérdezni, hogy sok ruha van-e még hátra, hanem szépen csendesen kibicegett a mosókonyhából. Berágné egy darabig még lötykölte a ruhát, aztán félrecepta s odament a tálcához, megszogolta a teát s mert nem búzlott a rumtól, kiloccsantotta a földre, a két darab zsíros kenyeret pedig nagy dühösen beledobta a katlan tűzébe s úgy bevágta a vasajtót, hogy nyomban kiszakadt a sarokvasa s aztán félrebillenve, a kilincsenél fogva fittyegett lefelé.

Berágné tovább mosott, s úgy cibálta a ruhát, mintha ez az öreg, koldus méltóságos asszony került volna a keze közé, aki mosó-

nőt mer hívni a nagymosáshoz, pedig azután a nyomorúságos gulyáslevesből és túrós-csuszából álló rongyos ebéd után uzsonnára se kávé, se vaj, se zsemlyét nem tud adni! Mit hív az ilyen mosónőt?! Hogy ő maga a kismosást még bírja, de a nagymosást már nem bírja?! Hát dögöljön meg, ha nem bírja!

Este aztán Berágné zsebre vágta a nap-számot, meg a villamospénzt s jóformán köszönés nélkül ment el. Az öreg méltóságos asszony, persze látta, hogy Berágné duzzog, de nem merte megkérdezni, hogy mi ütött hozzá, azt meg éppen nem merte megkérdezni, hogy: miért fogyott el most egy darabbal több szappan, mint a múlt nagymosáskor, holott most kevesebb volt a ruha?!

Berágné hazafelé tartott, de nem sietett, hiszen tudta, hogy az ura nincs otthon, valami kocsmában ül s azt is tudta, hogy a leánya, a varroda után, ilyenkor mindig csatangol valahol s azt is tudta, hogy a fia, vacsoratájban, mindig felmegy ahhoz a szakácsnőhöz, aki, vén szamárrá létére, minden jóval tömi azt a sihedert és minden pénzét rákölti. Hát — gondolta magában Berágné — ha ők élnek világukat, én se gyötröm magamat hiába: beülök egy moziba!

Berágné a körút felé tartott. Mikor a villasoron járt, az egyik villából valami szobaleányféle szaladt ki a villa előtt várakozó

autóhoz. A leány majd lesodorta a lábáról Berágnét, aki aztán megállt, hogy megtudja: miért ez a nagy sietség?! A leány lihegve szólt s sofförnek:

— Rohanjon az úrért! Az asszony megmérgezte magát!!

— No akkor nem megy ma este az Operába! — szólt a sofför közönyösen, nekicihelődött, s elindult. A szobaleány még utána kiáltott, hogy: doktort is hozzanak! A leány aztán visszament a villába s mialatt felhadt, arra gondolt, hogy: könnyű a sofförnek, hiszen, ha az asszony meghal, a sofför akkor is megmaradhat, sőt jobb dolga lesz, mert nem kell az asszonyt ide-oda hurcolnia, de bezzeg ő, nagyon sokat veszítene az asszony halálával, mert ez ritka jó asszony volt: nem törődött soha semmivel, sok ruháját neki adta, a fehérneműt, a selyemharisnyákat sohsem tartotta számon, a sok finom illatszer, szappan szabadjára volt mindig s a pénzét is folyton széjjelhagyta, hol az egyik asztalon, hol a másik asztalon!

Berágné egy darabig még ottmaradt a villa előtt, be-benézett a vasrácon, de semmit sem láthatott. Aztán továbbindult a körút felé. Eh — gondolta magában — mit törődöm vele; azt se bánám, ha az urak mind felfordulnának, valahányan csak vannak!

Berágné lassan bandukolva, kiért a körútra. A körút túlsó oldaláról, már messziről csakugyan igen hívogatólag ragyogtak feléje a mozibejárat színes lámpái. Berágné hát át akart menni a körúton, de mikor az út közepén járt, egyszerre, mintha gyökeret vert volna a lába, megállt: rettenetes túlköléssel egy autó rohant a nyugati felől feléje s nagy lámpásainak vakító fénye úgy vágódott bele a szemébe, hogy megdermedt. Miért, miért nem, most a katlan lángja jutott Berágnénak az eszébe, mely, mikor a két darab zsíros kenyeret beledobta, a fityegő ajtón kikicsapott; aztán egyszerre arra gondolt, hogy: az édesanyjától, kis korában, hányszor hallotta, hogy az Isten megbünteti azt, aki a kenyeret meg nem becsüli s csak egy falatot is eldob! Berágné most úgy érezte, hogy ímhol érkezett a kegyetlen büntetés rettenetes pillanata s az autó halálragázolja: kárakára meredt szemmel, halálraváltan, eltorzult arccal állott hát az út közepén. A nagy autó pedig, veszett túlköléssel, befordult abba a mellékutcába, amelyen Berágné a villasorból idáig bandukolt. Nyilván az az úr viszi a doktort a feleségéhez! — gondolta Berágné magában, s megkönnyebbülten felélekezett s most már szinte fűrgén iparkodott feljutni a járdára; a járda mellett aztán valami eldobott almacsutkán a kávéház előtt

elcsúszott s úgy belevágta fejét a járda szélébe, hogy egyszerre elalált.

Nagyhirtelen százan is körülállták a földön fekvő asszonyt. Egy valakinek aztán, aki mostanában kerülhetett fel a vidékről s így még nem lett egészen városi ember, mégis csak eszébe jutott, hogy nem elég, ha csak bámulják élettelenül fekvő embertársukat, felfogta hát s egy odavetődött kis cserkészfiú segítségével becipelte a kávéházba, mely vacsora idején, jóformán üres volt még.

A kulacs-képű kávé s ijedten nézte, hogy milyen vendéget hoznak be neki, de nem mert tiltakozni, mert arra gondolt, hogyha most ő ezeket kizavarja s nem ad helyet ennek az elalált, vagy talán már meghalt asszonynak, a szembenlevő kávéház gazdája, bizonyosan kiíratja az újságba, hogy: a «Török császár» milyen szívtelen és ember-telen ember! Berágnét hát lefektették a kávéházi kopott kanapéra s a főpincér kiadta a parancsot, hogy telefonálni kell a mentőkért. Az egyik sápadt pincér bement a telefonfülkébe s hallózni kezdett. A kis cserkész nem sokáig hallgatta a hallózást, hanem, mint okos ember tudván, hogy ő hamarabb odaér a Markó-utcába, mint a telefonüzenet, kapta-fogta magát s elszaladt a mentőkért. A fehérbóbítás kenyeresleány meg, aki a háborúban, egyebek között,

ápolónő is volt, nagy szakértelemmel megtapogatta Berágnét s megállapította, hogy ez az asszony immár halott s az arcát letakarta egy papirosszalvétával . . .

. . . Mialatt ezek így bajlódtak Berágnéval, a Halál Angyala, aki most járt kint először a földi világban, a körútról hazaszállott a Halál birodalmába. Az ifjú Angyalnak, mikor a sötétzöld ciprusok csendes ligetében a Halál elé járult, egy kicsit hevesebben dobogott a szíve, de amint felvetette szemét a szép, szelíd galambbősz öregre, egészen megnyugodott.

— Nos, fiam, — kérdezte a Halál szelíd szóval az ifjú Angyalt, — hát mit csináltál legelső utadon?

— Két asszony szívedobogását állítottam meg. Megsajnáltam a nyomorultakat!

— Kifélék? Mifélék?

— Az egyik egy úrhölgy, nagy dáma. Ez önként jött. Megunta az életét, amelyről mindig azt gondolta, hogy örökös farsang, s nem egyéb. Azt, hogy mi a hit, az erkölcs, a kötelesség, a hivatás, sohase tudta; az ő szemében az ő személye volt a világ közepe. A férjével, s a gyerekeivel sohase törődött s folyton azt a férfit kereste, aki, végre, megérti őt!! A szíve, lelke mindig üres volt; csak az szórakoztatta, ami izgató s csak az gyö-

nyörködtette, ami divatos, hóbortos, vad s esztelen . . .

A Halál itt közbeszólt:

— Erről már eleget tudok, fiam! És a másik asszony?

— Valami mosónő. Gyerekkorában engedelmes, jóra való volt, serdülő korában aztán megváltozott; dologtalan, léha, kacér s tet-szelgő lett. Az édesanyja, aki már otthon nem bírt vele, cselédnek adta egy ismerős derék úri-családnak, hogy ott rendet, tisztességet, illendőséget tanuljon, de a leányon se a jó szó, se a jó példa nem fogott. Vasárnaponként azt mondta, hazamegy, és elcsatangolt; templomozás helyett inkább tánciskolába járt; a piaci pénzből mindig elcsent valamit, a munkát nem szerette, a főzést utálta. Aztán «jobb helyet» keresett magának, ahol sohase kérdezték meg, hogy voltaképpen hány unokafivére van s hová marad ki éjtszakára? Így züllött egyre jobban s a szívéből kiveszett minden jó. A véletlen összehozta egy derék, becsületes, szorgalmas gépgyári munkással, aki azt gondolta, hogy jóra való leány s feleségül vette. Szegény derék ember, soha egy kanál ételt sem ehetett jóízűen az asszony kotyvasztásából, úgy elrontott az mindent; pocsékba ment a férj keresete, a konyha, s a szoba meg mindig rendetlen, piszkos, szellőzetlen, s olyan ba-

rátságtalan volt, hogy a férj inkább a kocsmában ült, mint az otthonában. Két gyerekük lett. Az asszony nem törődött velük. Csak tehernek nézte a gyereket. Az egyik, a leány, már felserdült s olyan züllött, mint az anyja, a másik, a fiú, fiatal siheder, s valószínű csirkefogó.

A Halál meg-megcsóválta galambösz fejét s most megszólalt:

— Kedves fiam, menj vissza s éleszd fel mindakét asszonyt! Én ezeket nem eresztem be az én csendes birodalmamba! Az ilyenek csak éljenek tovább, míg elrothadtan el nem hullanak. Mert ezek nem emberek; nem a «női lélek problémája» az a dáma s nem a társadalom berendezésének «mártírja» az a mosónő, hanem egyformán bestiák mindaketten s a hozzájuk hasonlókkal együtt, minden osztályban, átkozott rongyai az emberiségnek, akiket a férfiaknak vizeskötéllal kellene megtanítaniok arra, hogy az élet: nagy, szent és komoly dolog! Menj, menj, siess vissza, fiam, s éleszd fel őket s jómagad meg okulj a példán s ne feledd el, hogy: azoknak a teste, akik lélek nélkül élnek, nem méltó az én csendes birodalmam jótéteményére!

... A Halál Angyala, parancs szerint, vissza sietett a földi világba. A dámát közelebb érte, hát ahhoz suhant be először. Mialatt élesztgette, titokban arra gondolt, hogy ez

az úrhölgy talán megjavultan fog új életre kelni!

A dáma csipkés, selymes ágya mellett ott állt a bamba férj, a három gyerek s az a fiatal orvos, akit hirtelenében előkaphattak. A dáma felvetette a szemét, lassan körülnézett, aztán nyafogva megszólalt:

— Menjetez ki, felizgat, ha benneteket látalak! Kíméljétek az idegeimet! Csak a doktor úr maradjon . . .

A férj és a gyerekek kikotródtak, a doktor úr meg szóztalanul megfogta a dáma kézcsuklóját s úgy figyelte az érverését. Az asszony merengve nézte a fiatal orvos komoly, nyugodt, közönyös arcát és azt gondolta magában: bizonyosan ez lesz az, aki végre, engem igazán meg fog érteni!! . . .

. . . Mikor a Halál Angyala Berágnét a «Török császár» kávéházban felélesztette, a főpincér örömében egy pohár rumot hozott az asszonynak.

— Igya meg, ez jót tesz! Nem kell fizetnie érte!

Berágné megitta a rumot. Olyan jól esett neki, hogy pöffeszkedve, rekedten megszólalt:

— Hozzon még egy pohárral! Megfizetem! Nem kívánom ingyen!

Berágné megitta a második pohár rumot is, fizetett, nagyjából levette ruhájáról a port

s meggyőződött arról, hogy az alsószoknyája zsebéből nem csente ki senki az ellopott szappant, aztán olyan nyugodtan, mintha semmi se történt volna, kiment a kávéházból. A Halál Angyala kint várt rá az utcán. Hazakísérem — gondolta magában — s megfigyelem, hogy hátha a kettő közül legalább ezt megjavította a Halál lehellete!

Berágné elindult a körúton, meg-megállt, megnézett egy-egy kirakatott, utána nézett a «Török császár»-kávéház felé robogó mentőkocsinak is, — aztán szépen bement a legelső moziba.

A Halál Angyala szinte elpirosodott a szégyentől s elsuhant. Amint a lármás, zajos város felett a Halál csendes birodalma felé szállott, egy negyedik-emeleti lakásból nehéz sóhajtást hallott. Odasuhant s benézett az ablakon. Az az öreg méltóságos asszony sóhajtzott, akinél Berágné a tűzbe dobta a zsíros kenyeret.

— Óh Istenem! De boldogok azok, akik már kint pihennek a temetőben . . .

A Halál Angyala nagyon megszánta az öreg méltóságos asszonyt s már-már megmozdult, hogy megpihentető kezével megállítja a sokat szenvedett, fáradt szív dobogását, de aztán mégis elállott a szándékától. Nem teszem még se — gondolta magában — hiszen, ha az ilyen bús szívek dobogását sorra

megállítanám s éppen azokat vezetném el a Halál birodalmába, akik mert jók és igazak, boldogan térnének meg ebből a megveszett zürzavarból a nyugalom csendességébe, akkor, attól félek, mint az első özönvíz előtt, megint megzendülne az Úr szava: «Eltörlöm az embert, akit teremtettem, a földnek színéről, mind embert, mind barmokat, csúszómászó állatokat és az égen repdeső madarakat, mert bánom, hogy azokat teremtettem.»

A Halál ifjú Angyala, aki, úgylátszik, sajnálta ezt a bomlottan vesztébe rohanó világot, elgondolkozva nézett be az öreg méltóságos asszony szobájába. Egyszer csak nyílt az ajtó, egy kis cserkész lépett be, illedelmesen köszönt s pihegve szólt:

— Bocsánat, nagymama, azért késtem el, mert egy szegény asszony összeesett a körúton s a mentőkért szaladtam!

A nagymama megsimogatta a kis cserkész buksi fejét, aztán előhozta a vacsorát: egy-egy csésze teát, rum nélkül, egy-egy darab cukorral és egy-egy darab száraz kenyeret. Oh, mert három darab cukrot, két kanál rumot és zsíros kenyeret, az ilyen nehéz világban, csak a mosónőnek lehet adni . . .

A kis cserkészfiú, amikor átvette a feléje nyújtott száraz kenyeret, gyöngéden, hálás szeretettel megsimogatta s megcsókolgatta

nagyanyjának munkában kivörösödött kezét. A Halál Angyalának erre egyszerre felderült az arca. — Nem, nem, talán még sem lesz második özönvíz!! — gondolta magában s boldog reménykedéssel elsuhant az ablak alól. . .

LEGENDA.

Mostanában, a nagy háború után, Krisztus urunk egy szép napon Szent Péterrel leszállott a földre s gyalogszerrel elindult, hogy majd szétnéz egy kicsit idelent. Mentek, mentek, mendegéltek, de bizony egy álló napig semmiféle élő emberrel sem találkoztak és nem láttak mást, csak rombadólt városokat, elpusztult falvakat, fehér csontokat, fekete, üszkös gerendákat. Madarat sem láttak mást, csak: hollót. Estefelé aztán valami nagy város alá értek. Mikor már csak egy futamat - nyira voltak a nagy várostól, Krisztus urunk megállott s azt mondta Szent Péternek:

— Eredj be, fiam, ebbe a nagy városba s tudakold meg, hogy befogadna-e engem valaki egy éjszakára?! Amíg te odajársz, addig én elüldögélek itt az útszélen az erdő alatt.

Szent Péter hát elindult a városba. Amint a városi sorompóhoz ért, megszólította a vámszedőket:

— Befogadnák-e kendtek az Úr Jézus Krisztust egy éjszakára?!

A vámosok röhögtek s egy ragyásképzű így felelt a nevökben:

— Talán bolond kend, hogy a vámszedők házában keres szállást? Hát nem tudja kend,

hogy ez hivatalos épület, hivatalos épületben pedig a Jézus Krisztusnak nincs semmi keresnivalója!!

Szent Péter tovább ment. A vámon belül, a kertek alatt, egy parasztemberrel találkozott, aki üres kocsijával a piac-térről igyekezett hazafelé. Szent Péter megszólította:

— Atyafi, idevalósi kend?

— Az volnék! Itt a házam, földem nem messzire.

— Hát befogadná-e kend az Úr Jézus Krisztust egy éjszakára?!

— Jó pénzért szívesen! — felelte a paraszt. — Jó pénzért magának az ördögnek is adok szállást!

Szent Péter felmordult:

— Hát miféle istentelen ember kend?!

— Ugyan, ne izéljen az úr! — harsogta a paraszt. — Hiszen a Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen. Miért adnék hát én ingyen szállást neki?!

— Úgy? Hát kend a pogányok után indul?!

Az atyafi rá se hederített Szent Péterre, hanem megcsapkodta a lovait és elzörgött.

Szent Péter tovább ment. A város szélén szép, cifra, tornyos kastélyt látott egy nagy kert közepén s bement oda. Az inas ki akarta lökni, de a lármára előjött a háziúr s így Szent Péter megkérdezhetette, hogy befogadná-e az Úr Jézust egy éjszakára?

— Az én nyaralóm nem vendégfogadó! — szólt a háziúr s haragosan hátat fordított Szent Péternek, de aztán arra gondolt, hogy talán mégsem lesz jó újdonsült milliárdos létére Jézus Krisztussal ilyen kurtán elbánni, — visszafordult hát még az ajtóból s azt mondta:

— Sok jótékony egyletnek ismerem az elnökét. Ha óhajtja, szívesen adok valamelyikhez ajánló-levelet.

Szent Péter nem kért semmiféle ajánlásból, hanem tovább ment. A külső városban egy munkásembert szólított meg:

— Befogadná-e az Úr Jézus Krisztust egy éjtszakára?

A munkásember így felelt:

— Ha rajtam állna, uram, bizony én befogadnám, mert már látom, hogy az ő tanítása igaz s a legfőbb törvény s a leghatalmasabb hatalom csakugyan: a szeretet! De egy magam nem merek semmit se tenni, mert azok, akik a gyűlöletnek hirdetői, árulónak mondanának engemet!

Szent Péter tovább ment: a nagy utcán aztán megszólított egy polgárembert:

— Befogadná-e uram, az Úr Jézus Krisztust egy éjtszakára?

A polgár mintha egy kicsit megijedt volna, szinte dadogva felelt:

— Jaj kérem, ne tessék tőlem ilyesmit kí-

vánni! Olyan zavaros ma még a világ, hogy legjobb, ha az ember nem vall színt!

Szent Péter tovább ment. A főutcán csak úgy találomra megállott egy fényes palota előtt és éppen azon töprenkedett, hogy bemerjen-e szerencsét próbálni, vagy sem, mikor megnyílt a palota kapuja s a palota gazdag gazdája kilépett az utcára. Szent Péter elébe állott s megkérdezte:

— Befogadná-e uram, az Úr Jézus Krisztust egy éjszakára?

A kis kövér emberke pislogott egy darabig s aztán így válaszolt:

— Persze, hogy befogadnám! Csak az a baj, hogy nem merem befogadni, mert tetszik tudni, én zsidó ember vagyok és már most ha befogadnám a Jézus Krisztust: a zsidók kigúnyolnának, a keresztények meg kinevetnének!

Szent Péter tovább ment s a sétányon egy divatosan öltözött úrhölgyet szólított meg, aki a kis leányával sétálgatott. Az úrhölgy bájos mosollyal utasította el Szent Pétert:

— Nem, köszönöm, nem kérek olyan vendégből, aki a mezők liliomait emlegeti! Bizonyosan nagy prédikációt tartana nekem a divat ellen!

Szent Péter az úrhölgy kis leányát is megkérdezte, hogy adna-e szállást a gyermekszobában az Úr Jézus Krisztusnak? A kis leány szeme felragyogott:

— Oh, nagyon szívesen! Hiszen a Jézuska ajándékot hoz bizonyosan!

— És ha nem hozna ajándékokat? — kérdezte Szent Péter.

— Akkor bizony be sem ereszteném! — szólt a kis leány. — Hiszen a jó Jézuska ajándékkal jár s amelyik üres kézzel jön, az nem a jó Jézuska!

Szent Péter tovább ment, beállított a város legelőkelőbb szállójába s megkérdezte a portást:

— Befogadnák-e az Úr Jézus Krisztust egy éjszakára?

— A világért sem! — így válaszolt a portás. — Hiszen a világbíró hatalmasságok fő-fő miniszterei, akik a békekötéseket csinálták és az országokat szét vagdossák, itt vannak most nálunk s bizony ezek a nagy uraságok nem mernének a Jézus Krisztussal szembe kerülni!

Szent Péter tovább ment s tovább kérdezősködött, de bizony minden ember tudott valami okot mondani, ami miatt még egy éjszakára sem adhatott szállást Jézus Krisztusnak: az egyik embernek szűk volt a lakása, a másiknak ágyneműje nem volt, a harmadiknak már más vendége volt, szóval Szent Péter hiába szölongatta az embereket. A szálláskeresésnek hát az lett a vége, hogy az éjszaka szépen eltelt s megvirradt.

Szent Péter nagy búsan visszaballagott oda, ahol Jézus Krisztus az este az erdő alatt leült az útszéltre, de bizony az Úr Jézus már nem volt ott! Szent Péter megnézegette a lábnyomokat az út porában s Jézus sarujának a nyomát nem találta. — Bizonyosan visszament a mennyországba! — gondolta Szent Péter magában s felszállott ő is az égbe.

A vámszedők, akik az ő hivatalos házuk ablakából kiláttak az útra s az erdőre, csak azt látták, hogy ezen a reggelen az útszéli erdőről nem úgy szállott fel a köd, ahogy máskor szokott felszállani, hanem valahogy más-kép.

NOÉ LEÁNYA.

Három hölgyismerősünk egy héttel a versenyek előtt érkezett meg. Nyilván azért jöttek előbb, hogy az utazás fáradalmait kipihenve, majd frissen s üdén fogadhassák a gavallérok hódolatát. A hölgyek az esti vonattal érkeztek, az éjszaka meghozta az esőt. Másnap egész nap esett s harmadnap is zuhogott az eső. A hölgyek a máskülönben is elég unalmas üdülőhelyen halálosan unatkoztak. Agglegény barátom, az egyetlen, aki a sok göthös, köhögös úr között még udvarlószámba mehetett, olyan harapós kedvében volt, hogy keserű megjegyzéseivel, kellemes szórakoztatás helyett csak bosszantotta a hölgyeket. Harmadnap este, csak azért, hogy beszélhessen valamiről, az egyik úrhölgy végső kétségbeesésében, megkérdezte tőlem, hogy mit írtam mostanában? Megmondtam neki, hogy: Noé leányáról írtam.

— Noé leányáról? Érdekes! Én eddig azt sem tudtam, hogy Noénak volt-e leánya, vagy sem!

— Hát, nagyságos asszonyom — feleltem — a Bibliában csakugyan nincsen egy árva szó sem arról, hogy Noénak leánya lett volna, de ha három napig szakad az eső, az ember

önkéntelenül az özönvízre gondol és — megszületik Noé leánya!

— Tudja mit?! Vegyen fel bennünket a maga bárkájába s vacsora után olvassa fel nekünk Noé leányának történetét.

Nem nagyon kérttem magamat; vacsora után beültünk a kis társalgóba, öten: a három hölgy, a keserű agglegény s jómagam és én felolvastam Noé soha meg nem született leányáról ezt a kis történetet:

*

— És mikoron látta az Úr, hogy az embereknek gonoszsága sok volna a földön és az őszívőknek minden indulatja csak gonosz volna, megbáná, hogy az embert teremtette volna és monda: «Eltörlöm az embert, akit teremtettem, a földnek színéről, mind a barmokat, csúszó-mászó állatokat és az égen repdeső madarakat, — mert bánom, hogy azokat teremtettem!» De Noé, aki igaz férfiú és tökéletes vala, kegyelmet nyert az Úr előtt. Monda azért az Úr Noénak: «özönvizet hozok a földre, hogy elveszítsek minden testet s minden, mi a földön vagon, meghal, de te csinálj magadnak bárkát és menj be mind egész háznépével a bárkába és minden állatból felesek menjenek be tehozzád, hogy éljenek . . .»

Noé a parancsolat szerint cselekedvén, egy erdős hegynek lábánál, a mezőn megépítette a bárkát góferfából és fenyőviasszal meg-

önté azt kívül és belül. Mikor pedig elkészült a bárka, a kiválasztott élő állatokat bevívé Noé és beméne ő is az ő feleségével, fiaival s az ő fiainak feleségeikkel a bárkába, amely még a szárazföldön állott a zöld mezőben. Noé leánya, Timma, azonban nem ment be a bárkába az ő atyjának házanépével, mert nem akart megválni az ő urától, akivel ama erdős hegynek oldalán lévő barlangban új tűzhelyet s új otthont csináltak maguknak. Noé egyetlen leányát igen szeretvén, mi-nekelőtte még eső esett volna a földre, el-küldte az ő legkisebbik fiát, Jafetet, az ő hú-gához, Timmához.

— Húgom — szól Jafet, — jöszte velem a bárkába! Ha itt maradsz, meghalsz, mint minden földönjáró test. Jöjj velem Timma! Ha elhagyod a te emberedet, akkor megint atyánk házanépéhez tartozol s így parancsolat szerint, bemeneteled lehet a bárkába!

Timma pedig felelé az ő bátyjának:

— Ímhol, ama olajfa alatt van az én meg-holt kis gyermekem porladó teste; és az én uram, hogy lenne mit ennünk, vadra vadá-szik az erdőben. Az én halott magzatomat és az én élő uramat és az én otthonomat, soha el nem hagyhatom!

Jafet megvitte a választ az ő atyjoknak, aki szívében igen bánkódott azon.

Ama hetedik napon, mikor az Úr esőt

bocsáta a földre, elküldte Noé az ő másodszülött fiát, Khámot, az ő húgához.

— Gyere húgom, szóló Khám, — siess hozzánk a bárkába. A te kis gyermeked már meghalálozott és a te urad is elpusztul mindazokkal egyben, kikben élő léleknek lehelete vagyon. Miért maradnál hát itt, mikor negyven napok múltán a te életednek és a te boldogságodnak úgylis vége lesz?!

Timma felelt az ő bátyjának:

— Ha negyven napok múltán vége lesz az én életemnek, az én boldogságomnak nem lesz vége, mert halott gyermekem és halott uram mellett leszek én is halott!

Khám megvitte a feleletet az ő atyjának, ki az ő szívében még inkább bánkódék azon.

És a mélységes örvények fejei megszakadának és az egek csatornái megnyíltanak úgy, hogy némely napok után annyira nevedtek a vizek, hogy felvehették és felemelték a bárkát a földről. Akkor elküldé Noé elsőszülött fiát, Semet, az ő húgához.

Sem a vizeken átlábolt ama hegyhez, hol Timma lakott az urával a barlangban és így szólt az ő húgához:

— Siess Timma, mert a vizek igen megnevedtek és felvették a bárkát a földről!

— Semmiképpen nem hagyhatom el az én uramat — szólt Timma — mert lásd, tegnap

az erdőn megsebezte egy vad és az én uram a halállal vívódik!

— Látod, Timma! —szólt újfent Sem — a te urad talán előbb meghalálozik, mint a többi teremtetett lélek: talán ma, talán már holnap! Hát miért áldoznád, némely rövid napokért, a te életedet?

Timma erre felelte az ő bátyjának:

— Menj vissza Sem és mondd meg az én atyámnak, hogy az én uram élete az én életem, az ő halála nekem is halálom! És, hogy reám emlékezzetek, vidd el ezt a fehér galambot, melyet az én uram fogott az erdőben. És ha a mélységek fejei és az egek csatornái bezároltatnak, bocsássátok el a bárkából eme galambot és a fehér galamb majd viszen nektek egy ágacskát, erről ami olajfánkról és azzal megmutatja nektek, hogy immár apadnak a vizek azoknak holttesteik felett, kik halálig híven szerettek! . . .

Sem megvitte a feleletet az ő atyjának, az pedig zokogott és sírván, simogatta reszkető kezével Timmának fehér galambját.

Annak utána a vizek nagy erőt vévén és felette igen megnevekedvén, a bárka immár libegett a vizeknek színén. Noé pedig akkor megnyitotta a bárkának oldalt csinált ajtaját, s nagy fennszóval kiáltott az ő leányának:

— Timma, leányom, siess! Úszva a vi-

zekben, még eljöhetsz a te atyádhoz, a bárkába!

És Timma, atyjának kiáltott szavára felserkent, kilépett az ő barlangjukból, hol az ő beteg ura vérében feküdt fekvőhelyén, odasietett ama olajfához, melynek tövében holt gyermeke porladozott, leszakított egy galyat a fáról és lefutván a megnövekedett vizeknek széléhez, ama olajfa levelesgallyával a kezében, — búcsút intett a vizeken immár elfelé rengő bárka után . . .

*

Mikor a felolvasásnak a végére jutottam, agglegény barátunk szólalt meg először:

— Nagyon szép a meséd! Valóságos dicsőítő ének az asszonyokról! És igazad van, teljesen igazad van! Abban is igazad van, hogy Noé leánya, Timma, elpusztult az özönvízben s így abból a jó, derék, önfeláldozó, halálos-holtig híven szerető, nemes fajtából — ő volt az utolsó asszony ezen a világon!

A hölgyek, természetesen mind a hárman egyszerre, nekiestek a rossznyelvű támadónak. Ez, ahogy tudta, védte magát. Én meg elképedve hallgattam, hogy a vita hevében a hölgyek milyen szakértelemmel magyarázgatják a meg nem értett feleség lelkivilágát, milyen lelkesen bizonyítgatják a flirt jogosultságát, s azt, hogy a nő tulajdonképpen

legnemesebb hivatásának felel meg, ha drága gyöngysorokat visel a nyakán, mert így száz és száz szegény gyöngyhalász megélhetését biztosítja! A hölgyek harci előretörését az egyik úrhölgy társalkodónője zavarta meg, aki lelkendezve nyitott be hozzánk s nagy örömmel újságolta, hogy: két autón ismerős vendégek érkeztek! A hölgyek erre úgy ott-hagytak bennünket, mint Szent Pál az oláhokat.

Agglegény barátom egy darabig mosolyogva nézett utánuk, aztán anélkül, hogy a novella-írók által emlegetett előkelő kézmozdulattal leverte volna a szivarja hamuját, így szólt hozzám:

— Hát már most mondd meg nekem, tulajdonképpen miért olvastad fel ezeknek a Noé leányát? Az ilyen lényekre gondoltál, mikor ezt a dolgot írtad?

— Nem én! — feleltem. — Én azokra az igazi asszonyokra gondoltam, akik most családjukért, otthonukban, többet dolgoznak, mint valaha a cselédség; azokra gondoltam, akiknek összetákolt, viseltes, kopott ruhája az én szememben a világ legékeesebb ruhájánál is szebb és pompásabb, s akiknek ebben a mi szomorú világunkban néma gyémántjai, hanem csak hulló könnyei ragyognak! Felolvasni pedig azért olvastam fel most a Noé leányát, mert azt gondoltam, hogy hátha

ezeknek a hölgyeknek is kedvet tudnék csinálni ahhoz, hogy asszonyok legyenek? Emlékszel a Magvető példázatára? . . .

Agglegény barátom erre nem felelt, hanem megnézte az óráját, felállt s indult kifelé. Az ajtóból azonban még visszaszólt:

— Azt még értem, hogy mint beamter idealista voltál, mert hiszen a közügyek minden önzetlen szolgálja okosan teszi, ha finom teavaj hiányában legalább fennkölt gondolatokkal keni meg száraz kenyerét, de, hogy mióta felcsaptál írónak, azóta is idealista vagy, azt már sehogy sem tudom megérteni! így, pajtás, nem viszed sokra s bizony sohse lesz belőled dicsőített, népszerű nagyság!

Agglegény barátom ezzel kifordult a kis társalgóból és sietve ment a szobájába, hogy évtizedes szokása szerint tíz óra ötvenhárom perckor már az ágyban legyen, — én meg, mialatt összeszedtem az írásaimat, magamra maradtan, gondolatban leszakítottam egy leveles-gallyacskát a Timma olajfájáról s búcsút intettem azzal a divatos népszerűségnek a betűözönvíz zavaros hullámain tőlem immár messze, elfelé rengő bárkája után . . .

AZ ÚJ SZOMSZÉD.

Mikor a boltosoknál való bevásárlások elvégzése után Török Pál megállt kocsijával az uradalmi ház előtt, olyan bizonyosra vette, hogy a bérlet dolgát egy-kettőre elvégzi, hogy még az istrángot se vette le.

— Mindjárt jövök! —szólt oda a feleségének. — Addig gondolkozzál, hogy nem felejtettünk-e el valamit?!

Török Pál bement a tisztartói házba, Törökné meg a kukoricaszár ülésen szépen számbavette, hogy mi mindent vásároltak? A lúgkövet, a sót, a borsót megvették, az olaj is megvan, a lámpabél is megvan. De ni, gyufát nem vettek! Nem baj, — gondolta magában Törökné —, hiszen van még odahaza egypár pakli s így még jobban takarékoskodnak majd vele. Úgyis rettentő drága volt minden s nagy csomó pénzt hagytak itt, de hát többet kell venni egyszerre mindenkiből, mert hiszen minden héten nem szaladhat be az ember a szedres-zugi tanyákról ide a városba. Ami különben voltaképen szerencse. Mert így kevesebb az alkalom a pénzköltésre. Aki nem akarja a pénzét az ablakon kidobni, az csak maradjon odakinn a tanyákon, minél messzebb a várostól, mert itt

nagyon sok a kísértés. Ímhol a gazdalányok s menyecskék, lám, már selyemharisnyában járnak és olyan átlátszó a ruhájuk, hogy pirulás nélkül nem lehet rájuk nézni! Nem is foghatja fel az ember, hogy az idevalósi gazdák s gazdalegények miért nem pofozzák ki a házból az ilyen megveszett fehérnépeket?! . . .

Töröknének bőséges ideje volt arra, hogy az élemedett asszonyok benső örömeivel jóízűen kiharagudj a magát a péntekhelyi léha népek miatt, mert az ura csak nem jött, csak nem jött! Nagysokára aztán egyszer mégis csak megnyílt a tisztartói ház kisajtaja kilépett Török Pál és úgy bevágta maga után az ajtót, hogy csak úgy dörrent. Az asszony kérdőleg nézett haragos emberére, de az se szó, se beszéd, hirtelen föllépett a kocsira, közibe vágott a két lónak s jóformán csak akkor zötytyent le az ülésre, mikor a kis lovak ijedten elrántották a kocsit.

A köves úton rettenetesen zörgött a kocsi, de akárhogy zörgött is, az asszony mégis csak hallotta, hogy az ura olyan kegyetlenül káromkodik, hogy az még tőle is soknak tetszett. Mikor a Messzer-kocsmánál letértek a köves útról, a zörgés megszűnt, de a káromkodás csak folytatódott. Törökné ismerte az urát s tudta, hogy amíg kedvére ki nem káromkodja magát, addig nem lehet vele

okosan beszélni, hát megvárta az utolsó dör-
gést is s csak azután szólalt meg:

— Hát mit mondott a tiszttartó úr?!

— Mit?! Hát hogy a hollók vájnak ki azt a vaksi két szemét, azt mondta, hogy: nem adhatja nekem a földet, mert a gróf mást rendelt!

Itt Török Pál megint belejött a káromko-
dásba, a felesége meg elálméklodott és elhült. Hogy a gróf nem nekik adja azt a húsz holdas bérletet, amelyik az ő tulajdon tanyájuk mellett van?! Hát miért adja a szedres-zugi földeket kis embernek bérbe, ha a szomszédot semmibe sem veszi, holott az a szomszéd, akinek tulajdonföldje is van, csak előbb való mindenféle nincstelen embernél!

— Mondta kend, hogy már benne vagyunk? — kérdezte az asszony, mikor az ura valamennyire kikáromkodta magát.

— Persze, hogy mondtam — szólt Török Pál —, hogy az Isten csudájába ne mondtam volna?! Azt mondtam a tiszttartónak: nézze uram, ez az a húsz hold, amit az a Szabó bírt, aki harmadéve elesett s akinek a felesége aztán elherdálta, amijük volt és elment Pestre rosszalkodni; aztán én vettem át a földeket tőle a tiszttartó úr tudtával és mert annak a földnek most az ősszel jár le az árendája, hát ezt a bizonyos földet akarom

én, mint mesgyés szomszéd, a magam nevére íratni tizenkét esztendőre!

— Hát azt mondta-e kend, hogy a mi fiúnk is a háborúban van, aztán mióta ott jár, a felesége meghalt és két unoka maradt a nyakunkon?!

— Mondtam!

— Aztán mégsem adja?

— Nem adja! Mindenre csak azt felelte, hogy: értem én, hogy mit akar kend, de semmi áron nem adhatom, mert a fiatal gróf, aki fogoly Muszkaországban, onnét azt írta, hogy van neki ott egy jó embere, egy száldobosi ember, aki neki puccerje volt, hátha a szedresi zugban van üres bér föld, azt annak a bizonyos puccernak a nevére kell írni azonnal s annak az apját az ősszel bele kell ültetni a tanyába!

Az asszony csak sápadozott:

— Hogy ilyet is megér az ember! Aztán csak bele kell nyugodni!

— Nyugszik az ördög! — harsant fel megint az indulat Török Pál keserű szívéből. — Hogy én ebbe belenyugodjam?! Én tűrjem, hogy a péntekhelyi határba, a szedresi zugba egy száldobosi ember befészkelje magát? Nem én, ha addig élek sem! Csak hadd jöjjön oda az a vén száldobosi ember! Tudom megkeserüli, mert én megszalajtom onnét s

nem hagyok neki békét, amíg vissza nem megy oda, ahonnet jött!

Törökné erre egy kicsit megnyugodott. Nem azért, mintha azt remélte volna, hogyha az ő embere kipiszkálja a bérletből a puccer apját, mindjárt ők kapják meg azt a földet, hanem azért, mert könnyebb elviselni minden hátratételt, ha valamiképen bosszút állhat az ember azon, aki miatt félrelökték s ki máskülönben nagyon is hivalkodhatnék a boldogságával! Úgy látszik, ilyenfajta gondolatok járhattak Török Pál fejében is, mert ő is megcsihadt s a tehetetlen harag lobogó lángja helyett a bosszú vágyának komor tüze parázslott a szemében.

Hazaérkezvén a tanyára, a két kis unoka azzal a hírrel fogadta az öregeket, hogy ottjárt látogatóban a másik nagyanyjuk, meghalt édesanyjuknak az anyja. No, — gondolta magában Törökné —, ez éppen jókor járt itt; legalább nem kellett a kedvéért jobb ebédet főzni és így egy csirkével többet lehet eladni, ha majd megint erre jár a csirkeszedő bajuszos-kofa.

Török Pál meg, akinek sehogysem tudott kimenni a fejéből, hogy a jövő esztendőre már nem neki terem a mesgyés bérföld s ennél fogva kevesebb lesz az élet, megkérdezte Pannikát:

— Aztán nem mondta az öreganyád, hogy elvinne benneteket magához?

— Azt nem mondta, — felelte Pannika — de azt mondta, hogyha nem volna olyan el-esett, szegény özvegyasszony, mint amilyen, akkor bizony elvinne bennünket magához és aztán ott megtanítana bennünket az imádságokra, hogy el tudjuk mondani a Miatyánkot ...

— No, látszik — dörmögte Török Pál —, hogy öreganyátoknak egyében sem jár az esze, csak az imádságon. Valóságos faszent lesz belőle!

*

Szép őszi délelőtt volt, mikor a tisztartó-sági segédtsízt úr lóháton kijött a szedres - zugi bérletet átvenni s átadni. Annak a bizonyos száldobosi pucernek az apja meg az anyja s a húga két nem nagyon megrakott szekérral csirkéstől, kutyástól, mindenestől előbb megjöttek, de kívül álltak meg a tanya előtt s csöndesen várakoztak. Mikor aztán a segédtsízt úr kikerkezett, utána szépen behajtottak a tanyaudvarra. Török Pál ott állt az udvaron; a segédtsíztnek úgyahogy még csak köszönt, de a száldobosi népekre rá se nézett. A segédtsízt úr aztán elkezdte a felnézést. A fedélen s kívül a falakon nem igen akadt semmi szemmel látható baj, de belül

a tanyaházban annál több minden baj volt. Minden ajtózár rossz volt, egy sarokvas sem volt jó, a búboskemence oldalán olyan nagy lyuk volt, hogy egy ember kimászhatott volna rajta; az istálló jászolából jóformán csak a gerendák maradtak meg; a gémeskútnak nem volt sem ostora, sem vedre. A segédtsízt úr dúlt-fült s egyre azt hajtogatta, hogy így-úgy, Török uram mindezekért felelős! Török Pál pedig, mintha nem ő rontott volna el minden zárat, minden ajtósarokat, mintha szánt-szándékkal nem ő rúgta volna be a búbost s nem ő hordta volna el a jászol deszkáit, a kútosztort és a vedret, — igen fennhangon felelgetett:

— Nekem ezt a házat senki át nem adta! Mikor Szabó elesett, a tisztartó úr azt mondta: «most nincs emberem, akit kiküldjek, kend csak vegyen át mindent úgy, ahogy van, megbízom kendben egészen, kend maga is gazda!» Hát énrajtam most ne kereskedjenek! Aztán a házat nem is használtam, hiszen a magam tanyájában laktam; ez üresen állott, én csak a földeket használtam!

— No, majd a bíró előtt meglátjuk, kinek lesz igaza?! —szólt a segédtsízt.

— Nekem semmi dolgom a bíróval! — hangoskodott Török Pál. — Ha pereskedni akarnak, pereskedjenek Szabó feleségével,

talán ha nagyon keresik, megtalálják Pesten, valami jóféle helyen!

Itt megszólalt a száldobosi puccer apja:

— Kérem, tekintetes uram, ne tessék ezért senkivel sem pereskedni! Rendbehozok én mindent, aztán nem lesz itt semmi hiba! Török Pál urammal is majd megértjük mi egymást!

Az öreg bársonyos hangja olyan szelíden zengett, hogy Török Pál szinte megilletődött s a lelke úgy utánarezdült, mintha valaha, valahol hallott volna már ilyen hangot. Régen, a templomban, az orgona? Vagy valami szépszavú harang? Vagy, egykor, gyerekkorában, nagy ünnepnapok tiszta örömei idején a maga lelkének lett volna ilyen a szava?!

Török Pál felrázta magát. Eh, ki tudja, micsoda sunyi, alamuszi ember ez a fehérhajú, kékszemű öregember?! Az, bizonyosan az: nyilván az a szokása, hogy előbb behizelgi magát s mint a kígyó, akkor marja meg az embert, mikor gyanútlanul a keblén melengeti!

A segédtsízt úr, akinek most ez volt a hivatalos kötelessége, tovább is firtatott mindent. Hogy: hát hol az idei szalma? Annak itt kell lennie, mert a szerződés szerint az az uradalomé, vagyis az új bérlőé!

— Hát nincs itt a szalma! — tüzeskedett

megint Török Pál. — Egy az, hogy az idén alig volt szalma, aztán, ami volt, azt meg hazavittem a magam udvarára, azért, mert...

— Kár az ilyen beszéddel az időt lopni! — türelmetlenkedett a segédtsízt úr. — Az idei szalmát kutyakötelessége kendnek átadni ennek az új bérlőnek: Juhász Jánosnak! Punktum!

Az új bérlő, az öreg Juhász megint megszólalt:

— Tekintetes uram! Tessék ezt is ránhagyni! Majd eligazítjuk mi békességben Török Pál urammal. Hiszen tudom, hogy gazd-uram sem akarja, hogy a mi állataink éhen-veessenek.

Török Pál úgy alulról pillantva, megint megnézte az öreg Juhász Jánost. Az olyan szelíd, bizodalmas tekintettel nézett vissza rá, mint valami tisztalelkű, ártatlan gyerek. Török Pál ettől egy kicsit mintha megzavarodott volna, de a segédtsízt úr sok mindenféle új kifogása megint helyrezökentette a rendes kerékvágásba és ameddig csak eltartott a hivatalos eljárás, mindvégig olyan fennhéjázó és pokrócgoromba volt, mint amilyen csak egy szedres-zugi tanyásgazda tud lenni, ha valami jött-ment száldobosi embert tesznek be bérlőnek éppen arra a mellette való földre, amely három esztendeig már az ő kezén volt!

Mikor a segédtszt úr ellovagolt, Török Pál úgy otthagya Juhász Jánosékat, mint Szent Pál az oláhokat. Azt sem mondta nekik: befellegzett!

Otthon faggatta a felesége, hogy hát hogy volt, mint volt? Török Pál, kevés szóval, nagyjában elmondta a dolgokat. Arról azonban, hogy Juhász János miket mondott és hogy milyen az öregnek a szeme és hogy szól a szava, Török Pál nem szólt egy szót sem. Mintha nem akarta volna elárulni a felesége előtt sem, hogy egyáltalában ránézett az új szomszédra. Az asszonynak nagyon tetszett a segédtszt úrral kezdett sok huza-vona és feleselés.

— Hát ez jól indul! Jól kikezdi majd kend ezeket! — szólt az asszony nem is titkolt örömmel. — Bizony nem is érdemli meg az ilyen nép, hogy egy perc nyugodalma legyen! Ki kell ezeket innét keseríteni!

— Hát azt csak bízd rám! — fenekedett Török Pál sötéten, de valahogy úgy érezte, hogy most már maga sem egészen bizonyos a dolgában. Mert: valami van ebben az öreg emberben. Lám, egész délelőtt egyetlen egyszer sem szólongatta őt szomszédnak, hanem, mint ahogy az holmi idecseppent bérlőhöz illik, gazduramnak és Török Pál uramnak tisztelte!

Aznap délután Török Pál akármit csinált

a maga tanyáján, akaratlanul mindig úgy fordult, hogy átleshessen a szomszéd tanyába. Látta is, hogy valami kötélre kötött itatóvederrel húztak vizet a kútból. Azt is látta, hogy az árokpartokon gazoltak az állatoknak egy kis eleséget. A szalmát azonban senki sem jött át követelni! . . . Furcsa ember lehet az a száldobosi puccer apja, ez az öreg Juhász János, — de az is lehet, hogy csakugyan csak ravaszkodik, csak teszi magát ilyenek, hogy aztán akkor ugorhasson neki az ember torkának, mikor nem is gondol ilyesmire az ember. No, korábban keljen fel, aki Török Pál eszén túl akar járni!

Késő este Török Pál mégegyszer eltekintett a szomszéd tanya felé.

Világos volt az ablak és mintha valami éneklésforma hallott volna ki a házból.

A világosságot elhitte Török Pál, de az éneklésről inkább azt gondolta, hogy a füle cseng, mert hiszen ki az ördögnek lehetne kedve bedőlt kemence, félsarokvason lógó ajtó, s betört ablakok mellett énekelni, legkivált mikor annyi szalma sincs a tanyában, amennyiből embernek s állatnak fekvőhelyet lehetne csinálni?!

*

Úgy látszik, mégis igaz az a mondás, hogy akire az ember nappal sokat gondol, éjtszaka

azzal álmodik, mert Török Pál azt álmodta ezen az éjszakán, hogy olyan fehér a haja, mint a Juhász Jánosé, a szeme is olyan tiszta kék, s hogy ő mondogatta a kötözködő segédtsízt úrnak, hogy: tessék ezt ránk bízni, tekintetes úr, eligazítunk mi mindent, békeségben! Török Pál álmában nagyon örült, hogy ő éppen olyan, mint Juhász János, de reggelre kelve annál jobban haragudott, hogy az álom ehhez az alamuszi vén emberhez tette hasonlónak és mikor az egyik pejki, itatás után, vissza akart fordulni az istállóba, olyan rettenetes káromkodást tett, hogy még a felesége is kitekintett a pitvarból.

— No né! — szólt az asszony — már azt gondoltam, hogy már a szomszéd jött a szalmáért!

Török Pál erre nem felelt semmit, jól a szemére vágta a kalapot, s nagy mogorván kiment az ekével a legszélső táblára.

Talán a nagy káromkodásra, vagy talán azért, mert csakugyan kialudtak magukat, az unokák is felébredtek s a szappannak takarékoságából való mellőzésével a híréért hirtelen elvégzett ügynevezett reggeli tisztálkodás után hozzáláttak a mindennapi munkájukhoz. Mert hiszen egy ilyen huszonöttholdas nagypapa nem etetheti az unokáit ingyen!

A kis leány alig hogy bekukkantott a

tyúkólba, mindjárt észrevette, hogy nagy baj történt az éjszaka: valami görény vérét vette egy nagyobbacska csirkének! Pannika felkapta a megölt csirkét s szaladt vele a nagyanyjához. Az majd megnémult az ijedségtől, de aztán magához tért, s a rettenetes nagy kár miatt olyan szitkozódást vitt véghez, hogy az magának Török Pálnak sem vált volna szégyenére. Az öregasszony aztán, hogy a kárból mégis legyen valami haszon, egyet gondolt, s ezt mondta Pannikának:

— Fogd ezt a dögöt, eredj vele szépen a mesgyéig s ott, amilyen messzire csak bírod, dobd be az új szomszéd földjére; hadd szagulják ők, ha rothad!

Pannika nagy szemeket meresztett, de szólni nem mert, fogta a csirkét s azt tette, amit a nagyanyja parancsolt.

Mikor a kisleány visszakerült, Törökné megkérdezte:

— Nem látott meg senki?

— Nem, csak a kutya.

— A kutya?

— Az. Ott bóklászott éppen a kutya s mikor meglátta, hogy egy csirkét hajítok át az ő földjükre s a csirke nem mozdul, hát odasomfordált, a szájába vette s bekocogott vele a tanyaudvarba.

Törökné nagyon megharagudott most magára, hogy lám, ő arra, esztelenül, nem gon-

dolt, hogy ezeknek a jött-menteknek még kutyája is lehet s az jár jól, ha a csirkét a szomszédba dobhatja. Egy jó félóraig folyton ezzel emésztette magát a derék asszony, s talán egész délelőtt emiatt dörmögött volna, de váratlanul látogató jött a tanyába: az új szomszéd, Juhász János leánya jött.

— Engedelmet kérek, — így kezdte a szót Juhász Veron —de úgy látszik, a mi kutyánk kárt tett; széttépett egy idevalósi csirkét, pedig ezelőtt sohasem tett ilyet! Nem tudjuk, hogy történhetett, de a csirke csak idevalósi lehet, hát hoztam helyette másik csirkét, a kutyát meg megkötöttük. Ne tessék haragudni!

Törökné akárhogy tette magát, bizony nagyon megzavarodott, hanem a csirkét mégis csak átvette. Azzal áltatta magát, hogy kénytelen vele, mert hiszen másként kiszülhetne a turpisság, — de bizony, ami igaz, igaz, titkon örült, hogy mikor a görény az ő csirkéjének vette a vérét, voltaképpen mégis csak az új szomszédnak csinált kárt.

Nehogy a csirkéről kelljen tovább beszélni, Törökné megkérdezte Veront:

— Maga úgy-e már asszony? A kontya szerint.

— Az, özvegyasszony vagyok . . .

— S az ura?

— Elesett még tizennégyben.

— Gyerek maradt?

— Nem maradt. Magamra vagyok . . .

Itt a beszélgetés megakadt, Juhász Veron aztán illedelmesen elköszönt. A pitvarajtóban megcirógatta Pannika orcáját s ezt mondta neki:

— Én már nem játszom bábuval, de a gyerekkori bábum megvan még; ha egyszer, kisleány, átjössz, megmutatnám! Haja is van, cipője is van, olyan, aki lejár!

Törökné egész bizonyosan tudta, hogyha láncon tartaná is, Pannika a hajas és cipellős bábú látására egyszer csak átszökik az új szomszédhoz, mégis mikor Juhász Veron kívül volt már a tanyán, ráparancsolt a gyerekre:

— Aztán meg ne tudjam, hogy ezeknél átvoltál! Ha pedig a csirkéről csak egy mukkot szólsz, akkor ütött az utolsó órát!

Pannika felfogadta magában, hogy nem, a csirkéről nem fog beszélni, mert, hiszen, miért piruljon ő azok előtt a nagyanyjáért, de arra is elszánta magát, hogy a hajas babát pedig, akinek a cipője lejár, minden áron megnézi!

Pannika még aznap délután át is lopakodott Juhászékhoz. Egy jó órát töltött ott. A nagyanyja nem vette észre, hogy átszökött, mert Törökné asszonyom most magamagával tusakodott, hogy elmondja-e a csirke történetét az urának, vagy sem?! Bi-

zony nem merte elmondani, attól félt, hogy az ura még azt gondolja róla, hogy ő ezeket az új szomszédokat valami jó embereknek kezdi tartani!

Török Pál sem hozta őket szóba egész este, pedig az esze napközben is mindig a szomszédba járt s mindig maga előtt látta az öreg Juhász János szelíd kék szemeit. Hiszen, ha igazán olyan szelídek volnának azok, mint amilyenek mutatkoznak! De azt tartja a mondás, hogy: a kéknefelejts bokorban is akad kígyó! A kígyónak pedig a fejére kell taposni!

Az unokák hamar elálmosodtak. Pannika, meg a kis Miska bementek a pitvarból a szobába s befeküdtek a kuckóba. Miska, amint letette a fejét, nyomban el is aludt volna, de Pannika felrázta s halkán rászólt:

— Ne aludj, előbb imádkozzunk!

— Imádkozzunk?! — álmélkodott Miska.

— Hiszen nem tudunk mi imádságot!

— Én már tudok! Juhász Veron tanított rá ma délután. Tedd össze, Miska, a kezedet s aztán mondd: Miatyánk, ki vagy a mennyekben, szenteltessék meg a Te neved, jöjjön el a Te országod, . . . jöjjön el a Te országod ... jöjjön el a Te országod . . .

Miska Pannikának engedelmesen utána suttogta az imádságot, az «országod»nál aztán, ámbár háromszor is nekikezdett, végképpen megakadt Pannika.

— Csak eddig tudom. A többit majd megtanulom. De azt is tudom még, hogy a vége az, hogy: Amen!

— Amen! — motyogta Miska már behunyta szemmel és békével elaludt.

Török Pál másnap, harmadnap, negyednap s egész héten minden nap nagyon dorzanyosan ébredt s amint átnézett a szomszédék felé, mindig felforrt. Nem elég, hogy kiteszik az embert az ilyenek miatt a bérletből, hanem akarva, nem akarva egész nap ezeken kénytelen az ember az eszét jártatni! Már csak emiatt a bosszúság miatt ki kell ezeket keseríteni minél előbb! Lám, az is napról-napra gyanúsabb, hogy a szalmát nem követelik! Emögött valami lappang! Az az öreg ember, akinek a szeme békességet hazudik, sunyi módon, bizonyosan valami jó alkalomra vár, amikor a készületlen szomszédot váratlanul támadhatja meg. Minél előbb jó lesz törésre vinni a dolgot, még pedig akkor, mikor az embernek magának alkalmatosabb.

Török Pál egy napon kivezette a pej kokat az istállóból és előkurjantotta a Miska gyereket:

— No, Miska, gyere!

A gyerek szó nélkül indult a nagyapja

után, aki a két lovat kötőféken vezette az alsó tábláig. Ott aztán békóba tette a lovak lábát, s így szólt Miskához:

— Már most, Miska, te itt maradsz. Én visszamegyek a tanyába: Aztán, mikor már engem nem látsz, bevered a két lovat ide a szomszéd földjére. Jó messzire kergesd be őket, de úgy, mintha ki akarnád terelni őket onnét, aztán te is szaladj majd vissza a tanyába.

Ezzel az öreg otthagya a kisfiút a lovakkal s a gyerek pontosan megtette, amit az öregapja parancsolt. Bizony a lovak jól beletapostak a szomszéd puha, szántott tábláiba. Hát — gondolta Török Pál magában — ez kár is, meg bosszúság is lesz a szomszédnak!

Alighogy Miska megjött a tanyába, Török Pál észrevette, hogy az öreg Juhász János a maga tanyájából igyekszik a lovak felé. Azok nem szaladtak meg tőle, mert hangos szóval nem hajkurázta őket kifelé. Aztán, mikor a pejókhoz ért Juhász János, megállott, majd lehajolt a lábukhoz, levette a békót és szépen, csendesen, sörényüknél fogva vezette őket a tanya felé. Nem a maga tanyája felé, mint ahogy a kárban talált állatokkal más tette volna, hanem — Török Pál tanyája felé. Török Pál sehogy sem tudta mire vélni ezt a dolgot. Hát vér helyett aludt-tej van ebben az emberben? A jászol, a kút,

az ablak, az ajtó miatt nem haragszik, szalmáért nem jön?! Vagy talán csak azért vezeti most ide a lovakat, mert itt mindjárt követelődni akar?! Azt ugyan ne próbálja meg, ha jót akar!

Juhász János bevezette szépen a lovakat a Török Pál udvarába és szelíden megszólalt:

— Betévedtek a lovak mihozzánk, aztán mert a lágy földön mindig bajt csinál a békó, imhol, ennek a keselynek a lábát egészen kivérezte a kötés.

Török Pál bambán bámult a ló véres lábára, nézte-nézte, de talán nem is látta, szólni nem szólt semmit, mintha megnémult volna. Az öreg Juhász János pedig szelíd szóval rendelkezett:

— Gazduram, hozzon hamar egv itatóveder friss vizet, kimosom a sebet, mert bepiszkolja a sár. Te, kisfiú, kérj valami vászonrongyot az öreganyádtól, te, Pannika, meg szaladj át mihozzánk és mondd meg, hogy adják oda neked a tányérosról azt a sárga kenőcsöt . . .

Török Pál szerette volna elhíttetni magával, hogy a ló lába miatt igazodik ő olyan készségesen, szó nélkül a szomszéd minden parancsához, de a lelke mélyén mégis olyanformát érzett, mintha ez az ember, aki a sok kártételért nem pereskedett, aki a szalmáért még most sem szólt, valahogy meg-

babonázta és varázslat alá fogta. Valami ilyen ereje lehet ennek az öreg embernek, mert a gyerekek is szinte szívesebben szaladnak az öreg szavára, mintha a tulajdon öregapjuk ripakodott volna rájuk, sőt az asszony is fűrgébben hozza a vászondarabokat, pedig ő tudván-tudta, hogy a lovakat szántsándékkal terelték be a szomszéd földjére és várta is, hogy ebből micsoda nagy veszekedés fog kicsattanni! De még a kesely is minden ficánkolás nélkül, egy helyben, olyan nyugodtan állta, hogy az öreg kimossa sebéet s bekösse, mintha valósággal jól esett volna neki ez a gondoskodás s mikor közbe odadahajtotta fejét a pejko fejéhez, Török Pálnak úgy tetszett, mintha a kesely azt súgta volna a párjának: bizony áldott jó ember ez az öreg ember!

Mikor Juhász János elkészült a pejko lábával, megszólalt:

— Hát már most bevezetheti gazduram a lovakat; a kenőcsöt itthagynom. Holnap így maradhat a ló lába; aztán tegyen gazduram új kötést rá. Ha aztán meggyógyult a ló, a maradék kenőcsöt talán valamelyik gyerek majd hazahozza.

— Majd a Panni vagy a Miska hazaviszi!
— szólt egy kicsit dadogva Török Pál és sietve elindult a lovakkal az istállóba. Érezte, hogy illett volna többet is mondania, s nagyon

is illett volna megköszönnie az öregnek a segítségét, de nem tudta kiszorítani a szót, mert ott volt a felesége s az előtt rettenetesen szégyelte volna elárulni, hogy: a szomszéd így legyűrte az egyenetlen harcban!

Az asszony egy pár lépésnyire kikísérte a szomszédot, ő sem tudta ugyan kihozni a «köszönő»-öt, de valami sugallat által szinte kényszerítve megszólalt:

— A minap Veron egy csirkét hozott át. Ma megkerült a mi elveszett csirkénk; az ördög tudja, hogy hol bujkált eddig, jöjjön hát majd át Veron a csirkéért! ....

Pannika, aki mellette állott, titkon, csodálkozó szemmel nézett fel az öreganyjára. Honnét kerülhetett volna elő az a csirke, amelynek a görény vérért vette, s amelyet ő hajított át a szomszédék földjére?! Oh, ez a kis csacsi, nem tudta még, hogy vannak olyan csodálatos csirkék, amelyek minden éjszaka feltámadnak és nem hagyják nyugodni az embert!

Török Pálék jóideje sohasem beszéltek a szomszédékról, pedig mindig nyomta a lelküket az el nem mondott szó. Kezdeni azonban egyikük sem akarta a beszédet, mert nagyon nehéz megvallani az embernek, hogy alul maradt! Ilyenkor legjobb úgy tenni, hogy

nem is törődik az ember a szomszéddal s arra sincs gondja, él-e, vagy sem?! Hiszen, tenni, csak tehet így az ember, hanem azért a szeme akaratlan mégis át-átvillan a szomszéd felé s ha semmi nevezetést sem vesz észre, annál sűrűbben pillogat át, s annál többet gondol arra, hogy: ugyan mit csinálnak ott a szomszédban? Vájjon miért gyógyítgatta az öreg a ló lábát? És, ha errefelé tekint, micsoda sötét szándékok villannak fel a szemében? Avagy lehetséges volna az, hogy azok a kék szemek nem hazudnak, s igaz lehetne az az ártatlan jószág, amely szinte megfogja az embert?!

Egy vasárnap Török Pál gyanús dolgot látott. Két idegenforma ember jött Juhászékhoz, Száldobos felől, aznap délután még két idevalósi tanyásbérlő tért be hozzájuk. Az egyik Szabados Sándor volt. Ez már jelent valamit — gondolta Török Pál magában. — Mit gyülekeznek ezek itt? Az ilyenféle emberek, akiknek tulajdon földje nincsen, igen szívesen beülnek a más földjére! Hátha vörösök ezek s nagy titokban itt tanácskoznak s itt osztják az uraság s a többi gazda földjét?! Az, hogy Juhász János nem valami nagyszájú, hangos ember, az semmit sem bizonyít, mert: alamuszi macska nagyot ugrik!

Török Pál, ámbár sejtette, hogy az asszony szívesen osztoznék vele ennek a gyanúnak

örömében, nem szólt a feleségének mégsem. Hátha felsül s megint alulmarad?! Hiszen utoljára is, ha egyszer valamiért összejön egy pár ember, az még nem jelent mindjárt rosszat! Például, teszem, ha végrendeletet csinál az öreg Juhász János?!

A következő vasárnap délután megint emberek gyűltek Juhásznékhöz. Hát az csak bizonyos, hogy minden héten nem csinál végrendeletet az ember?! Török Pál töprengett: mit tegyen? Talán befogjon és behajtson a csendőrhöz? Eleinte tetszett neki ez a gondolat, de aztán elállott tőle, mert hátha semmi rossz nincsen a dologban, s az árulkodással örökös szégyent hoz a saját fejére?! Legjobb lenne ezeket előbb meglesni, kihallgatni s aztán tenni ellenük! Török Pál erre határozta el magát, de a feleségét sem avatta bele a szándékába, sőt, hogy a leselkedéséről az asszony se tudjon, jó ürügyet eszelt ki. Úgy egy kis óra múltán, a nyakába kanyarította subáját, fogta a botját s így szólt az asszonyhoz:

— Elmegyek egy kicsit Köpecziékhez.

— Hát mi ütött kendhez? — kérdezte az asszony.

— Azt hallottam, hogy volna egy jó szekerük és olcsón eladnák, mert kell a pénz nekik.

Az asszony már most egy szót sem szólt

az ura szándéka ellen. Úgy látszik, Török Pál jól ismerte a feleségét, tudta, hogyha haszon néz ki valamiből, akkor mindjárt tetszik neki a dolog.

— Hanem adj egy pakli gyufát! Az enyém elfogyott, kell az útra!

Törökné előkereste a gyufát.

— De úgy vigyázzon kend erre, hogy ez a legutolsó pakli. Ebben a másikban még van két szál s elég lesz estére, amíg kend hazajön.

Török Pál elindult s lassan ballagott Köpzeziék felé. Ámbár a töretlen hóban kimelegedett, szél sem fűjt semerről sem, a subáját mégis úgy összefogta a mellén, mintha attól félt volna, hogy a szép, tiszta téli égen nyugovóra hajló nap valahogy belenézhet a szívébe s meglátja, hogy annak eldurvult kérgét az öreg szomszéd becsületes szemei és szelíd szavai általtörték immár s bent, a szíve legmélyében, régen elhantolt halottakként régen elfelejtett jó érzések új életre támadva, imhol hetek óta kemény viadalt vívnak a maguk életéért csökönyösen csatázó, keserű, sötét, megszokott rosszindulatokkal. Minél messzebb haladt Török Pál a maga tanyájától, annál jobban erőt vett rajta annak az érzésnek hatalma, hogy, lám, itt ő se gazda, csak: ember. Török Pál meg-megállt s végig-végignézett a havas földeken. Hát ezeknek a most alvó földeknek ébredéskor fel-

fakadó lehelletétől telik meg az ember lelke önzéssel, irigységgel, kapzsisággal s minden, másnak-ártó rossz érzéssel?! Az árokpárt szélén itt-ott megkopott hó alól kibarnuló föld pedig mintha erre azt mondta volna Török Pálnak: én, a föld, jó vagyok, a lehel-
 letem tiszta, ti vagytok rosszak emberek, mert azt hiszitek, hogy önzéssel, irigységgel, kapzsisággal s másoknak-ártó rossz érzésekkel kell engemet szeretni, holott engem csak az szeret igazán s csak az méltó Istennek éltető ajándékára, aki tiszta, igazlelkű, szelíd, emberséges és jó . . .

Török Pálnak szinte zúgott a feje, mikor Köpecziék tanyájához ért. Sokáig habozott, bemenjen-e s hazudjon-e, csak azért, mert már otthon elmondta azt a hazugságot az eladó szekérről!? Most olyanformát érzett, hogy belesülne a hazugságba. Török Pál tétovázva megállt s meg-megtörölgette az üstökét.

A tanyaudvaron egy gyerek szaladt át az ól felől a házba.

Török Pál rákiáltott:

— Itthon vannak a gazdáék?

— Nincsenek itthon! — kiáltott vissza a gyerek. — Bementek a városba.

Török Pál nagyot lélekzett: hát nem kell hazudnia; haza mehet békével. El is indult s keményen feltette magában, hogy innét

nem kerül a dűlőút felé, ahonnét Juhászék tanyájába észrevétlenül eljuthatna leskelődni, hanem tisztességesen hazamegy. Csinaljanak Juhászék, amit akarnak, ő ugyan nem törődik velük!

Török Pál lassan bandukolt hazafelé. Ahogy még akkor kívánta, mikor a leskelődést kitervezte, Köpecziéktől visszafelé menet, hamar ráesteledett. A tanyákban itt is, ott is világot gyújtottak. Török Pál messziről megismerte, hogy melyik az ő tanyájának az ablaka. Ott is égett már a világ. Hát a megmaradt két szál gyufa közül az egyiknek bizonyosan nem pattant le a feje! Török Pál itt megállt s elővette a pipáját, hogy majd rágyújt. A pipát meg is tömte s elő akarta szedni a gyufát. Ide is benyúlt, oda is benyúlt, de egyik zsebében sem találta a gyufaskatulyát. Nyilván kirántotta a kendőjével a Köpecziék tanyája előtt, mikor az üstökét törölgette. Hát bizony a pakli gyufa, akár-hogy tapogatja, kutatgatja a zsebeit — oda van!!

Juhászék tanyájában is világot gyújtottak. Valami fehér kendővel akaszthatták be az ablakot, mert a világosság valahogy máskép, szelídebben sugárzott ki. Mintha csak az öreg Juhász szeme nézett volna ki a sötétbe és szelíden hívogatta volna Török Pált: jöjjön

gazduram, nem követeljük mi a szalmát, se a kútostort, pedig láttuk a kend udvarában a fészert alatt, adunk mi kenőcsöt, amitől meggyógyul a lába a lónak s adunk mi szívesen gyufát is, amivel világosságot lehet csinálni! Török Pál sokáig meredten nézte a messziről hívogató fehér világosságot s szinte megértette, hogy csakugyan azt mondja neki az a fényesség: jöjjön gazduram, nem kell itt leselkedni, benyithat hozzánk, hiszen mi úgyis tudjuk, hogy előbb-utóbb csak idejön, mert: a szelídség és a jóság olyan erőhatalom, ami megvárászol mindenkit és aminek nem lehet ellentálni!

Török Pál lassan elindult Juhászék dűlőjén. Hát gyufát csak kérhetek! — biztatta magát. — Ebben nincsen semmi megalázkodás! És ment, ment Juhászék tanyája felé, de közben meg-megállt s felfigyelt. Nagy némaságban hallgatott az egész fehér világ s mégis e nagy templomi csendességben Török Pál mintha a gyerekkorában sokszor énekelt zsoltárt hallotta volna: «Mint a szép, híves patakra, a szarvas kívánkozik ...»

Török Pál belépett Juhász Jánosék tanya-udvarába s csendesesen felóvakodott a tornácra, s megállt az ablak alatt. Látni nem láthatott semmit; csakugyan valami fehér kendővel volt az ablak beakasztva. Belülről egy valaki hangja hallott egyfolytában:

— De most vessétek le ti is mindezeket, a haragot, a hirtelen felgerjedést, a gonoszságot, a káromlást és beszédeknek tisztátalanságát a ti szájatokból. Ne hazudjatok egymás ellen, mivelhogy levetkeztétek amaz ó embert, az ő cselekedeteivel egyben . . .

Török Pál nem igen értette meg, hogy mi mehet odabent, közelebb húzódott hát az ablakhoz, ezenközben a botja kicsúszott a kezéből és a tornác földjén nagyot koppant. Úgy látszik, ennyi is elég volt a kutyának, mely eddig messziről némán figyelte a békeséges embernek látszó jövevényt s most nagy ugatással rohant elő. Török Pál a botja után nyúlt, de nem találta a sötétben. A kutya veszettül ugatott, erre aztán megnyílt a pitvarajtó s kijött az öreg Juhász. Török Pál úgy örült most, hogy elvesztette a gyufát s hazugság nélkül szólhat.

— Én vagyok itt a szomszédból. Köpecziék felé jártam, aztán elvesztettem a gyufámat. Otthon meg nincsen. Hát be akartam szólni, nem adnának-e kölcsön vagy egy pakli gyufát?

Az öreg Juhász János betessékelte a szomszédot a házba.

Három-négy ember, egy pár asszony üldögélt a szobában, az asztalnál meg Veron ült és egy nagy könyv volt-előtte.

Török Pál köszönt, mindnyájan fogadták. Juhász János előkereste a gyufát:

— Tessék gazduram, itt a gyufa. Hanem üljön le minálunk, nem vagyunk mi rossz emberek, nem visszük rossz útra: Bibliát olvasunk.

Török Pál kérdőleg nézett fel az öregre.

— Nem vagyunk mi nazarénusok, — beszélt tovább az öreg, — de úgy tartjuk, hogy azért rossz ez a mai világ, mert mindnyájan rosszak vagyunk, hát, ha azt akarjuk, hogy jó világ legyen, nekünk is jónak kell lennünk. A város messze van, templomba nem járhatunk be, hát itthon olvassuk a Bibliát. No, Veron, olvasd tovább. Hiszen gazduram is bizonyosan szívesen hallgatja.

Veron aztán olvasta tovább:

— «És felöltöztétek amaz új embert, melynek újulása vagyon annak ábrázatjához ilendő esméretben, aki teremtette azt. Hol nincsen Görög és Zsidó, Pogány, Szithiai, Szolga és szabados, hanem minden és mindenekben Krisztus, öltözzétek fel annak okáért, mint Istennek választottai, szentek és szerelmetesek, a könyörületességnek indulatait, a kegyelmességet, alázatosságot, szelídséget, csendességet . . . Mindezek felett pedig öltözzétek fel a szeretetet, mely a tökéletességnek kötele.»

Ugyancsak öreg este volt, mikor Török Pál hazaindult Juhászéktól. Egy darabon Szabados Sándorral mentek együtt. Az beszélt neki egyet-mást. Mikor aztán elváltak s Török Pál egyedül lépegetett a maga tanya-udvara felé, úgy érezte magát, mintha igazán megújhdott volna. A subáját — pedig északi szél támadt — akaratlan szétvetette a mellén, hogy az éj csillagai is beláthassanak a szívébe . . .

A felesége elég morcosan fogadta.

— Hol a pokolban jár kend?!

— Hát Köpecziéknél is voltam. Nem voltak otthon ...

— Aztán kivel akaszkodott össze? S hallott-e legalább valami újságot?!

Török Pál örült, hogy a felesége így faggatja, mert enélkül nehezebben ment volna a dolog.

— Hát, azt hallottam, — szólt Török Pál csendesen, — hogy a gróf azt írta a fogságból, hogy azt a Juhász gyereket, aki puccerje volt, a világért el nem ereszti maga mellől; ha hazajönnek, akkor is belső emberének tartja, elviszi a Dunántúlra, ott ad neki földet, ezt a szedres-zugi földet pedig, azt rendelte a gróf, átírják az öreg Juhász Jánosra, öröktulajdonnak ....

— Kitől hallotta ezt kend?

— Ezt Szabados mondta, mikor . . . eljöttünk Juhász Jánoséktól.

— Hát ott is járt kend?!

— Beszoltam oda is. Elvesztettem a gyufát, hát tőlük kértem.

— Aztán ők maguk nem mondták el ezt kendnek?

— Nem, — felelte Török Pál nyugodtan, — mert mikor én betértem hozzájuk, már akkor nem volt ilyen beszélgetés, hanem Bibliát olvastunk . . .

Az asszony nagyot nézett, de nem szólhatott semmit, mert Török Pál hirtelen intett a kezével, hogy csitt, hallgasson! Csakugyan, a sötét szobából a két gyerek szava hallott ki, akik nem vették észre, hogy nyitva van az ajtó s a kuckóban esti imádságképpen elkezdték a Miatyánkot.

Török Pál csendesen levette a süvegét; az asszony meg akaratlanul összetette a kezét, de mert a földre szokott asszony-lélek mégis csak nehezebben tanulja meg a repülést, arra gondolt, hogyha a szomszéd tanyát csakugyan az öreg Juhász öröktulajdonának írják, hát az ő János fiók, ha megjön a háborúból, elvehetne ezt a Veront, legalább anyja lenne ezeknek a gyerekeknek . . .

A sötét szobában a Miatyánkot jóformán hiba nélkül mondták el a gyerekek. Az igaz, hogy az álmos Miska a végét már úgy mo-

tyogta, hogy abból ugyan semmiféle földi ember egy árva szót sem érthetett, de akihez szállt az imádság, az bizonyosan megértette, hogy a Miska azt mondta: «Mert Tied az ország, a hatalom és a dicsőség, most és mindörökkön örökké, Amen!»

TARTALOM.

	Oldal
Mese Beöthy Zsoltról	3
Bálint elindulása.....	11
Két férfi	81
Fehér világ.....	45
A fekete kutya.....	61
Az abonyi harangok	77
Törvény	97
A céh macskája	118
Özönvíz előtt.....	137
Legenda	151
Noé leánya	159
Az új szomszéd	169